

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 65 – Τεύχος 5

«Ἡ Παναγιά μαζί σου»

Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 2016

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἰγηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2014-2015 ΜΕ ΔΙΕΘΝ ΘΗΤΕΙΑ: πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Καραϊσαρίδης, καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ., ἀρχμ. Δαμασκηνός Πετράκος, πρωτοπρ. Ἀντώνιος Καλλιγέρης, πρωτοπρ. Χριστόδουλος Μπίθας, πρωτοπρ. Δημήτριος Θεοφίλου, καθηγ. Γεώργιος Φίλιππος, – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, – ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ἀλέξανδρος Κατσιάρας, – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος, – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμὴ τεύχους 1 € (γιά ὅσους δέν τό δικαιοῦνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Φωτογραφίες ἐξωφύλλου καί ἐσωτερικῶν σελίδων τῆς ἐποχῆς.

Τό Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιά τό γλωσσικό ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Τά κείμενα τῶν συνεργατῶν νά μὴν ὑπερβαίνουν τίς 350 λέξεις ὅσον ἀφορᾷ στήν πρώτη σελίδα καί τίς 450 λέξεις γιά κάθε μία ἀπό τίς σελίδες πού ἔπονται.

Δέν γίνονται δεκτά δημοσιευμένα κείμενα.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 65

Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2016

Τεύχος 5

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ	
Δεκαπενταύγουστος τοῦ 1940	4
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΥ	
Ἡ δυναμική σχέση χαρᾶς καί βασιλείας τοῦ Θεοῦ	5
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Ἄλλος μὲν ὁ Χριστός, ἄλλος δέ ὁ Ἰησοῦς;	9
ΜΙΑΤΙΑΔΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀμοιβαιότητος στὴ σχέση Θεοῦ - ἀνθρώπων	
Β' Ἀνάγνωσμα: Λευ 26:3-33 (1 Σεπτεμβρίου)	11
π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Βασικά θέματα τῆς Κατήχησης. Ἐγώ καί ἡ Ἐκκλησία (Ζ'): ὁ Κλῆρος καί ὁ λαός	14
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας (Γ). Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐγγυητής τῆς ταυτότητας τῆς Ἐκκλησίας (Α')	16
ΑΡΧΙΜ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΘΩΜΑ	
Ὁ Καθαγιασμός τοῦ Ἁγίου Μύρου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία	19
ΠΡΩΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗ	
Β' Λουκά	21
ΑΡΧΙΜ. ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΟΣ ΤΣΟΡΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ	
Κυριακή 23 Ὀκτωβρίου 2016: Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου	23
ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΟΥΛΟΥΛΗ	
Ἱεραποστολή καί Ἱεραποδημία: «Τό Ὅρος», Ὅρος τῆς Μεταμορφώσεως, Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν (μέ τόν Ναό τῆς Ἀναλήψεως)	25
ΠΡΩΤ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΛΟΝΤΟΥ	
Ἡ βιβλική πόλη Ἀσώρ	28
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ	
Ὁ Προτεσταντικός Φονταμενταλισμός	30
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΑΔΗ	
Ἡ κατανόηση τῶν πολιτισμῶν πέρα ἀπό τήν ἀνεκτικότητα τῶν πολιτιστικῶν ἑτεροτήτων (α')	33
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Τά καλοκαίρια τοῦ χθές ἀλλά καί τά σημερινά	36
ΛΙΤΣΑΣ Ἰ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ	
Ἡ προσφορά τοῦ Κατώτερου Κλήρου στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (β')	38
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΠΟΥΜΗ	
Ἀποστολικοί Κανόνες (θ')	41
Ἐπικοινωνία	43
Βιβλιοπαρουσίαση	45
Ἐφημεριακά	48

Ποῖος κάλαμος δύναται νά περιγράψῃ τήν ἀπόγνωσιν τοῦ λαοῦ καί τοῦ ἥρωος Πρωθυεράρχου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἀγῶνας πρὸς διάσωσιν τῶν ἀδικοθανατουμένων;

«Ἄλλοφρονες τρέχαν οἱ συγγενεῖς τῶν μελλοθανάτων, γυρεύοντας νά τοὺς σώσουν. Ὅλοι τρέχαν πρὸς τήν Κεφαλή, τόν Ποιμένα. Κατακλύζανε κάθε μέρα τό σπίτι κάτω ἀπό τήν Ἀκρόπολη, τήν Ἀρχιεπισκοπή καί ζητοῦσαν νά δοῦν τόν Δεσπότη, νά γονατίσουν στά πόδια του, νά τόν ἱκετεύσουνε νά σώσῃ τά παιδιά τους, τοὺς ἄνδρες τους. Θεόρατος, κατάχλωμος δεχόταν ἀδιάκοπα τόν κατατρεγμένο κόσμον, παραμυθοῦσε, ἔδινε κουράγιο ὁ Δεσπότης κι' ἔτρεχε νά ἐκλιπαρήσῃ τοὺς δήμιους, νά ἀπειλήσῃ, νά διαμαρτυρηθῇ, νά ὑψώσῃ τή φωνή τοῦ χριστιανοῦ, νά φωνάξῃ ἐν ὀνόματι τῆς Ἱστορίας καί τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Συχνά κατώρθωνε, τήν τελευταία στιγμή ν' ἀποσπάσῃ ἀπό τοὺς δημίους –πρό πάντων ἀπό τοὺς Ἰταλοῦς– τά θύματά τους»

Ἦλ. Βενέζη Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός,
ἐκδ. Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας, Ἀθήνα 1981 , σ. 179-180

Σεβαστοί πατέρες,

τή «δυναμική σχέση τῆς χαρᾶς καί τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ», πρόγευση τῆς ὁποίας δίνει στούς ἀνθρώπους ἡ χριστιανική πίστη καί ζωή ὑπό τίς λειτουργίες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι τό θέμα πού ἀναπτύσσει στά *Προσόμοια* ὁ κ. Γ. Π. Πατρῶνος. Στή στήλη *Τίνα μέ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* ὁ π. Κων. Παπαθανασίου ἀπαντᾷ στό ἐρώτημα «Ἄλλος μέν ὁ Χριστός, ἄλλος δέ Ἰησοῦς;», στά *Παλαιοδιαθηκικά* ὁ κ. Μ. Κωνσταντίνου μέ ἀφορμή τό β' Ἀνάγνωσμα Λευ 26:3-33 τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου ἀναφέρεται στήν ἀρχή τῆς ἀμοιβαιότητος στίς σχέσεις Θεοῦ-ἀνθρώπων, καί στήν στήλη *Πρός Κατήχησιν* ὁ π. Ἄλ. Καριώτογλου μέ θέμα «ὁ κληρικός καί ὁ λαός» σχολιάζει τήν ἄφατη χαρά τοῦ ἀνθρώπου γιά τή νίκη ἐπί τοῦ θανάτου μέ τή συναίσθηση τοῦ δρόμου τῆς μετανοίας. Στά *Ἐκκλησιολογικά* ὁ κ. Δ. Μαυρόπουλος σχολιάζει τό θέμα «Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐγγυητής τῆς ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας» καί στή στήλη *Ἱστορικά* ὁ π. Γρ. Παπαθωμᾶς καταθέτει στοιχεῖα γιά τόν «Καθαγιασμό τοῦ Ἁγίου Μύρου στήν Ὁρθοδοξία». Στή *Διακονία τοῦ Λόγου 1* ὁ π. Γεώργιος Δορμπαράκης ἀναλύει τήν περικοπή Ματθαίου 1, 21 καί ὁ π. Παντ. Τσορμπατζόγλου ἀναφέρεται στήν Κυριακή 23 Ὀκτωβρίου, ὅποτε τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου.

«Ἱεραποστολή καί ἱεραποδημία» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ θέματος πού πραγματεύεται στό *Ἁγριέλαιον εἰς Καλιέλαιον* ὁ κ. Στ. Γουλούλης, στή «Βιβλική πόλη Ἀσώρ» μᾶς ξεναγεῖ ὁ π. Σπ. Ν. Λόντος στίς *Βιβλικές πόλεις καί τοποθεσίες* καί γιά τόν «Προτεσταντικό Φονταμενταλισμό» μᾶς ἐνημερώνει ὁ π. Βασ. Α. Γεωργόπουλος στή στήλη *Πρός Διάκρισιν*. «Ἡ κατανόηση τῶν πολιτισμῶν πέρα ἀπό τήν ἀνεκτικότητα τῶν πολιτιστικῶν ἑτεροτήτων» τιλοφορεῖται τό ἄρθρο *Ἐκτιμήσεις* τοῦ κ. Γ. Χατζηγεωργιάδη, στή στήλη *Ἀνιχνεύσεις* τό β' μέρος τοῦ ἄρθρου τῆς κ. Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη «Ἡ προσφορά τοῦ κατωτέρου Κλήρου στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας», καί «Τά καλοκαίρια τοῦ χθές ἀλλά καί τά σημερινά» τοῦ π. Κ. Καλλιανοῦ στίς *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες*.

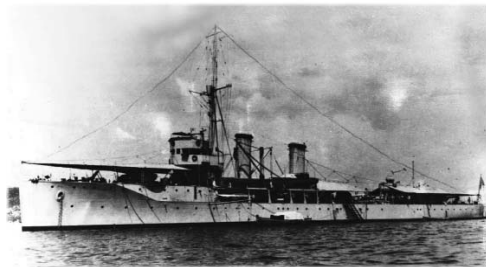
Στίς σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ θά βρεῖτε ἐπίσης στά *Κανονικά* τή συνέχεια τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων τοῦ κ. Παν. Μπούμη, ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις στήν *Ἐπικοινωνία*, νέα βιβλία στή *Βιβλιοπαρουσίαση* καί στά *Ἐφημεριακά* εἰδήσεις καί συμβουλές τοῦ π. Γ. Βαμβακίδη γιά μισθολογικά καί συνταξιοδοτικά θέματα πού σᾶς ἀφοροῦν.

Ἄλέξανδρος Κατσιάρας
Διευθυντής Σύνταξης

Ἦ, ΕΣΥ τῶν Οὐρανῶν ἡ πλατυτέρα,
πού ἀγκάλιασες τά ἔθνη καί τούς λαούς,
τῶν λαῶν καί τῶν ἐθνῶν ἡ θεία Μητέρα,
π' ὅλους τῆς γῆς ξεχείλισες τούς ναούς.
Μάνα, π' ἀγνάντια μου εἶσαι ὡς θερισμένη
ἀπ' ἀστάχια χλωμότατη πλαγιά,
κ' εἶσαι κ' ἡ Ἑλλάδα, κ' εἶσαι ἡ Κοιμωμένη
μέ σταυρωτά τά χέρια Παναγιά·
Μάνα, πού ὁ νοῦς Σου μοναχά τό ξέρει
ἄν, ἀντίκρου στήν ἀγία Σου ἐντολή,
ἡ καρδιά μου δέν εἶναι ὡς περιστέρι
ἄθωα, δοκιμασμένη καί καλή.
δῶσε τήν ὥρα τούτη (κ' εἶναι τώρα
π' ἀγγίζουμε τόν ὕστερο βυθό
κι ἀργοσημαίνει ἡ προαιώνια ὥρα)
στήν ἄγια ἐντολή Σου νά σταθῶ
ἀνύσταχτος, στήν ἄκρη γινώμενος
ἀγρύπνια μίαν ἀπέραντη ματιά,
σάν ὁ Ἰησοῦς Χριστός Ἐσταυρωμένος,
σάν οἱ Ἅγιοι Παῖδες μέσα στή φωτιά!
«Λυρικός βίος», τόμ. Ε', Ἀθήνα 1968, σ.σ. 123-124

* Ἡ βύθιση τῆς «Ἑλλης» ἀποτελέσσε τήν προαγγελία τῆς προσβολῆς τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου 1940.

Ἡ δυναμική σχέση χαρᾶς καί βασιλείας τοῦ Θεοῦ

Γεωργίου Π. Πατρώνου

Ὅμοτ. Καθηγητοῦ Ἑρμηνείας καί Θεολογίας τῆς Κ.Δ. ΕΚΠΑ

ΜΙΑ ἀπό τίς βασικές λειτουργίες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σήμερα εἶναι ἡ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου μας σέ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας καί ὑπό τίς λειτουργίες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅλα μεταβάλλονται, μεταμορφώνονται καί μετουσιώνονται. Τό νερό, τό κρασί, τό ψωμί, καί τόσα ἄλλα πού συντηροῦν τή βιολογική μας ζωή, μέ τήν «ἀναφορά» τους ἀπό τόν ἄνθρωπο στό Θεό γίνονται τά «στοιχεῖα» ἐκεῖνα πάνω στά ὁποῖα ἐπενεργεῖ τό Πνεῦμα καί διά τῶν ὁποίων ἡ μυστηριακή χάρη σώζει τόν ἄνθρωπο καί διασφαλίζει τήν πνευματική ζωή ὡς τήν αἰωνιότητα.

Ἔτσι, δέν εἶναι μόνο τό πνευματικό ἀλλά καί τό ὕλικό στοιχεῖο τῆς ζωῆς πού σώζεται. Δέν εἶναι μόνο ἡ ψυχή καί τό πνεῦμα ἀλλά καί τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πού μεταμορφώνεται. Ὅλος ὁ ἄνθρωπος καί ὅλη ἡ κτίση ἀποκαθίστανται στό ἀρχαῖο τους κάλλος καί ὅλη ἡ δημιουργία γίνεται ὁ χῶρος ὅπου τό Πνεῦμα ἐκκολάπτει τήν «καινήν κτίσιν», τόν «καινόν ἄνθρωπον». Ὅλα δηλαδή μεταμορφώνονται σέ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ δημιουργία καί ὁ κόσμος ἀπό τήν ἀρχή εἶχαν ἓνα τελικό προορισμό: τήν ἐσχατολογική τους πορεία πρὸς τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἀπαρχῆς πρὸς τά ἐκεῖ πορεύεται. Καί αὐτό δέν εἶναι μιά συμβολική πορεία ἀλλά πραγ-

ματική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ «σύναξη» ὄλων ἐκείνων πού πραγματικά πορεύονται πρὸς τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ εὐχαριστιακή «σύναξη» πού κατά ἓνα χαρμόσυνο τρόπο ζεῖ τό δικό της Πάσχα, ζεῖ τή χαρά τῆς ἀπαντοχῆς τῆς χαμένης πατρίδας, τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας.

Πολύ σωστά ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίσθηκε σάν μιά χαρούμενη κι εὐχαριστιακή «λιτανεία» πού πορεύεται ἱστορικά πρὸς τήν πραγματικότητα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτή τῆς τήν ἐσχατολογική πορεία ἀποκτᾶ τή δυνατότητα ν' ἀτενίζει ἄφοβα τήν ἐσχατη πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Κι αὐτό τήν κάνει πιό ἀληθινή. Δέν σημαίνει καθόλου φυγή ἀπό τόν κόσμο, ἀλλά οὐσιαστική ἐμβάθυνση στήν πιό βαθειά πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ Χριστιανισμός μπόρεσε ἀπό τήν ἀρχή νά διακηρύξει τήν ἐλπίδα καί τή χαρά καί νά παρουσιασθεῖ ὁ ἴδιος στήν ἱστορία ὡς ἡ μόνη δυνατότητα μιᾶς ἀληθινῆς βιώσεως τῆς χαρᾶς πάνω σέ τούτη τή γῆ μας. «Κάθε ἄλλη χαρά, πού θεωροῦμε συνήθως δυνατή, γίνηκε μέ τόν Χριστιανισμό ἀδύνατη ἢ μὴ πραγματική. Μέσα σέ αὐτήν ὅμως τήν ἀδυνατότητα, κάτω στό ἐσχατοβυθό αὐτῆς τῆς σκοτεινιάς, ὁ Χριστιανισμός ἀνάγγειλε καί μετέδωσε νέα χαρά πού τά περικλείει ὅλα καί μέ τή χαρά αὐτή μεταμόρφωσε τό Τέλος σέ

Ἄρχῃ. Χωρίς τῆ διακήρυξη τῆς χαρᾶς αὐτῆς ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἀκατανόητος. Μονάχα ὡς χαρά ἡ Ἐκκλησία θριάμβευε στόν κόσμο· καί ἔχασε τόν κόσμο ὅταν ἔχασε τή χαρά, ὅταν ἔπαψε νά μαρτυράει τή χαρά... (Μέσα στή χαρά αὐτή) ὅλα τά ἄλλα στόν Χριστιανισμό ἀναπτυχθήκανε καί ἀποχτήσανε τό νόημά τους. “Ἴδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαράν μεγάλην” – ἀρχίζει τό Εὐαγγέλιο καί τό τέλος του εἶναι: “Καί αὐτοί προσκυνήσαντες αὐτόν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετά χαρᾶς μεγάλης...” (Λουκ. 2,10· 24,52). Πρέπει νά ξαναποχτήσουμε τό νόημα αὐτῆς τῆς μεγάλης χαρᾶς. Πρέπει νά συμμετάσχουμε στή χαρά, ἂν γίνεται, προτοῦ συζητήσουμε ὀπιδήποτε ἄλλο... Ἡ χαρά ὡστόσο δέν εἶναι κάτι πού κανεῖς μπορεῖ νά καθορίσει ἢ νά ἀναλύσει. Μπαίνει κανεῖς στή χαρά. “Ἐἴσελθε εἰς τήν χαράν τοῦ κυρίου σου” (Ματθ. 25,21). Καί δέν ἔχουμε ἄλλο μέσον γιά νά μποῦμε στή χαρά αὐτή, ἄλλο τρόπο γιά νά τήν καταλάβουμε, παρεχτός μέ τή μοναδική πράξη –πού ἀπό τήν ἀρχή στάθηκε γιά τήν Ἐκκλησία καί ἡ πηγῆ καί τό πλήρωμα τῆς χαρᾶς– παρεχτός μέ τό ἴδιο μυστήριο τῆς χαρᾶς, τήν Εὐχαριστία»¹.

Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι μόνο ὁ Χριστός «παρατεινόμενος» στούς αἰῶνες ἢ τό Ἅγιο Πνεῦμα μέ τήν ἁγιαστική του χάρη, εἶναι καί ἡ εὐχαριστιακή Κοινότητα πού συναθροίζει τό λαό τοῦ Θεοῦ γύρω ἀπό τήν κοινή Τράπεζα καί κάνει τή ζωή τῶν ἀνθρώπων «έορτή έορτῶν» καί «πανήγυριν πανηγύρεων». Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι τό νέο Πάσχα πού ζεῖ ἡ ἀνθρωπότητα μέσα στήν Ἐκκλησία, ἕνα Πάσχα ἐλευθερίας, ἀνθρώ-

πινης ἀξιοπρέπειας καί δημιουργικῆς χαρᾶς. Ἡ σχέση τῆς χαρᾶς μέ τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι σχέση δυναμική. Ἡ χαρά πού ἀρχίζει ἐδῶ καί παρατείνεται ὡς τήν αἰωνιότητα. Εἶναι ἡ νέα κατάσταση πού πασχίζει νά μεταβάλει τήν κοιλάδα τούτη τοῦ κλαυθμῶνος, τοῦ πόνου καί τῆς θλίψεως, σέ βασιλεία ἐλπίδας καί χαρᾶς. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι μόνο ἡ ἐλπίδα τῆς ἀνθρωπότητας, πρέπει νά εἶναι καί ἡ χαρά τοῦ κόσμου μέσα σέ μιᾶ συνεχῆ καί ἀδιάκοπη μεταβολή καί μεταμόρφωση πού ἐπιφέρει στίς κοινωνικές δομές καί στίς ἀξίες τῆς ζωῆς.

Ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς, ὅμως, πηγαινέει καί πέρα ἀπ’ αὐτό καί μᾶς τονίζει, πώς ἡ ὑψιστή βίωση τῆς χαρᾶς σχετίζεται ἄμεσα μέ τήν ἔνταξή μας στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καί κυρίως μέ αὐτήν. Βέβαια ὁ δυναμισμός τῆς πίστεως πάνω στίς δυνάμεις καί τίς ἐξουσίες τοῦ αἰῶνα τούτου, οἱ ἐπιτυχίες μιᾶς δυναμικῆς ἱεραποστολικῆς προσπάθειας γιά τήν κατάκτηση στήν πίστη ὅλου τοῦ κόσμου, ἡ κατατρόπωση τοῦ Σατανᾶ καί ἡ ἐπικυριαρχία τοῦ Θεοῦ στήν ἀνθρώπινη ἱστορία, εἶναι δυνατό νά φέρουν πολλή χαρά στούς ἐργάτες τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητας (Λουκ. 10,17-19). Ὅμως αὐτή ἡ χαρά εἶναι πολύ μικρή σέ σύγκριση μέ τήν ἄλλη, τήν ἐσχατολογική χαρά. Ὁ Κύριος, ὅταν ἐπέστρεψαν οἱ μαθητές Του ἀπό μιᾶ δυναμική καί ἐπιτυχηῆ ἀποστολική περιοδεία καί διηγοῦνταν «μετά χαρᾶς» ὅτι «καί τά δαιμόνια ὑποτάσσονται» (Λουκ. 10,17), τοῦς ὑπέστησε τήν προσοχή: «Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τά πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δέ ὅτι τά ὀνόματα

ὕμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 10,20).

Ἡ Ἐποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη ἔρχεται νά ἐπικυρώσει αὐτή τήν ἀλήθεια. Ἡ χαρά τοῦ ἀνθρώπου θά φθάσει στό ζηνίθ της «τότε», ὅταν πρό τοῦ ἐσχατολογικοῦ θρόνου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ θ' ἀκουσθεῖ «ὡς φωνή ὄχλου πολλοῦ καί ὡς φωνή ὑδάτων πολλῶν καί ὡς φωνή βροντῶν ἰσχυρῶν» νά φάλλεται τό «Ἀλληλουία» καί νά δίνεται ἡ «δόξα» σ' Αὐτόν πού τοῦ ἀνήκει ἀπό καταβολῆς κόσμου (Ἀποκ. 19,5-7).

Αὐτή ἡ ἐσχατολογική χαρά μέσα στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μιά «χαρά ἀνεκλάλητος καί δεδοξασμένη» πού βρίσκειται στό «τέλος» τῆς πορείας τῆς πίστεως καί πού σημαίνει τήν «σωτηρίαν ψυχῶν» (Α' Πέτρ. 1,8-9). Εἶναι ὄντως μιά χαρά «πεπληρωμένη» καί «τελεία» (Ἰωάν. 16,24· 17,13). Ἡ ἀρχή ὅμως τῆς χαρᾶς αὐτῆς βρίσκειται στό παρόν, ἀφοῦ καί ἡ ὑπόσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἔχει μιά κάποια ἱστορική «ἀρχή». Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν «ἤγγικεν» μόνο (Ματθ. 3,2· 4,17· 10,7) ἀλλά καί «ἐντός ὑμῶν ἐστιν» (Λουκ. 17,21), ὅπως ἀπάντησε χαρακτηριστικά ὁ Κύριος ὅταν ρωτήθηκε περί τοῦ «πότε ἔρχεται» αὐτή (Λουκ. 17,20). Εἶναι ἡ «ἀρχή» της, ἐπομένως, ἱστορική καί κοινωνική.

Ὅμοια καί ἡ χαρά πού σχετίζεται μέ αὐτήν ἔχει τήν «ἀρχή» της στό παρόν. Τό «τέλος» της ὅμως καί τό «πλήρωμα» βρίσκονται στό μέλλον. Ὁ Ἰωάννης τήν «αὔξηση» καί «πλήρωση» τῆς χαρᾶς τίς τοποθετεῖ μέσα στήν πορεία τῆς πίστεως καί τίς συνδέει ἄμεσα μέ τήν «ἐν ἀληθείᾳ» πνευματική ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου (Γ' Ἰωάν. 4). Καθόσον δέ

ὁ πνευματικός μας ἀγώνας καί ἡ «προκοπή» στήν πίστη φέρουν ὡς καρπό τήν χαρά (Φιλιπ. 1,25), κατανοοῦμε γιατί τόσο συχνά ἡ πληρότητα καί ἡ τελείωση τῆς ἐσχατολογικῆς χαρᾶς συνδυάζονται ἀδιάρρηκτα ἀπό τά ἱερά κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης καί μέ τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς πνευματικότητος τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καί ἡ «πλήρωση» τῆς χαρᾶς τους προϋποθέτουν πάντοτε καί τήν «πληρότητά» τους διά «Πνεύματος ἁγίου» (Πράξ. 13,52). Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ὡς «μιμηταί» τῶν Ἀποστόλων δέχονται «τόν λόγον» καί προκόπτουν στήν πίστη καί πάλι «μετά χαρᾶς Πνεύματος ἁγίου» (Α' Θεσ. 1,6). Αὐτά σημαίνουν πῶς ὁποῖος, τελικά, δέχεται τήν βασιλεία τοῦ Θεοῦ νά διαμορφώνει τήν προσωπική του ζωή καί τήν πνευματική του πορεία, αὐτός καί ζεῖ τήν χαρά, σέ συνδυασμό μέ τήν ἐσχατολογική «δικαιοσύνη καί εἰρήνη», μέσα στή νέα «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» πραγματικότητα (Ρωμ. 14,17).

Στήν πατερική θεολογία αὐτή ἡ ἐσχατολογική πραγματικότητα, γιά τήν ὁποία μιλάει ἡ Καινή Διαθήκη καί ἡ ὁποία ἐγκαινιάσθηκε μέ τήν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐρμηνεύθηκε ὡς νέα γέννηση. Πρόκειται γιά τήν «καινή» γέννηση σέ μιά «καινή» γῆ καί σ' ἕναν καινούριο κόσμο, πρόκειται γιά ἕνα εἶδος «παλιγγενεσίας» τῶν ἀνθρώπων². Ὁ «καινός» αὐτός ἄνθρωπος (Ἐφεσ. 2,15· 4,24) ἀρχίζει «ἐν Πνεύματι» νά ζεῖ ἕναν «δεύτερον βίον»³ καί νά πραγματοποιεῖ μίαν «δευτέραν κοινωνίαν»⁴, πού σημαίνει πρακτικά μιά νέα βιοτή

έσχατολογικῆς ἀποκλίσεως μέσα στο παρόν.

Αὐτῆς τῆς νέας πραγματικότητας χαρακτηριστικό εἶναι ἡ χαρά πού ἀναφέρεται ἄμεσα στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στή νέα καί «δεύτερη» κοινωνία μας. Ἡ γέννηση, κατ' ἀρχήν σ' αὐτή τή νέα έσχατολογική κοινωνία γίνεται πρόξενος μιᾶς καθολικῆς χαρᾶς καί ἀγαλλιᾶσεως σ' οὐρανό καί γῆ, πού συνεπαίρνει ἀνθρώπους καί ἀγγέλους⁵. Ἡ γέννηση συνοδεύεται μέ αὔξηση, μέ μιά φυσιολογική πορεία ζωῆς πρὸς τήν τελειότητα, πρὸς τήν πραγμάτωση τοῦ τελείου «ἀνδρός», ὅπως λέει ὁ Ἀπόστ. Παῦλος, μέ νοῦ, φρόνηση καί λογισμούς, πού ἐμπνέονται καί καθοδηγοῦνται ἀπό τήν πίστη, τήν ἐλπίδα καί τήν ἀγάπη (Α' Κορ. 13,11-13). Ἡ γέννηση, ἡ αὔξηση καί τό μέγάλωμα αὐτό ἀπό τή «νηπιότητα» πρὸς τήν «ἀνδρικότητα» τῆς πνευματικῆς τελειότητας δηλώνει τό «πλήρωμα» τῆς χαρᾶς.

Συμπερασματικά, θά λέγαμε πὼς στό

παρόν ἔχουμε καί γέννηση καί αὔξηση τῆς χαρᾶς. Ἀπό μιᾶς ἄλλης ὁμως έσχατολογικῆς ἀπόψεως, ἡ χαρά αὐτή ἐδῶ ἐντάσσεται στήν «ἐκ μέρους» γνώση μας καί ἐμπειρία μας. Στό μέλλον, ὅταν θά φθάσουμε στό «τέλειο», τότε ἡ ἐμπειρία καί ἡ γνώση τῆς χαρᾶς θά φθάσουν στήν ἀναμενόμενη καί προσδοκώμενη πληρότητά τους. Αὐτό σημαίνει πὼς κάθε προσπάθεια βιώσεως στό παρόν ἔστω καί τό «ἐκ μέρους» τῆς χαρᾶς καταξιώνεται ιστορικά καί έσχατολογικά, γιατί εἴμαστε πιά βεβαιωμένοι πὼς ἐδῶ ἡ «ἀπαρχή» καί ὁ «ἀρραβὼν», μόνο ὑπάρχει. Ἡ πλήρης βίωση τῆς «ἀλυπίας», πού εἶναι γνώρισμα τοῦ ἐρχόμενου αἰῶνα, καί πάλι σάν μιά ἐλπιδοφόρα ὑποψία μπορεῖ ν' ἀρχίσει ἀπό τό παρόν. Ἡ χριστιανική πίστη καί ζωή μᾶς δίνει αὐτή τήν «πρώτη» γεύση. Μιά πρόγευση πού εἶναι ἀνοιχτή γιὰ τή μετοχή στή μέλλουσα πανδαισία τοῦ έσχατολογικοῦ δείπνου τῆς χαρᾶς μέσα στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. A. Schmemmann, *Γιὰ νά ζήση ὁ κόσμος*, Ἐλ- λην. μετ., Ἀθήνα 1970, σελ. 36-37 καί 40.
2. Β' Κορ. 5,17· Γαλ. 6,15· Β' Πέτρ. 3,13· Ἀποκ. 21,1. Πρβλ. Ὁριγένους, *Εἰς τό κατά Ματθ. 16,22* (ΒΕΠΕΣ, 13, σελ. 386, στ. 7-10).
3. Μ. Βασιλείου, *Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος 15,35* (PG. 32, 129 A)· Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ἐγκώμ. εἰς Διόδ., 1* (Pö. 52, 761).
4. Εὐσεβίου Καισαρείας, *Εὐαγγ. ἀποδ. 1,9* (PG. 22, 77C).
5. Μακαρίου Αἰγυπτίου, *Ὁμιλία πνευματικά 30,3* (ΒΕΠΕΣ, 41, σελ. 299, στ. 20-24). Γιὰ περαιτέρω μελέτη, βλ. τό ἡμέτερο ἔργο *Ἡ χαρά στήν Καινή Διαθήκη: Μέ ἀναφορές γιὰ μιά Ὁρθόδοξη θεώρηση τῆς θεολογίας τῆς χαρᾶς* (Ἀθήνα: «Τῆνος», 1983). Καί τό ἔτερο κείμενό μας «Ἡ χαρά καί τό ὀρθόδοξο βίωμα», *Θεολογία καί ὀρθόδοξο βίωμα: Θέματα θεολογικοῦ προβληματισμοῦ καί Ὁρθόδοξης πνευματικότητας* (Ἀθήνα: Δόμος, 1994), σ. 301-319.

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

65. Ἄλλος μὲν ὁ Χριστός, ἄλλος δὲ ὁ Ἰησοῦς;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου

Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΣΤΗ ζωντανή ὀρθόδοξη παράδοση, πού παραμένει ζωντανή μέ τήν ἀδιάκοπη παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἡ προσέγγιση τοῦ βίου καί τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ καλεῖται νά εἶναι ἡ εὐαγγελική ζωή του, δηλ. νά περιέχει καί νά κηρῦσσει τό Εὐαγγέλιο, τήν καλή ἀγγελία, τό χαρμόσυνο μήνυμα ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ Θεός πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά νά σώσει τόν κόσμο. Ἡ οὐσία τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ἀπλῶς τά πολιτιστικά καί ἱστορικά στοιχεῖα πού προσπαθοῦμε νά ἐρευνήσουμε, ἀλλά τό μήνυμα ὅτι ὁ Κύριος τοῦ κόσμου εἰσέβαλε στήν ἱστορία καί ἔγινε ἄνθρωπος γιά νά σώσει κάθε ἄνθρωπο. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ριζική ἀντίθεση τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ μέ παλαιότερες αἰρετικές ἢ σύγχρονες ἀπροϋπόθετες προσεγγίσεις ἢ διδασκαλίες.

Ἀπό τά χρόνια ἐκεῖνα τοῦ ἀρχέγονου Χριστιανισμοῦ ξεφύτρωσε ὡς παραφυάδα δίπλα ἀπό τό σῶμα τῆς πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας τό ὀμιχλῶδες τοπίο τῆς αἰρετικῆς θεώρησης τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, πού σκιαγραφεῖται μέ τή μερική ἀποδοχή ἢ πλήρη ἄρνηση τῆς θεότητάς Του, ἢ στήν παραθεώρηση καί ἄρνηση τῆς ἀνθρωπότητάς Του. Τό ψεῦδος αὐτό, ὡς κατάληξη ἀπόπειρας λογικῆς ἐρμηνείας τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ πού κάποτε φθάνει σέ ἐπικίν-

δυνες καταστάσεις, ἔχει διαγράψει ἀπό τότε ὡς τώρα ἐξωφρενική τροχιά, ὅπου ἐμφανίζονται ὡς συγγραφεῖς τά πιό διαφορετικά πρόσωπα γιά νά τό ἐνισχύσουν.

Ἡ καθολική ἐκκλησιαστική ἀντίληψη γιά τήν αἵρεση ἐκφράστηκε μέ τά λόγια τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου: «Πᾶσα γάρ αἵρεσις ψεύδεται μή λαβοῦσα πνεῦμα ἅγιον κατά τήν παράδοσιν τῶν πατέρων ἐν τῇ ἀγία τοῦ Θεοῦ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ» (Ἀγκυρωτός, 63, 7. PG 43, 129d). Κυριότερες ἀπό τίς αἰρέσεις πού παρουσιάστηκαν ἐξ ἀρχῆς στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν (α) ὁ Δοκητισμός, (β) ὁ Ἀρειανισμός, (γ) ὁ Ἀπολλιναρισμός, (δ) ὁ Μονοφυσιτισμός.

Οἱ αἰρέσεις –πού ἀφοροῦσαν στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ– δέν ἦσαν ὑπόθεση μόνο τοῦ ἀπώτατου παρελθόντος, ἀλλά καί –ὡς μή ὠφελε– τῆς δικῆς μας ἐποχῆς. Σέ δημοσκόπηση πού διεξήχθη (τέλος 2014), σχεδόν τό ἕνα τέταρτο τῶν ἐρωτηθέντων (22%) δήλωσε ὅτι ὁ Θεός Πατέρας εἶναι πιό θεῖος (περισσότερο Θεός!) ἀπό τόν Ἰησοῦ, καί τό 9% ὅτι δέν ἦταν σίγουροι ἂν ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι «Θεός ἀληθινός ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ». Περαιτέρω, τό 16% ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν τό πρῶτο κτίσμα πού δημιουργήθηκε ἀπό τόν Θεό, ἐνῶ τό 11% παραμένει ἀβέβαιο.

Ἡ ὑπαρκτή καί ἀλλοιωμένη σημερινή

Χριστολογία εἶναι μεμπτή ὄχι μόνο καθ' ἑαυτήν, ἀλλά σέ σχέση –ἴσως κυρίως σέ σχέση– μέ τήν ὄλη χριστιανική ζωή. Ὅταν ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου διασπᾶται καί ἀπωθεῖ τήν περί Θεοῦ ἀλήθεια στά ἀδιάφορα τοῦ βίου, ὡς κάτι πού ἀφορᾶ σέ κάποιους ἄλλους, τότε ἡ ζωή του ἀλλοτριώνεται καθώς δέν θεμελιώνεται στήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσο διαδίδονται καί ἐπικρατοῦν ὄψεις ἀλλοιωμένης Χριστολογίας, τόσο ἡ ἐνότητα μεταξύ τῶν χριστιανῶν σέ ὀριζόντιο ἐπίπεδο θά παραμένει ἀνέφικτη, διότι δέν ὑπάρχει ἔνωση μέ τόν Χριστό σέ κάθετο ἐπίπεδο. Μέ ἄλλα λόγια, ὅσο ἀπαμακρυνόμαστε ἀπό τόν Χριστό, τόσο χωριζόμαστε καί μεταξύ μας.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διαπιστώνει γιά ὄλους ὅσοι ἰσχυρίζονται τέτοιες ἀπόψεις καί ἀπορρίπτουν τήν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ: «Ἴδε γάρ οἱ πρός εἶδωλα τρέχοντες, καί τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες, καί πρός ἀσέβειαν ἐξοκέιλαντες, τί λέγουσι νῦν» (Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, 4,9. PG 55,53). Καί συνεχίζει λέγοντας ὅτι «τί γάρ ἂν οὐκ ἐποίησεν ὁ ἐχθρός ἡμῶν διάβολος, εἰ μή Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν; ...Πονηρόν γάρ τό θηρίον καί ἀκόρεστον, καί εἰ μή συνεχῶς ἐχαλινοῦτο, πάντα ἂν ἀνέτρεψε καί συνέχεεν». Στίς ἴδιες ἢ παρόμοιες πλάνες μπορεῖ νά ὀδηγηθεῖ καθέννας, ἂν ὁ Κύριος δέν εἶναι μαζί του· «εἰ μή Κύριός ἐστιν ἦν ἐν ἡμῖν» (Ψλ 123:1-2 Ο').

Σέ ὄσους ἀλλοιώνουν τήν ἀλήθεια τοῦ

Θεοῦ, ὁ ἴδιος διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας λέγει: «Ἀκουέτωσαν αἰρετικῶν παῖδες, ὅτι τοσαύτην μανίαν μαίνονται, τά μέτρα ὑπερβαίνοντες ἑαυτῶν, καί ἄγνοιαν ἐσχάτην νοσοῦσι, τά ὑπέρ αὐτούς εἰδέναι φάσκοντες. Ἔστι γάρ καί ἐν ἀγνοίᾳ γνῶσιν, καί ἐν γνώσει ἄγνοιαν εἶναι» (ὀπ.π., PG 55,459). Φέρνει γιά τά αἰσθητά τό παράδειγμα τῆς θάλασσας. Ὅσοι λοιπόν ἰσχυρίζονται ὅτι «γνώρισαν» τόν Θεό καί γράφουν καί διδάσκουν γι' Αὐτόν, ἐκείνοι εἶναι πού ἀγνοοῦν τόν Θεό καί βρίσκονται σέ πλάνη.

Ἡ τιτανομαχία γιά τήν προσέγγιση καί τήν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ Λόγου συνεχίζεται. Ἀπέναντι στήν ἐλλειπτική, παραφθαρμένη καί συχνά δυαλιστική Χριστολογική ἀπόκλιση, ἴσταται ἡ ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια, ὡς προφητική, ἀποστολική καί πατερική συνθετική διδασκαλία, πού ζεῖ καί βιώνεται στή λατρευτική ἐμπειρία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Προβάλλεται στό διηνεκές ὡς ἱστορική συνέχεια μεταξύ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τή Ναζαρέτ καί τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, μεταξύ τοῦ Ἰησοῦ τῆς ἱστορίας καί τοῦ Χριστοῦ τοῦ κηρύγματος καί τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Αὐτή τήν ἐνότητα ὑπερασπίζεται ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος: «Οὐδέ ἄλλος μὲν ὁ Χριστός ἄλλος δέ ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ Σωτήρ πάντων καί κυριεύων οὐρανοῦ καί γῆς, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς» [Ἰελεγχος καί ἀνατροπή (ἀποσπάσματα), 3, 14, 10].

Γιά περαιτέρω μελέτη:

Βλ. τήν εὐρύτερη μελέτη μας «Ἄλλος μὲν ὁ Χριστός, ἄλλος δέ ὁ Ἰησοῦς»: Ἀλλοιωμένες προσεγγίσεις τοῦ Θεοῦ στήν πρωτοχριστιανική Ἐκκλησία ἕως σήμερον - Εἰσαγωγική θεώρηση», στό Ἐξωχριστιανικές, αἰρετικές καί ἀποκρυφιστικές θεωρήσεις περί τοῦ Χριστοῦ, Πρακτικά ΚΣΤ' Παναρθοδόξου Συνδιασκέψεως, 3-5.11.2014 (Λαμία: Ἰ. Μ. Φθιώτιδος/Ἐνθεον, χ.χρ.), σσ. 115-204. Δυστυχῶς, στήν ἐκδοχή δέν περιελήφθησαν οἱ βιβλιογραφικές ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου.

Ἡ ἀρχή τῆς ἀμοιβαιότητος στὶς σχέσεις Θεοῦ – ἀνθρώπων

Β' Ἀνάγνωσμα: Λευ 26: 3-33 (1 Σεπτεμβρίου)

Μιλτιάδη Κωνσταντίνου

Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ἀνάγνωσμα τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου, ὁπότε κατὰ τὴ λειτουργικὴ παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀρχίζει τὸ νέο ἐκκλησιαστικὸ ἔτος, συγκροτεῖται ἀπὸ μεγάλα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο 26 τοῦ Λευιτικοῦ. Ἡ ἐπιλογή τῆς ἀνάγνωσσης τοῦ συγκεκριμένου κειμένου στὴν ἀρχὴ τοῦ Φθινοπώρου, ὅταν ἀρχίζουν οἱ πρῶτες πολῦτιμες γιὰ τὴ γεωργία βροχές, στηρίζεται προφανῶς στὴν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λαὸ του, μετὴν ὁποῖα ἀρχίζει τὸ κείμενο: « Ἄν ζεῖτε σύμφωνα μετὰ τὰ προστάγματά μου καὶ τηρεῖτε τίς ἐντολές μου καὶ τίς ἐφαρμόζετε, τότε θὰ σᾶς στέλνω τίς βροχές στὸν καιρὸ τους, ἡ γῆ θὰ δίνει τὰ γενήματά της καὶ τὰ δέντρα τοῦ κάμπου τὸν καρπὸ τους. Τὸ ἀλώνισμα τῶν σιτηρῶν σας θὰ κρατᾶει ὡς τὸν τρύγο, καὶ ὁ τρύγος ὡς τὴ σπορά. Θὰ τρώτε ἄφθονο τὸ ψωμί σας, ὥστε νὰ χορταίνετε, θὰ ζεῖτε στὴ χώρα σας μετὰ ἀσφάλεια, καὶ δέν θὰ φοβᾶστε κανέναν» (στχ 3-6).

Τὸ Λευιτικὸ, ἀπὸ ὅπου προέρχεται τὸ κείμενο αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ λιγότερο γνωστά στοὺς σύγχρονους χριστιανούς, καθὼς τὸ περιεχόμενό του συνιστᾶ συλλογὴ λεπτομερῶν θυσιαστικῶν τυπικῶν καὶ διατάξεων γιὰ τὰ καθήκοντα τοῦ ἱερατείου. Ἄν καὶ γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο τὰ περίπλοκα τελετουργικά

φαίνονται ξένα ἢ καί, ὡς ἓνα βαθμὸ, βάρβαρα, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς εἶχαν μεγάλη σημασία, γιὰτὶ προσέφεραν τὴ δυνατότητα ἀποκατάστασης τῶν σχέσεων πού διαταράσσονταν μετὴν ἁμαρτία. Ἡ σφαγὴ τοῦ ζώου ἀφ' ἑνός ἐκφράζει τὸν μὴ ἀναστρέψιμο χαρακτήρα τῆς βλάβης πού προκλήθηκε μετὴν ἁμαρτία, καθὼς πάντα παραμένει ἓνας πόνος καὶ ἡ ἀποκατάσταση δέν μπορεῖ νὰ εἶναι πλήρης, καὶ ἀφ' ἑτέρου δηλώνει τὴν ἐτοιμότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάνει νέα ἀρχή, προσφέροντας κάτι ἀπὸ τὴν περιουσία του, χάνοντας δηλαδή ἓνα μέρος ἀπὸ τὴ δύναμή του, ἢ κατάχρηση τῆς ὁποῖας συνιστᾶ τὴν ἁμαρτία. Ἐκτός ἀπὸ τίς διατάξεις πού ἀφοροῦν κυρίως στό ἱερατεῖο, περιέχονται καὶ διατάξεις γιὰ τὸν λαὸ, προκειμένου νὰ ἀποκτήσει τὴν ἀπαιτούμενη γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καθαρότητα. Στίς διατάξεις αὐτές περιλαμβάνονται ἀπλοὶ κανόνες ὑγιεινῆς καὶ διατροφῆς, ἀλλὰ καὶ νόμοι πού ρυθμίζουν τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι στοὺς συνανθρώπους τους (βλ. 19:18). Παρὰ τὸν πρακτικὸ χαρακτήρα τῶν ἀνωτέρω διατάξεων, στόχος εἶναι νὰ βοηθήσουν τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποφύγει τὴν πτώση του στὴν εἰδωλολατρεία καὶ νὰ διαμορφώσει ἀληθινὴ σχέση μετὸν Θεό.

Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση στοχεύουν

ιδιαίτερα οί διατάξεις τῆς ἐνότητος τῶν κεφ. 17–26, ἀπό ὅπου προέρχεται καί τό ἀνάγνωσμα τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου. Ἡ ἐνότητα περιλαμβάνει συλλογή νομικῶν διατάξεων, μέ μορφή λόγων τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν Μωυσῆ στό Σινᾶ, εἶναι γνωστή στή σύγχρονη ἔρευνα ὡς «Νόμος τῆς Ἀγιότητος», γιατί σέ πολλές διατάξεις της γίνεται λόγος γιά τήν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ, πού ὑπαγορεύει καί ἀνάλογη συμπεριφορά τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀντίληψη τοῦ Θεοῦ ὡς νομοθέτη καί εἰσηγητῆ κανόνων ἠθικῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελεῖ κοινό χαρακτηριστικό ὄλων σχεδόν τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων. Εἰδικά γιά τή χριστιανική πίστη ὅμως ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄνθρωπο καθορίζεται ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἀμοιβαιότητος. Οἱ βιβλικές διατάξεις πού καθορίζουν τήν ἠθική συμπεριφορά τῶν ἀνθρώπων δέν προκύπτουν ἀπό τήν αὐθαίρετη ἔκφραση τῆς βούλησης τοῦ Θεοῦ ἀλλά ἀπό τούς ὅρους συμφωνίας (Διαθήκης), πού συνάπτεται μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί ἀνθρώπων καί προβλέπει δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις καί γιά τούς δύο (βλ. Ἔξο 34:10-11). Μέ τή συμφωνία αὕτη ὁ Θεός δεσμεύεται νά παραμείνει πιστός στίς ἐξαγγελίες του, νά ἀγαπᾶ τόν λαό του καί νά τόν προστατεύει, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ὑποχρεοῦται νά ἀγαπᾶ μέ ὅλες του τίς σωματικές καί πνευματικές δυνάμεις τόν ἕνα καί μοναδικό Θεό καί τόν συνάνθρωπό του. Μέ τό Λευ 26 κλείνει, ὅπως ἀναφέρθηκε, ὁ Νόμος τῆς Ἀγιότητος, πού ἀποτελεῖ μία τέτοια συμφωνία-συμβόλαιο. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄνθρωπο καθορίζεται ἀπό τούς ὅρους ἐνός συμβολαίου, εἶναι ἀναμενόμενο τό τέλος τοῦ συμβο-

λαίου αὐτοῦ νά ἔχει τή μορφή πού ἔχουν τά ἀνάλογα ἔγγραφα. Βασικό στοιχεῖο κάθε συμβολαίου εἶναι οἱ εὐεργεσίες πού προκύπτουν ἀπό τούς ὅρους του γιά τούς συμβαλλομένους ἀλλά καί οἱ κυρώσεις σέ περίπτωση παράβασης τῶν ὄρων αὐτῶν ἀπό κάποιον ἀπό τούς συμβαλλομένους. Στίς ἀρχαίες συνθήκες, πού ὑπογράφονταν συνήθως μεταξύ ἡγεμόνων καί ὑποτελῶν, τά σχετικά ἔγγραφα περιλάμβαναν στό τέλος τους ἕνα τμήμα, ὅπου ἀπαριθμοῦνταν οἱ ἀνταμοιβές τοῦ ἡγεμόνα στούς ὑποτελεῖς του ἐφ' ὅσον τηροῦσαν τούς ὅρους τῆς συνθήκης, ἀλλά καί οἱ τιμωρίες πού τούς περίμεναν σέ περίπτωση ἀνυπακοῆς. Ἀνάλογα, οἱ στχ 1-13 τοῦ Λευ 26 περιγράφουν τίς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν Ἰσραήλ, ἂν παραμείνει πιστός στή διαθήκη. Οἱ στχ 14-39 τίς συνέπειες πού θά ὑποστῆ σέ περίπτωση παράβασής της.

Ἴσως ἕνας τέτοιος διακανονισμός τῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄνθρωπο προσκρούει στή σύγχρονη χριστιανική ἀντίληψη γιά τόν Θεό. Πρέπει ὅμως νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ὅτι, εἰδικά γιά τή Βίβλο, ἡ ὑποχρέωση ὑπακοῆς τοῦ Ἰσραήλ στό ἐκπεφρασμένο μέσα ἀπό νομικές διατάξεις θέλημα τοῦ Θεοῦ προκύπτει ἀπό συγκεκριμένες ἐνέργειές του στήν πρόσφατη ἱστορία του (βλ. Ἔξο 19:4-6· Λευ 5:1-6). Ὅπως δὲποτε προηγοῦνται οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ μέσα στήν ἱστορία ὑπέρ τῶν ἀνθρώπων καί ἀκολουθοῦν οἱ ἀπαιτήσεις του ἀπό αὐτούς, πού αἰτιολογοῦνται πάντα μέ βάση τίς προηγηθεῖσες θεῖες εὐεργεσίες (βλ. Λευ 19:33-34· 23:42-43· 25:35-43). Εἶναι, συνεπῶς, προφανές ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς διαθήκης ἐξαρτᾶται ἀπό τήν πιστότητα τῶν Ἰσραη-

λιτών σ' αὐτήν, ὅπως τονίζεται στό κείμενο: «Ἄν ζεῖτε σύμφωνα μέ τά προσταγήματά μου καί τηρεῖτε τίς ἐντολές μου καί τίς ἐφαρμόζετε ... τότε θά κατοικῶ μόνιμα μαζί σας ... θά περπατῶ ἀνάμεσά σας. Θά εἶμαι ὁ Θεός σας κι ἐσεῖς θά εἶστε ὁ λαός μου. Ἐγώ εἶμαι ὁ Κύριος ὁ Θεός σας, πού σᾶς ἔβγαλα ἀπό τήν Αἴγυπτο ὅταν ἤσασταν ἐκεῖ σκλαβοί· ἔσπασα τά δεσμά τῆς σκλαβιάς σας καί σᾶς ὀδήγησα φανερά» (Λευ 26: 3,11-13). Ἐφ' ὅσον οἱ ὄροι τῆς διαθήκης δέν προβλέπουν μόνον ὑποχρεώσεις γιά τούς ἀνθρώπους, ἀλλά δεσμεύουν καί τόν Θεό (βλ Δευ 7:9), Ἐκεῖνος καλεῖ τούς ἀνθρώπους νά μιμηθοῦν τή συμπεριφορά του: «Νά εἶστε ἅγιοι, γιατί ἅγιος εἶμαι ἐγώ ὁ Κύριος ὁ Θεός σας» (Λευ 11:44,45· 19:2· 20:7,26. Ἄρι 15:40). Συνέπεια τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβαιότητας εἶναι νά ἀξιολογοῦνται μέ βάση τούς ὄρους τῆς διαθήκης οἱ ἐνέργειες τῶν ἀνθρώπων ἀλλά καί τοῦ Θεοῦ, κάτι πού τό ἐπιζητεῖ καί ὁ ἴδιος, ὅπως βεβαιώνει μέ τό στόμα τοῦ προφήτη Ἡσαΐα: «Μάθετε νά κάνετε τό καλό, ἀναζητήστε τή δικαιοσύνη ... καί ἐλάτε νά κριθοῦμε μεταξύ μας, λέει ὁ Κύριος» (Ἡσα 1:17-18). Ἡ ἔνταξη ἀπό τό Λευιτικόν τῶν τελετουργικῶν καί λοιπῶν νομικῶν διατάξε-

ων στό ἱστορικό πλάσιο τῶν γεγονότων τῆς ἐξόδου καί τῆς ἐρήμου ἔχει ιδιαίτερη θεολογική σημασία. Ὁ Ἰσραήλ δέν γνωρίζει τόν Θεό μέσα ἀπό μυθικές ἀφηγήσεις ἢ φιλοσοφικές ἀναζητήσεις, ἀλλά ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν θείων ἐνεργειῶν στήν ἱστορία του. Οἱ Ἰσραηλίτες δέν καλοῦνται νά λατρέψουν τόν Θεό γιά μυθικά κατορθώματά του στό ἀρχαῖο παρελθόν, ἀλλά γιά συγκεκριμένες ἐπεμβάσεις του στήν πρόσφατη ἱστορία τους. Μέ τή στερεότυπη ἐπανάληψη τῆς φράσης «Ἐγώ εἶμαι ὁ Κύριος» (18:4, 5, 6· 19:10, 14, 16, 18 κ.ἄ.) μετά ἀπό κάθε ἐντολή, ὁ Θεός δέν ἐμφανίζεται σάν τυραννικός δυνάστης, ἢ ἀκρόαση τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποῖου προκαλεῖ τρόμο στους ὑπηκόους του καί ὑπαγόρευε ὑποταγή, ἀλλά ὡς γνωστός, φίλος καί συμπαραστάτης πού ζητεῖ ἀπό τούς ἀνθρώπους ἀνάλογη μέ τή δική του συμπεριφορά. Ἄν καί γιά τόν χριστιανικό κόσμο τό σύνολο σχεδόν τῶν θυσιαστικῶν διάταξεων τοῦ Λευιτικοῦ ἀποτελεῖ μόνον τύπο τῆς τέλειαις καί μοναδικῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (πρβλ. Ἐβρ 7-10), ἡ βασική ἀρχή τοῦ βιβλίου: «Ἐγώ, ὁ Κύριος ὁ Θεός σας, εἶμαι ἅγιος, γι' αὐτό ὀφείλετε νά εἶστε ἅγιοι» (19:2) διατηρεῖ τήν αἰώνια ἰσχὺ τῆς.

46. Βασικά θέματα τῆς κατήχησης Ἐγώ καί ἡ Ἐκκλησία (Ζ): ὁ Κλῆρος καί ὁ λαός

π. Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου
Δρος Θεολογίας

ΣΤΟ τελευταῖο ἄρθρο ὑποσχέθηκα νά μεταφέρω ἀκόμα μιὰ μικρή ἱστορία πού ἄκουσα τό καλοκαίρι στή Σάμο. Ἡ μικρή αὐτή διήγηση ἔχει ἄμεση σχέση μέ κάτι τό ὁποῖο στίς μέρες μας βρίσκει μέν ἀπήχηση ἀνάμεσα στούς πιστούς, ἀλλά μέ πολλή σύγχυση. Εἶναι τό θέμα τῆς πνευματικῆς πατρότητας, γιά τό ὁποῖο θά προτάξουμε τῆς ἱστορίας μερικές διευκρινιστικές σκέψεις. Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν τήν δωρεά νά τελοῦν τά μυστήρια. Οἱ πρεσβύτεροι δέν μποροῦν μόνο νά τελέσουν τό μυστήριο τῆς χειροτονίας. Κάθε πρεσβύτερος πρῖν ἀρχίσει νά ἐνεργεῖ ὡς ἐξομολογητής, ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν ἔγκριση τοῦ ἐπισκόπου του. Ὡστόσο πρέπει νά κάνουμε μιὰ διάκριση ἀνάμεσα στόν ἐξομολογητή καί στόν πνευματικό πατέρα. Ἀναφέρει ὁ ἐπίσκοπος Κ. Γουέαρ: «Ἄν καί τό μυστήριο τῆς ἐξομολόγησης εἶναι σίγουρα μιὰ κατάλληλη εὐκαιρία γιά πνευματική καθοδήγηση, ὅμως τό λειτουργημά τοῦ γέροντα δέν ταυτίζεται μέ αὐτό τοῦ ἐξομολόγου. Ὁ γέροντας συμβουλεύει ὄχι μόνο κατά τήν ἐξομολόγηση, ἀλλά σέ πολλές ἄλλες περιπτώσεις εἶναι ἀλήθεια πώς ἐνῶ ὁ ἐξομολόγος πρέπει πάντοτε νά εἶναι ἱερέας, γέροντας μπορεῖ νά εἶναι ἀπλός μοναχός, ὄχι ἱερέας, μιὰ μοναχή, ἕνας λαϊκός ἢ μιὰ λαϊκή· ἐπειδή στήν Ὀρθόδοξη πα-

ράδοση ὑπάρχουν πνευματικοί πατέρες καί πνευματικές μητέρες. Τό λειτουργημά τοῦ γέροντα εἶναι βαθύτερο, ἐπειδή πολύ λίγοι ἐξομολόγοι θά τολμοῦσαν νά μιλήσουν μέ τό κῦρος καί τή διορατικότητα ἐνός γέροντα»¹.

Ἔτσι, λοιπόν, ἔζησα τό ἀκόλουθο περιστατικό. Ἐπισκεπτόμουν τακτικά τό Νοσοκομεῖο τῆς Σάμου γιά νά δῶ καί νά κουβεντιάσω μέ συγγενῆ μου πού περνοῦσε τίς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του. Πέρασα καί ἀπό ἕνα διπλανό θάλαμο νά δῶ ἕναν ἄλλο ἀσθενῆ καθώς μοῦ τό ζήτησε ἡ σύζυγός του. Ἡ εὐλογημένη αὐτή γυναίκα μοῦ διηγήθηκε τό ἀκόλουθο περιστατικό ἀπό τή ζωή της. Ἦταν νέα σέ ἡλικία, σύζυγος καί μητέρα τριῶν παιδιῶν, καί συνειδητά μέλος τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ της. Μιά μέρα τήν εἰδοποίησαν ὅτι τή ζητοῦσε ἐπίμονα ἕνας γείτονας παππούς. Τόν ἐπισκέφτηκε. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος γνωστός στό χωριό γιά τίς ἀριστερές του ιδέες, τίς ὁποῖες εἶχε πληρώσει μέ ἐξορίες καί πολλές ταλαιπωρίες, γνωστό φαινόμενο τῆς ἐποχῆς. Ἦταν, ἔλεγαν ὅλοι, ἄθεος. Ὁ παππούς αὐτός, ὅταν τήν ἀντίκρισε τῆς εἶπε, ὅτι ἐπιθυμοῦσε νά ἐξομολογηθεῖ σ' αὐτήν τήν ἴδια. Ἐκείνη ταραχτήκε καί τοῦ εἶπε ὅτι θά μπορούσε νά ἐξομολογηθεῖ σέ ἕναν ἱερέα. «Ὅχι, σέ σένα θέλω νά ἐξο-

μολογηθῶ» τῆς ἀποκρίθηκε. «Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐξομολόγος» τοῦ ἀπάντησε. «Νὰ καλέσω ἕναν ἀπὸ τοὺς τέσσερις ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ». Μὲ τὰ πολλά δέχτηκε. Ἐξομολογήθηκε, καὶ ὁ ἱερέας τὸν κοινώνησε μὲ πολὺ σεβασμὸ στό πρόσωπο αὐτοῦ τοῦ γέροντα. Στὴ συνέχεια κάλεσε τὴν γυναῖκα αὐτῆ ὁ παππούς καὶ τῆς εἶπε: «Σέ λίγες μέρες θὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτό. Θέλω νὰ σέ παρακαλέσω, ὅταν θὰ μὲ μεταφέρουν στό κοιμητήριό νὰ πεῖς σέ ὅλους νὰ ψάλλουν τὸν ἀναστάσιμο ὕμνο «Χριστὸς Ἄνεστη ἐκ νεκρῶν». Ἔτσι καὶ ἔγινε λίγες μέρες μετὰ.

Ἡ γυναῖκα αὐτῆ ὄση ὥρα τὸ διηγεῖτο ἔκλαιγε ἀπὸ χαρὰ καὶ τὴ λαχτάρα, καθῶς εἶπε, νὰ μπορέσουμε ὅλοι νὰ γευτοῦμε τὴ Χάρη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔζησε μέσα στὴν ἄγνοια τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού πολὺ πιθανόν καὶ πολλοὶ ἄλλοι στό χωριὸ ἀγνοοῦσαν, ὥστόσο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τὸν καθοδήγησε τὴν τελευταία στιγμή νὰ ἔλθει «εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας». Τοῦ φάνηκε ἐντελῶς φυσικό νὰ ἐξομολογηθεῖ σέ μιὰ γυναῖκα κατὰ κοινὴ ὁμολογία εὐσεβῆ, ἀκολουθώντας μιὰ παράδοση πού πιθανῶς εἶχε ἀκούσει ἢ θέλησε νὰ ἐφαρμόσει ἐκεῖνη τὴ στιγμή. Ἡ γυναῖκα γνωρίζοντας τίς δικές της ἐλλείψεις γιὰ ἕνα τέτοιο ἔργο καὶ βιώνοντας τὴν παράδοση τῆς σχέσης τοῦ πιστοῦ μὲ ἕναν κληρικό, τὸν παρότρυνε νὰ καταθέσει τὰ λάθη του, τίς ἀμαρτίες του, τοὺς προβληματισμούς του πιθανόν σέ ἕνα ἱερέα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ βαθιὰ συναίσθηση τοῦ δρόμου τῆς μετανοίας καὶ ἡ ἄφατη χαρὰ γιὰ νίκη ἐπὶ τοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Ἐνας κατηγορούμενος ἦταν στίς τελευταῖες ὥρες

τοῦ ὁ παππούς καὶ ἡ γυναῖκα ἕνας ἱεραπόστολος χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «ὅπου θέλει πνεῖ». Δίνει δύναμη σέ κληρικούς καὶ λαϊκούς γιὰ νὰ φανερωῦνται Ἄληθεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὡς πρὸς τὸν ἱερέα πού ἐξομολόγησε τὸν παππού ἰσχύει αὐτὸ πού ὁ Ντοστογιέφσκι βάζει στό στόμα τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ νὰ λέει: «Ἐνας μόνος δρόμος σωτηρίας ὑπάρχει, καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ εὐθύνη πού ἀναλαμβάνει κάποιος γιὰ τίς ἀμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων... τὸ νὰ γίνῃ εἰλικρινὰ ὑπεύθυνος γιὰ τὸν καθένα καὶ τὸ κάθετι».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Κάλλιστος Ware, Ἡ ἐντὸς ἡμῶν Βασιλεία, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1997, σ. 118.

Ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας Ἰ Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐγγυητής τῆς ταυτότητας τῆς Ἐκκλησίας (Α')

Δημήτρη Μαυρόπουλου

ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ὅτι ἰδρυτής τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός, καί ὅτι ἰδρυτική πράξη θεωρεῖται ἡ σταυρική του θυσία. Νοεῖται μάλιστα ὡς σημεῖο αὐτῆς τῆς ἰδρυτικῆς πράξης ἡ ἔκχυση ἀπό τό σῶμα τοῦ αἵματος καί ὕδατος, ὅταν ὁ ρωμαῖος στρατιώτης τοῦ τρύπησε τήν πλευρά μέ τό δόρυ του γιά νά διαπιστώσει ὅτι εἶναι νεκρός: «Ἄλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγῃ αὐτοῦ τήν πλευράν ἔνυξε, καί εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καί ὕδωρ» (Ἰωάν. 19,34). Κατά τήν πατερική ἐρμηνεία, ἀναδύθηκαν τά δύο μυστήρια πού μᾶς συνδέουν μέ τόν Χριστό, τό Βάπτισμα καί ἡ θεία Εὐχαριστία. Αὐτά συνιστοῦν τό θεμελιῶδες κριτήριο πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἀνήκουμε στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Κατά τή θεολογία τῆς Ἐκκλησίας γενέθλιος ἡμέρα της νοεῖται ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅποτε ἐπεδήμησε τό Ἅγ. Πνεῦμα γιά νά παραμείνει στήν ἱστορία ὡς συνεχιστής τοῦ ἔργου τῆς θείας οικονομίας ἐνεργουμένη ἀπό τά πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτή ἡ παρουσία ἐγγυᾶται τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας καί τήν διαφυλάττει ἀπό τήν αἵρεση ἢ τό σχῆμα. Θά ἐξετάσουμε ἐδῶ τό ἔργο τοῦ Ἁγ. Πνεύματος μέ βάση τίς καταθέσεις πού ὑπάρχουν στό κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο.

Ἡ πρώτη ἀναφορά γίνεται στό 3^ο κε-

φάλαιο, ὅπου ἐκτίθεται ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μέ τόν Νικόδημο, στόν ὁποῖο ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ὁδός πού ὀδηγεῖ στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ προϋποθέτει «ἄνωθεν» γέννηση «ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος». Στόν στ. 8 προσδιορίζει ὅτι στοιχεῖο τοῦ Ἁγ. Πνεύματος εἶναι ἡ ἐλευθερία: «Τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καί τήν φωνήν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καί πού ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος».

Μέ τή λέξη «πνεῦμα» οἱ Ὁ μεταφράζουν τήν ἐβραϊκή λέξη «ρου-άχ» ἢ «νέφες» πού σημαίνει ἀέρας, ἀναπνοή, ἄνεμος (spiritus στά λατινικά). Ὀνομάζουμε λοιπόν Πνεῦμα τό τρίτο πρόσωπο τῆς θεότητας, γιατί δέν μπορούμε νά προσδιορίσουμε τή δράση του. Ἐχει τέτοιου περιεχομένου ἐλευθερία, ὥστε ποτέ δέν μπορεῖς νά προκαθορίσεις τή πορεία του. Μιλᾶμε ἐπομένως γιά ἐλευθερία χαοτική. Τήν ἐλευθερία αὐτή προσδιορίζει μόνο ἡ σχέση, εἶναι ἐλευθερία πού πηγάζει ἀπό τή σχέση καί ἀναπαύεται στή σχέση. Καθένας πού γεννιέται ἀπό τό Πνεῦμα ἔχει ἐλευθερία νά ἐνεργεῖ χωρίς προσδιορισμούς καί προκαθορισμούς. Δέν ξέρεις ἀπό πού ἔρχεται καί πού πάει ὁ ἅγιος, διότι εἶναι παρουσία ἐλευθερίας, καί ἐπειδή σχετίζεται μέ τό Πνεῦμα εἶναι παρουσία ἀγά-

της. Τήν ἴδια τήν ἀγάπη δέν μπορεῖς νά τήν προσδιορίσεις ἀπό ποῦ ἔρχεται καί ποῦ πάει, ὅταν εἶναι ἀγάπη βαθιά, πραγματική ἀγάπη. Αὐτό τό Πνεῦμα ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὀνομάζει καί Παράκλητο, μέ τήν ἔννοια τοῦ συμπαραστάτη: «ὁ δέ παράκλητος, τό Πνεῦμα τό ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καί ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. 14,26).

Στό 14^ο κεφάλαιο ἐπανέρχεται τό εὐαγγέλιο ἀναλυτικότερα στό ἔργο τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Εἶναι τό πρόσωπο πού θά συνεχίσει τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ μετά τήν ἀνάληψή του στόν τόπο τοῦ Θεοῦ. «Ἐάν ἀγαπάτέ με, τάς ἐντολάς τάς ἐμάς τηρήσατε, καί ἐγώ ἐρωτήσω τόν πατέρα καί ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένει μεθ' ὑμῶν εἰς τόν αἰῶνα, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό οὐδέ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δέ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καί ἐν ὑμῖν ἔσται» (14,15-17). Τώρα ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτει στούς μαθητές του τήν παρουσία τοῦ Πνεύματος εἰς τό διηγεσθέν, μετά τήν Ἀνάληψή του. Ἄλλες τρεῖς φορές, ἐκτός αὐτῆς, συναντῶνται ἀναφορές τοῦ Χριστοῦ στό Ἁγ. Πνεῦμα: α) «Ὅταν δέ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγώ πέμψω ὑμῖν παρά τοῦ πατρός, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρά τοῦ πατρός ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ» (15, 26)· β) «Ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν» (16, 13)· γ) μετά τήν Ἀνάστασι: «Καί τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καί λέγει αὐτοῖς· Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἄν τινων ἀφήτε τάς ἁμαρτίας,

ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται» (20, 22-23). Μέσω αὐτῶν τῶν ἀναφορῶν περιγράφεται ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας πού θά γεννηθεῖ τήν ἡμέρα τῆς μεγάλης τῆς Πεντηκοστῆς.

Προϋπόθεση κοινωνίας μέ τό Ἁγ. Πνεῦμα τίθεται ἡ ἀγάπη πρὸς τόν Χριστό καί ἡ βιοτὴ τῶν πιστῶν σύμφωνα μέ τίς ἐντολές του. Αὐτὴ ἡ προϋπόθεση ἐνδρῦει σχέση μέ τόν Χριστό, καί αὐτὴ ἡ σχέση ὑψώνεται σέ θεία υἰοθεσία ἐξ αἰτίας τοῦ Ἁγ. Πνεύματος πού τήν τρέφει καί τήν διατηρεῖ. Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διακρίνεται ἀπό ὅποιο ἄλλο πνεῦμα καθοδηγεῖ τόν κόσμο («ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό οὐδέ γινώσκει αὐτό» 14,17), ὅτι δηλαδή ἄν δέν εἶσαι μέ τόν Θεό δέν μπορεῖς νά γνωρίσεις τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καί νά παραδοθεῖς στίς δυνάμεις του καί στίς ἐνεργειές του, καί μάλιστα μέ ἐσωτερική ἐμπειρία τῆς παρουσίας του («γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καί ἐν ὑμῖν ἔσται»). Ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός βρῖθει ἰσχυρισμῶν, ὅτι ἓνα πνεῦμα καθοδηγεῖ καί ἐμπνέει μεγάλους μύστες πού ἰδρύνουν θρησκείες ἢ φιλοσοφίες, ὅπως ὁ «δαίμων» τόν Σωκράτη ἢ ὁ «φωτισμός» τόν Βούδα. Ὁ Ἰωάννης διευκρινίζει στήν Α' Ἐπιστολή του ὅτι πρόκειται γιά «πνεῦμα πλάνης»: «Ὁ γινώσκων τόν Θεόν ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀκούει ἡμῶν. Ἐκ τούτου γινώσκομεν τό πνεῦμα τῆς ἀληθείας καί τό πνεῦμα τῆς πλάνης» (Α' Ἰωάν. 4,6).

Στό 15^ο κεφάλαιο ὁ εὐαγγελιστής παραθέτει τήν ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τό Πνεῦμα θά διδάξει καί θά ἐρμηνεύσει ὅσα ἐπὶ τρία χρόνια ἀκουγαν καί

ἔβλεπαν οἱ μαθητές, ἀλλά δέν κατανοοῦσαν: «ὁ δέ παράκλητος, τό Πνεῦμα τό ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καί ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (15,26). Ἡ κατανόηση τῶν λόγων καί τῶν πράξεων τοῦ Ἰησοῦ δέν ἦταν αὐτονόητη γιά τούς μαθητές του, κυρίως τό ἀποκαλυπτικό τους στοιχείο, διότι, κατὰ τήν εὐαγγελική ρήση, «οὐπω γάρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον» (7,39). Ἐνδεικτικό εἶναι τό κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου μετά τήν ἐπιδήμηση τοῦ Ἁγ. Πνεύματος κατὰ τήν Πεντηκοστή. Τό περιεχόμενό του κατανόησαν ἄνθρωποι διαφοροεικῶν γλωσσικῶν καί πολιτιστικῶν παραδόσεων. Ἐκείνη τήν ἡμέρα μιλήθηκε ἡ γλῶσσα τῆς Πεντηκοστῆς, στούς ἀντίποδες τῆς γλώσσας τῆς Βαβέλ.

Τό «σχῆμα» πού παρουσιάζει ὁ Ἰησοῦς στούς μαθητές του εἶναι: Θά ἔλθει ὁ Παράκλητος, αὐτό εἶναι τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Αὐτός θά σᾶς πεῖ ὅλη τήν ἀλήθεια. Δέν θά σᾶς τήν πεῖ ἀπό μόνος του, ἀλλά ἐκ μέρους μου, διότι ἡ ἀλήθεια εἶμαι ἐγώ. Οὐσιαστικά θά σᾶς συνδέσει μ' ἐμένα. Δίνοντάς σας ἐμένα τό Πνεῦμα, σᾶς δίνει τόν Πατέρα, γιατί ἐγώ ὑπάρχω ἐπειδή ὑπάρχει ὁ Πατέρας, ἐγώ ἀπό τόν Πατέρα τά ἔχω πάρει ὅλα. Μιλάει γιά τό μυστήριο τῆς υἰοθεσίας ἀναφερόμενος στό ἔργο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπως ἀναπτύσσεται στούς δύο τελευταίους στίχους τοῦ 15^{οῦ} κεφαλαίου: «Ὅταν δέ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγώ πέμψω ὑμῖν παρά τοῦ πατρός, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρά τοῦ πατρός ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει

περί ἐμοῦ· καί ὑμεῖς δέ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε» (15,26-27). Ἀποκαλύπτονται δηλαδή οἱ σχέσεις Πατρός καί Υἱοῦ, Χριστοῦ καί μαθητῶν, μαθητῶν καί κόσμου, εἰσάγοντας τή δυναμική παρουσία τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, τό ὁποῖο θά ἐπαληθεύσει τή δύναμη τοῦ Χριστοῦ, καί θά ἐνδυναμώσει τούς μαθητές γιά τό ἔργο τῆς ἀποστολῆς τους.

Ὁ Χριστός ὀνομάζει τό Ἁγ. Πνεῦμα «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας». Στό κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι ἀφηρημένη ἔννοια πού παραπέμπει ἀπλῶς σέ ἀλήθεια πού ἀντιτίθεται στό ψεῦδος. Προσδιορίζει τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τή δήλωσή του, ἄλλωστε, ὅτι αὐτός εἶναι ἡ ἀλήθεια («Ἐγώ εἶμι ἡ ὁδός καί ἀλήθεια καί ἡ ζωή» 14,6). Ἐπομένως τό «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» εἶναι αὐτό πού ἀποκαλύπτει τόν Χριστό, πού μέ τήν Ἀνάληψή του βρίσκεται πλέον εἰς τά δεξιά τοῦ Πατρός, ὡς Θεάνθρωπος βέβαια, καί τόν ξαναφέρει δοξασμένο ἀνάμεσά μας καί μᾶς συνδέει μέ αὐτόν.

Τό Ἁγ. Πνεῦμα τό λαμβάνουμε κατὰ τό βάπτισμά μας. Ὑπάρχει ἡ ὠραία προσευχή πρὸς τό Ἁγ. Πνεῦμα πού λέει: «ἐλθέ καί σκήνωσον ἐν ἡμῖν». Τό λαμβάνουμε σημαίνει ὅτι τό Ἁγ. Πνεῦμα ἔρχεται ἐντός μας, ὅλο καί ὄχι ἀπλῶς οἱ δυνάμεις του ἢ οἱ δωρεές του. Ἐρχεται καί μᾶς «σφραγίζει», ὥστε νά θεραπευθεῖ ἡ φύση μας καί νά συνδεθοῦμε μέ τόν Υἱό, πού θά μᾶς συνδέσει μέ τόν Πατέρα καί ἔτσι νά πραγματοποιηθεῖ τό μυστήριο τῆς θείας υἰοθεσίας.

Ὁ Καθαγιασμός τοῦ Ἁγίου Μύρου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

Ἄρχιμ. Γρηγορίου Δ. Παπαθωμᾶ

Καθηγητοῦ Κανονικοῦ Δικαίου

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΤΗΝ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τό Ἅγιο Μύρο χρησιμοποιεῖται κυρίως στήν τέλεση τοῦ συστατικοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος, ὡς μέσο γιά τήν μετάδοση στούς προσερχόμενους στό Βάπτισμα τῶν δωρεῶν καί τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τά χαρίσματα αὐτά συμβολίζονται μέ προσλαμβανόμενη ἀπό τό κτιστό ὕλη, ἡ ὁποία στήν συνέχεια καθαγιάζεται μυστηριακά, δηλ. μέ ποικίλα ἐκλεκτά καί εὐώδη, σύμφωνα μέ τήν διαχρονική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὕλικά, τά ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται κατά τήν διαδικασία παρασκευῆς του, καί ἀνέρχονται, σύμφωνα μέ τόν ἐπίσημο κατάλογο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σέ πενήντα ἐπτά.

Οἱ πληροφορίες σχετικά μέ τόν τρόπο καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου κατά τούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους εἶναι περιορισμένες καί ἐλλιπεῖς. Ἡ παλαιότερη ἀναφορά ἀπαντᾶται ἤδη ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ. στήν Ἀποστολική Παράδοση τοῦ Ἱππολύτου Ρώμης (βλ. τήν σχετικά πρόσφατη ἐξαιρετική ἔρευνα ἀποκατάστασης τοῦ κειμένου, γενόμενη ἀπό τόν Β. ΒΟΤΤΕ, *La Tradition apostolique de Saint Hippolyte (Essai de reconstitution)*, Münster, Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, LQF-Band 39, 21989, 132 σελ., καθῶς καί τήν ἀρχική ἔκδοση τοῦ πατερικοῦ αὐτοῦ ἔργου

στήν γνωστή γαλλική πατερική σειρά *Sources Chrétiennes*, τ. 11bis, Παρίσι, ἔκδ. Le Cerf, 1984, 149 σελ., ὅσο καί τήν πρόσφατη παρουσιάσή του καί σέ ἀγγλική ἔκδοση HIPPOLYTUS, *On the Apostolic Tradition (An English Version with Introduction and Commentary by Alistair STEWART-SYKES)*, New York-Crestwood, St Vladimir's Seminary Press [Series: Popular Patristics Series], 2001, 222 σελ.). Νεώτερες διατάξεις συμπεριλαμβάνονται στό ἐν χρήσει ἔντυπο *Μεγάλο Εὐχολόγιο καί στό Εὐχολόγιο* τοῦ Γκοάρ (Goar). Κατά τόν 19^ο αἰώνα, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο κατέβαλε ιδιαίτερες προσπάθειες γιά ἀναθεώρηση καί ἀνασύνταξη τῆς μέχρι τότε Τάξεως καί Ἀκολουθίας καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου.

Ἡ παρασκευή καί τό τελετουργικό καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου παρουσιάζει ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Σύμφωνα μέ αὐτό, τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ὁ Πατριάρχης, στόν ὁποῖο καί μόνον ἀνατίθεται στήν ἐκκλησιακή πράξη ὁ καθαγιασμός ὡς ἀπτό καί ὄρατό σημεῖο ἐνότητος στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, εὐλογεῖ τόν Ἄρχοντα Μυρεψό καί ὅσους συνεργοῦν στήν ἔψηση τοῦ Ἁγίου Μύρου. Τήν Μ. Δευτέρα, μετά τήν Θ. Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων, ὁ Πατριάρχης προσέρχεται στόν Πατριαρχικό Ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καί εὐλογεῖ τήν ἑναρξη

τοῦ κύκλου τῶν ἱερῶν τελετῶν γιά τόν καθαγιασμό τοῦ Ἁγίου Μύρου, μέ τήν τέλεση ἁγιασμοῦ. Ἐπειτα ραντίζει τά ὑλικά, τά χρησιμοποιούμενα σκεύη καί τούς λέβητες, στούς ὁποίους θά ψηθεῖ τό Ἅγιο Μύρο, καί ἀκολούθως κρατώντας ἀναμμένη λαμπάδα, ἀνάβει τά τεμάχια παλαιῶν ἱερῶν εἰκόνων, τά ὁποῖα εἶναι τοποθετημένα ἐπάνω σέ κάθε λέβητα ἀναμειγμένα μέ φρύγανα. Στήν συνέχεια, ὁ Πατριάρχης ξεκινᾷ τήν ἀνάγνωση περικοπῶν ἀπό τήν Κ. Διαθήκη, τήν ὁποία συνεχίζουν παριστάμενοι Ἀρχιερεῖς καί κληρικοί τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς. Τήν Μ. Τετάρτη γίνεται ἡ ἔψηση τοῦ Ἁγίου Μύρου, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Πατριάρχης ἔχει προσθέσει στούς λέβητες τό ροδέλαιο, τόν μόσχο καί τά ὑπόλοιπα εὐώδη ἔλαια. Τήν Μ. Πέμπτη, μετά τήν ἀπόλυση τοῦ Ὁρθρου, στό Πατριαρχικό Παρεκκλήσιο τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέα, ξεκινᾷ ἡ κάθοδος ἀπό τόν Πατριαρχικό Οἶκο πρός τόν Πατριαρχικό Ναό τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Κατά τήν κάθοδο ὁ Πατριάρχης κρατᾷ τήν μικρή Μυροθήκη, ὁ Α΄ τῆ τάξει Ἀρχιερέας ἀλάβαστρο μέ προηγιασμένο Μύρο, ὁ Β΄ τῆ τάξει μέ ἁγιασμένο Μύρο, οἱ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς μικρά δοχεῖα μέ τό πρός καθαγιασμό Μύρο.

Κατά τήν διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας καί μετά τήν ἐκφώνηση «καί ἔσται τά ἔλεῃ τοῦ Μεγάλου Θεοῦ», ὁ Πατριάρχης καθαγιαίνει, σύμφωνα μέ τό προβλεπόμενο Τυπικό, τό Ἅγιο Μύρο. Μετά τό τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας τό Ἅγιο Μύρο μεταφέρεται ἀπό τόν Πατριαρχικό Ναό, ὅπου αὐτό καθαγιασθήκε, στό Πατριαρχικό Μυροφυλάκιο, γιά νά διανεμηθεῖ καί χρησιμοποιηθεῖ στίς προβλεπόμενες μυστηριακές στιγμές.

Σχετικά μέ τήν ἱστορία τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπως αὐτή ἀναδύεται ἀπό τίς σωζόμενες μαρτυρίες περί τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῆς Α΄ χιλιετίας, τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης, τῶν λοιπῶν λειτουργικῶν χειρογράφων τῆς Β΄ χιλιετίας (πρὶν καί μετά τήν Ἄλωση), τῶν λειτουργικῶν ἀνέκδοτων διατάξεων τῆς σχετικῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας ὡς καί τόν 19^ο αἰ., μπορεῖ ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος νά ἀνατρέξει σέ δύο συστηματικά καί διεξοδικά περί τοῦ θέματος δίδυμα μελετήματα (Ἀρχιμ. Παύλου Μενεβίσογλου, *Τό Ἅγιον Μύρον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, ἰδίᾳ, κατά τάς πηγὰς καί τήν πρᾶξιν τῶν νεωτέρων χρόνων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Θεσσαλονίκη, ἔκδ. τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν (σειρά: Ἀνάλεκτα Βλατάδων, ἀριθμ. 14),* ²1983, σ. 275, καί Παύλου Μενεβίσογλου, Μητροπολίτου Σουηδίας καί πάσης Σκανδιναβίας, *Μελετήματα περί Ἁγίου Μύρου, Ἀθήναι, 1999, σ. 301*), καί τό πρόσφατο ἀξιόλογο καί ἀνακεφαλαιωτικό ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου Φαναρίου Ἀγαθαγγέλου (Χαραμαντίδη), *Ἡ θεολογική καί κανονική Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί τοῦ καθαγιασμοῦ, τῆς παραλαβῆς καί τῆς λατρευτικῆς χρήσεως τοῦ Ἁγίου Μύρου κατά τόν 19^ο καί 20^ο αἰῶνα (Διδακτορική Διατριβή), Ἀθήνα, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2012, σ. 366*, τά ὁποῖα προσφέρουν πλήρη καί διαχρονική εἰκόνα περί τῆς τελέσεως τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Μύρου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί τόν λόγο ὑπαρξῆς καί λατρευτικῆς χρήσης του σέ αὐτήν.

Πρωτ. Γεωργίου Δορμπαράκη
τῆς Ἰ. Μ. Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ

«Εἶπεν ὁ Κύριος· Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως... Πλήν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν»
(Ματθ. 1, 21)

«**Χ**ΡΥΣΟ κανόνα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς» χαρακτήρισαν πολλοὶ τῆ συγκεκριμένη φράση τοῦ Κυρίου, διότι μέ αὐτὴν ρυθμίζονται οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις ἔτσι, ὥστε νά μπορεῖ νά φανερώνεται ὁ Θεός στὴ ζωὴ τους.

1. Ὁ κανόνας αὐτός στὴν ἀρνητικὴ του διατύπωση ἦταν κάτι πού πρότεινε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μέ τό γνωστό: «ὁ σύ μισεῖς, μηδενί ποιήσης» (Τωβίτ), ἐνῶ ἐννοιολογικά καὶ μορφολογικά τόν συναντᾶμε καὶ ἔξω ἀπό τὴν ἰουδαιοχριστιανικὴ ἀποκάλυψη, σέ διαφόρους φιλοσόφους καὶ σέ ἄλλες θρησκείες, ὅπως γιὰ παράδειγμα στόν Κλεόβουλο τόν Ρόδιο ἢ καὶ τόν Κομφούκιο. Πρόκειται γιὰ κανόνα πού ρυθμίζει θετικά τίς κοινωνικές σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ πού βασιζέται στά καλά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν παγκόσμια καὶ πανθρησκειακά στὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξή. Μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ἡ πτώση στὴν ἁμαρτία δέν ἐπέφερε τὴν καταστροφὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴ ζόφωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα του, τὴν ὁποία ὁ Χριστός ἐρχόμενος καθαρίζει καὶ ἀνιστᾶ.

2. Ὁ Κύριος λοιπόν δέν ἀρνεῖται τόν κανόνα αὐτό. Τόν ἀποδέχεται καὶ τόν

ἐπεκτείνει, ἀνάγοντάς τον ὅμως σέ ἐπίπεδο χαρισματικό, δηλαδή ἀντανάκλασης στόν ἀνθρώπο τοῦ τρόπου ὑπάρξεως τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Θέλουμε νά ποῦμε ὅτι σέ πρώτη φάση ὁ Κύριος διατυπώνει τόν ρυθμιστικὸ αὐτόν κανόνα τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμπεριφορᾶς κατὰ τρόπο θετικό: «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Καὶ θέλει προσοχή. Ὁ Κύριος δέν λέει «ὁ.τι σᾶς κάνουν οἱ ἄλλοι, αὐτό νά κάνετε κι ἐσεῖς σ' αὐτούς» –αὐτό πού ἴσχυε ὡς ὁ πυρήνας τῆς ἰουδαϊκῆς ἠθικῆς, μέ τό «ὀφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντί ὀδόντος»–, ἀλλὰ λέει «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν οἱ ἄνθρωποι», ὅ.τι θά ἐπιθυμούσαμε νά μᾶς κάνουν οἱ ἄλλοι νά κάνουμε κι ἐμεῖς, πού σημαίνει: μὴν κοιτᾶμε τό τί κάνει ὁ ἄλλος, ὥστε ἡ δράση μας νά εἶναι ἀντίδραση, δηλαδή μία ἀνώριμη συμπεριφορὰ, ἀλλὰ νά κοιτᾶμε τόν βαθύτερο ἑαυτό μας, ἄρα μέτρο τῆς ἀγάπης μας πρὸς τοὺς ἄλλους νά εἶναι ἡ ἀγάπη μας στόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας. Ἔτσι, ὁ κανόνας αὐτός ἰσοδυναμεῖ, θά λέγαμε, μέ τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ «ἀγάπησεις τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν» καὶ

ἀποτελεῖ δεῖγμα τῆς κοινότητας τῆς ἀνθρώπινης φύσης, συνεπῶς ἡ αὐτογνωσία μπορεῖ νά λειτουργεῖ καί ὡς ἑτερογνωσία.

3. Τί συνήθως λοιπόν θέλουμε ἀπό τοὺς ἄλλους, ὥστε αὐτό νά προσφέρουμε καί σ' αὐτούς; Προφανῶς τὴν ἀποδοχή τοῦ προσώπου μας, τὸν σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας μας, τοῦ χώρου καί τοῦ χρόνου μας, τὴν ἀπονήρευτη καί ἄδολη συμπεριφορά τους, τὴ διακριτικότητά τους, μ' ἓνα λόγο τὴν ἀγάπη τους – ὅ,τι ὡς πράξη θά ὀδηγοῦσε σέ ἓναν ἐπίγειο παράδεισο. Ἄλλ' εἶπαμε: πρόκειται γιὰ κανόνα, πού ἐκφράζει ὅ,τι καλύτερο εἶχε νά πεῖ τὸ ἀνθρώπινο γένος, στηριγμένο στὰ καλὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Τὸ ἐρώτημα ὅμως εἶναι: μέ ποιά δύναμη ὁ ἄνθρωπος θά μπορέσει νά τὸν πραγματοποιήσῃ; Πῶς θά ξεπεράσῃ τίς δεσμεύσεις του στὴν ἁμαρτία καί τὰ πάθη του στὸν διάβολο καί τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου;

4. Ὁ Κύριος λοιπόν δίνει τὴν ἀπάντηση: ἡ ὑπέρβαση τῶν δεσμεύσεων τοῦ ἀνθρώπου εἶναι χαρισματική κατάσταση. «Καί εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καί ἐάν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστίν;» Δέν μπορεῖ μέ ἄλλα λόγια ὁ ἄνθρωπος νά ξεφύγει ἀπὸ τὸν ἐγωισμό τῶν σχέσεων του, ἀπὸ ἓνα «δοῦναι καί λαβεῖν», ἂν δέν ἐνισχυθεῖ ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς ὁ Κύριος μᾶς προσανατολίζει στὴν ὀρθή καί πραγματική ἐφαρμογή τοῦ κανόνα: μόνον ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος, πού ἔχει γίνῃ μέλος Του

καί λειτουργεῖ σ' αὐτόν ἡ χάρις καί ἡ δύναμη Του, μπορεῖ νά στέκεται μέ τρόπο ἀγαπητικό καί διακριτικό ἀπέναντι στὸν κάθε συνάνθρωπό του, προεκτείνοντας ἔτσι τὴ στάση τῆ δικῆ Του καί τοῦ Θεοῦ Πατέρα σέ ὅλον τὸν κόσμο. «Γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς καί ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν». Ἔτσι ὁ χριστιανὸς ἀγαπᾶ τοὺς πάντες, ἀκόμη καί τοὺς ἐχθροὺς του, χωρὶς νά προβληματίζεται γιὰ τὸ ἂν ἐκεῖνοι θά τοῦ ἀνταποδώσουν τὰ ἴσα («πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καί ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανεῖζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες»), πού σημαίνει ὅτι ζεῖ καί κινεῖται σέ ὑπὲρ τὰ κοσμικά καί πεσμένα στὴν ἁμαρτία ἀνθρώπινα ἐπίπεδα. Ἡ ἔγνοια καί ἡ μέριμνά του εἶναι νά ἀρέσει στὸν Θεό, Ἐκεῖνου τὸ ἅγιο θέλημα νά διακρατεῖ, προκειμένου νά Τὸν ἔχει ζωντανό μέσα στὴν ὑπαρξή του. Κι ἓνας τρόπος ὑπάρχει γι' αὐτό: νά ζεῖ σάν τὸν Θεό, ἔχοντας καί αὐξάνοντας τὴ δύναμη Ἐκεῖνου.

Τὸ πρόβλημα στὴν ἀνθρωπότητα δέν εἶναι ἡ ἔλλειψη καλῶν λόγων καί «παραδείσιων» ὄραματισμῶν. Καί οἱ φιλοσοφίες καί οἱ θρησκείες ὠραῖα πράγματα εἶπαν καί λένε. Τὸ πρόβλημα εἶναι πῶς θά ἐφαρμοστοῦν τὰ ὠραῖα αὐτά. Γιὰ τὴ χριστιανική πίστη μας, ἡ λύση εἶναι μόνον ὁ Κύριος. Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν Τὸν ἀποδεχτεῖ ὅπως ἀποκαλύφθηκε, ἂν δέν γίνῃ μέλος Του, προκειμένου νά ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἁγία χάρις Του, πάντοτε θά πελαγοδρομεῖ στὴν ἀντίφαση μεταξὺ καλῶν ἴσως λόγων καί δαιμονικοῦ τρόπου ζωῆς. Διότι «οὐκ ἐστίν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία».

Κυριακή 23 Ὀκτωβρίου 2016 Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου

Ἄρχιμ. Παντελεήμονος Τσορμπατζόγλου
Δρος Θ., Βυζαντινολόγου
Ἰ. Προϊσταμένου Ἰ. Ν. Ἀγ. Ἀναργύρων Ψυρρή

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ἰάκωβος, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τιμᾶται στίς 23 Ὀκτωβρίου, δέν ἦταν ἓνας ἀπό τούς δώδεκα μαθητές τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ἀπό τούς μαθητές πού ἐντάχθηκαν στήν ομάδα τῶν ἀποστόλων μετά τήν Ἀνάστασή Του, ὅπως ὁ ἀδελφός του Ἰούδας καί ὁ Παῦλος.

Οἱ ἀποκαλούμενοι ἀδελφοί τοῦ Κυρίου, Ἰάκωβος, Ἰωσῆς, Σίμων, Ἰούδας καί οἱ ἀδελφές τους ἦταν συγγενεῖς Του καί παιδιά τῆς ἄλλης Μαρίας, αὐτῆς πού ὀνομάζεται «*Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ*» (Ἰωάν. 19, 25), «*Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου*» (Μάρκ. 16, 1) καί «*Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καί Ἰωσῆ μητῆρ*» (Μάρκ. 15, 40) καί ἦταν ἀδελφή (συννυφάδα) τῆς Θεοτόκου (Ἰωάν. 19, 25). Αὐτή, λοιπόν, ἡ τελευταία εἶναι ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ, ἐξ οὗ καί οἱ γιοί της λέγονται ἀδελφοί τοῦ Κυρίου, ἐξάδελφοι. Ἀπό ὅλους τούς συγγενεῖς τοῦ Κυρίου, οἱ δύο ἀδελφοί Ἰάκωβος καί Ἰούδας φαίνεται ὅτι πίστεψαν μετά τήν Ἀνάστασή Του μέ ὅλη τους τήν καρδιά καί ἐντάχθηκαν στόν ὄμιλο τῶν ἀποστόλων, μᾶλλον πρῖν τήν Πεντηκοστή.

Ἀπό τούς δώδεκα μαθητές τοῦ Χριστοῦ τό ὄνομα Ἰάκωβος τό εἶχαν δύο μαθητές, ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰωάννη, γνωστοί καί ὡς παιδιά τοῦ Ζεβεδαίου,

καί ὁ Ἰάκωβος ὁ γιός τοῦ Ἀλφαίου. Μέ τό ὄνομα Ἰούδας εἶναι γνωστός μόνον ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ ὁποῖος καί παρέδωσε τόν Χριστό στους ἀρχιερεῖς.

Ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, γιός τοῦ Ζεβεδαίου καί ἀδελφός τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, ἐκτελέσθηκε ἀπό τόν βασιλέα Ἡρώδη Ἀγρίππα στά πρῶτα χρόνια τῆς Ἐκκλησίας (Πρξ. 12,2)· τό κενό πού δημιουργήθηκε κάλυψε ἡ ἐκλογή τοῦ ἄλλου Ἰακώβου, τοῦ ἀδελφοθέου, ὡς ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Χαρακτηριστικά του ἦταν ἡ βαθειά πίστη καί ἡ ἀνύστακτη προσευχή του, ὁ ὁποῖος σάν ἄλλος Μωυσῆς εἶχε τά χέρια συνεχῶς ἀπλωμένα στόν οὐρανό καί προσευχόταν ὑπέρ τοῦ ποιμνίου. Γιά τό χάρισμα αὐτό, μάλιστα λέγεται, ὅτι εἶχε τήν προσωνομία ὀβλίας, δηλαδή πύργος καί ὀχύρωμα τοῦ λαοῦ. Ἀπό τίς ἀτέλειωτες ὥρες προσευχῆς εἶχαν βγάλει κάλους τά γόνατά του ὅπως τῆς καμήλας.

Ἡ ἀγάπη καί ἡ ἀγωνία του γιά τήν Ἐκκλησία ἀποτυπώνονται ἀνάγλυφα στήν Ἐπιστολή πού ἔγραψε καί ἀπεύθυνε, ὄχι σέ κάποια τοπική Ἐκκλησία, ἀλλά σέ μεγάλη ομάδα Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, γι' αὐτό ὀνομάζεται καί καθολική. Τήν ἀπευθύνει, «*ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ*» (Ἰακώβ. 1,1), πού θά πεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ νέος Ἰσραήλ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ

όποια είναι διασκορπισμένη σε όλο τον κόσμο.

Στήν επιστολή αυτή υπάρχουν δώδεκα διδαχές με τις οποίες ο Ίάκωβος θέλει να μᾶς μεταφέρει τον ένθουσιασμό και την πίστη του στον Θεό, συνάμα δέ να δώσει συμβουλές στον καθημερινό αγώνα των Χριστιανών για την αντιμετώπιση διαφόρων ποιμαντικών προβλημάτων, πάντα μέσα από την πλούσια πείρα του. Αναδεικνύει τό κύριο χαρακτηριστικό της ζωής του Χριστιανού την υπομονή στις μικρές και μεγάλες δυσκολίες γιατί αυτή κατεργάζεται τον χαρακτήρα και μᾶς προετοιμάζει για τον στέφανο της ζωής (Ίακώβ. 1, 12). Κάνει όμως και μία θεμελιώδη διάκριση, ἄλλο είναι οἱ δοκιμασίες πού συναντᾶ κανείς και τον κάνουν δυνατότερο κι ἄλλο οἱ πειρασμοί πού ἔχει στήν ζωή του, οἱ ὁποῖοι πρόερχονται ἀπό τά πάθη. Είναι λάθος νά λέει κάποιος ὅτι ὁ Θεός μέ πειράζει, διότι ὁ Θεός δέν πειράζει κανέναν· πειραζόμαστε ἀπό τήν ἀμαρτωλή ἐπιθυμία, ἡ ὁποία μᾶς ἐλκύει γιά νά μᾶς κατακτήσει και ὅταν συντελεσθεῖ μᾶς ὀδηγεῖ στον ὄλεθρο. Ὁ,τι ὁ Θεός δίνει είναι πάντοτε τέλειο και λαμπρό.

Ἡ ἀπόδειξη τῆς πίστεως πού φωλιάζει μέσα στήν καρδιά μας, ἐξωτερικά φαίνεται ἀπό τά ἔργα πού ἀναλαμβάνουμε· ἡ σχέση τῶν δύο, ἔργων και πίστεως, είναι ὅποια και ἡ σχέση τοῦ πνεύματος μέ τό σῶμα, ὅπου δίχως τό πρῶτο τό σῶμα είναι νεκρό.

Και κάτι ἀκόμη, ἡ διαχείριση τῆς γλώσσας, τοῦ λόγου, ἀναδεικνύει τόν

ἄρτιο και σοφό ἄνθρωπο· μόνον ἐκεῖνος πού μπορεῖ νά χαλιναγωγεῖ τήν γλώσσα του, μόνον αὐτός μπορεῖ νά ὀνομασθεῖ τέλειος ἄνθρωπος.

Ἀκόμη, μέ τό ὄνομα τοῦ ἁγίου Ίακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ἔχει διασωθεῖ και μία Θ. Λειτουργία, ἡ ὁποία είναι ἡ ἀρχαιότερη και ἀπηχεῖ τήν λειτουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Οἱ κατοπινές Λειτουργίες πού δημιουργήθηκαν διατήρησαν τό πλαίσιο τῆς Λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ίακώβου, ἀλλά πιό συνεπτυγμένες σε ἔκταση και χρόνο.

Ἡ διάταξη τῆς Λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ίακώβου διασώζει τήν χάρη και τήν ἀπλότητα τῆς ἀρχαίας τάξεως, ἀλλά και τήν διάσταση τοῦ ἀναγκαίου στήν πνευματική ζωή τῶν Χριστιανῶν· ἀποτελεῖ ἔκφραση βαθείας εὐσεβείας και πνευματικότητος. Λόγω τοῦ μεγάλου μήκους τῆς συνηθίζεται νά τελεῖται μία φορά τόν χρόνο, στή μνήμη του.

Ὁ ἅγιος Ίάκωβος ὁ ἀδελφόθεος μέ τήν προσευχή του σκέπαζε τήν Ἐκκλησία τότε σέ καιρούς χαλεπούς και μέ τήν διδαχή του στήριζε τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων· ἔτσι και σήμερα συνεχίζει νά σκεπάζει τήν Ἐκκλησία και νά ἀποτελεῖ παράδειγμα προσευχῆς και καρτερίας στους δύσκολους καιρούς πού ζοῦμε.

Ὁ μαρτυρικός του θάνατος (τόν ἔρριψαν οἱ ἀρχιερεῖς ἀπό τό πτερυγιο τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομώντος) ἦταν ἀπόρροια τοῦ ἁγίου βίου και τῆς διδαχῆς του· «ἡ δὲ ὑπομονή ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι και ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι» (Ίακώβ. 1, 4).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: **1.** Μ. Σιώτης, Τό πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, Ἀθήναι 1950, οἰκείοι τόποι. **2.** Σ. Ν. Σάκκος, Ὑπόμνημα εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Ἰούδα, Θεσσαλονίκη 1970, οἰκείοι τόποι. **3.** Χρ. Βούλγαρης, Ἱστορία τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, 33-70 μ.Χ., Ἀθήναι 2012, σ. 146.

Ἱεραποστολή καί ἱεραποδημία: «Τό Ὅρος», Ὅρος τῆς Μεταμορφώσεως, Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν (μέ τόν Ναό τῆς Ἀναλήψεως)¹

Σταύρου Γ. Γουλούλη
Δρος βυζαντινῆς τέχνης

ΣΤΗΝ παραβολή τοῦ Σπορέως (Λκ. 8.5-15, Β' Κυρ. Ὀκτωβρίου) ὁ σπόρος, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, πέφτει: 1) Στήν ὁδὸ ὅπου καταπατοῦν οἱ ἄνθρωποι. 2/3) Σέ ἐρημότοπους (πετρώδη, ἀκανθότοπους). 4) Σέ γόνιμα ἐδάφη. Δίδεται ἀγροτική εἰκόνα πορείας τοῦ κηρύγματος. [Πρβλ. Μάρκ. 12.14: «τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις;».] Ὁ πνευματικός δρόμος, ὁ μυητικός, ἀναλογεῖ μέ τόν φυσικό γήινο. Εἶναι σχολεῖο-περίπατος, μέ ἐμπόδια! Πλεῖστες τέτοιες εἰκόνες στά Εὐαγγέλια παραβάλλουν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μέ χωράφι, δένδρο, διαδικασία καρποφορίας.

Μήπως μεταφέρεται τοπογραφία τοῦ κηρύγματος στους δρόμους τῆς Παλαιστίνης; Ἐμφανίζεται βασιική ταξινόμηση, συμβολική: ὁ ἀριθμός [4] ἐκφράζει ἰσομερῶς βασιική κίνηση στόν χῶρο. Ἀλλά ἀποκλείεται ἡ ἱεραποστολή νά ἦταν στήν πράξη ἀνάλογα κωδικοποιημένη; Πιστοί ἔρχονται ἀπό παντοῦ, Ἰουδαία, Ἱερουσαλήμ, Ἰδουμαία, Συρία, Τύρο-Σιδώνα... (Μάρκ. 3.8. Μαθθ. 4.24-25). Τό κήρυγμα ὁμως περιορίζεται στήν πιό πεδινή Γαλιλαία γύρω ἀπό τήν Καπερναοῦμ, λίμνη Τιβεριάδος, Πέραν/Δεκάπολη, Καισάρεια/Πανειάδα ἕως μέρη Τύρου-Σιδώνας. Ἡ «ὁδός τῶν ἐθνῶν» δέν συνιστᾶται (Μαθθ. 10.5-6), κι ἄς πηγαίνουν καί σέ Ἐθνικούς. Ἡ πιό ὀρεινή καί κα-

κοτράχαλη Ἰουδαία εἶναι σχεδόν ἀνυπαρκτη, ἐκτός Ἱερουσαλήμ καί περιχώρων, τῆς Βηθανίας. Ἐδῶ μέρος τοῦ λαοῦ πιστεύει, τό ἱερατεῖο ἐξ ἀρχῆς ἀμφιβάλει ἢ ἀπορρίπτει τήν Ἐπαγγελία. Προτείνεται τό ἐξῆς σχῆμα γιά τίς περιόδους: 1) Περιοχές Ἐθνῶν (π.χ. στά Παράλια) καί Ἰουδαίας χωρίς ἱεραποστολή, 2/3) Περιοχές κοντά στους Ἐθνικούς καί Ἰουδαίους μέ μικρότερη προσπάθεια, 4) Ἡ Γαλιλαία, ὅπου δόθηκε τό περισσότερο βάρος τῆς ἱεραποστολῆς.

Ἡ πρότυπη ἱεραποστολική περιόδεια ἐντάσσεται σέ προσκύνημα στήν Ἱερουσαλήμ καί τόν Ναό, δηλαδή καταλήγει σέ ἱεραποδημία. Οἱ Συνοπτικοί πού στρέφονται στόν ἀγροτικό-ποιμενικό κόσμο τῆς ἐβραϊκῆς Παλαιστίνης προσδιορίζουν τό δημόσιο κήρυγμα σέ ἐνιαῖο χρονικό κύκλο πρὶν ἀπό ἓνα μοναδικό προσκύνημα στήν Ἱερουσαλήμ. Ἀποσκοπεῖ στήν ἐπίσημη ἀποδοχή τοῦ κηρύγματος ἀπό λαό καί ἡγεσία. Γι' αὐτό κατέληξε στήν ἀναγόρευση τοῦ Ἰησοῦ ὡς πνευματικοῦ βασιλέα, κατά μία ἄποψη ὑπό τό σολομώντειο πρότυπο, ἐπί ὄνου. Τό ἱερατεῖο βέβαια δέν ἀποδέχθηκε τήν ἀναγόρευση, ἄρα οὔτε καί τό συνολικό κήρυγμα. Ἀντίθετα ὁ Ἰωάννης, ἔχοντας ἀστικό/ἱεροσολυμιτικό προσανατολισμό, φανερώνει τρεῖς ἐνιαύσιους περιόδους, στό Πάσχα ἢ σέ ἄλλες γιορ-

τές [: 1^ο Πάσχα/έορτή (2.13,23), 2^ο Πάσχα (Έορτή/Πεντηκοστή;) (5.1), Σκηνοπηγία (7.1 κ.έ., 8.1-2), Έγκαίνια (10.22), 3^ο Πάσχα μέ τό τελικό προσκύνημα (12 κ.έ.). Τό κήρυγμα έναλλάσσεται μέ τή δημόσια γιορτή. Υπάρχουν δύο βασικές κινήσεις. Τόποι κηρύγματος συνδέονται μέ δρόμους από τόν έναν στόν άλλο οίκισμό. Προσωρινός προορισμός είναι μία κώμη, επικεφαλής πέριξ χωριών². Κι όλοι οί επιμέρους δρόμοι συγκροτοῦν ευρύτερη κίνηση-περιοδεία καταλήγοντας σέ προσκύνημα στόν Ναό, τήν Ίερουσαλήμ.

Κατά τούς Συνοπτικούς τό κήρυγμα: 1) Ἄρχιζε επίσημα τό Σάββατο σέ Συναγωγές –προφανῶς ὡς τοπικό προσκύνημα-ιεραποστολή-, καταλήγοντας σέ ἄρνηση στό εὐαγγέλιο [Ναζαρέτ, Καπερναούμ, Χοραζίν, Βηθσαϊδά (Μαθθ. 11.21), Ίερουσαλήμ]. 2) Συνεχιζόταν χωρίς τελετουργικό σέ οἰκίες ιδιωτῶν, ὅπου γινόταν ἐνίοτε τό ἀδιαχώρητο, ἀπό ἔχοντες διάφορες ἀνάγκες, 3) Ὁδηγεῖτο στήν ὕπαιθρο, παραλίες, ὄρος τῶν Μακαρισμῶν, μέ ἀκόμη πιό εἰδικευμένο κήρυγμα καί ἐπιλεγμένο (Μάρκ. 3.13) ἀκροατήριο, οὕτως ἢ ἄλλως προστρέχοντας ἐκουσίως, ἐνίοτε κατά χιλιάδες, ὅπως δείχνουν οἱ «Πολλαπλασιασμοί τῶν ἄρτων». 4) Ὁλοκληρώνόταν στούς μαθητές μέ κατ' ἰδίαν ἐρμηνεία τοῦ κηρύγματος (Μάρκ.-4.34), μύηση πού ὀλοκληρώθηκε στήν Μεταμόρφωση.

Ἡ ὁμάδα ἔχει ἐξαρχῆς εἰδική ἀναφορά εἰς «τό Ὅρος» (Μαθθ. 5.1 κ.έ., 15.29 κ.έ., κτλ), ἀνώνυμο βουνό τῆς Γαλιλαίας, πού ἀναδεικνύεται σέ ὕπαιθρο σχολεῖο. Ἡ «ἀνοδος» ἀναπαραστατικά φέρει πιό κοντά στόν Θεό. Ἐπιλέγονται οἱ Δώδεκα (Λκ. 5.12) μέ επικεφαλῆς τούς Πέτρο, Ἰάκωβο, Ἰωάννη (Μάρκ. 3.13-19). Τό

Ὅρος χρησίμευσε καί γιά περισυλλογή, προσευχή (Μαθθ. 14.23). Στόν Ματθαῖο (5.1) ἡ Ὅμιλία γίνεται ἐπί τοῦ Ὅρους. Στόν Λουκά (6.17) «ἐπί τόπου πεδινού». Ἡ διαφορετική ὀπτική παράσταση ὀδηγεῖ στή μέση: κάποιος λοφίσκος ἦταν, χωρίς σχέση μέ παραδοσιακό Ίερό, ἐβραϊκό ἢ ἐθνικό. Ἄν ἡ ὁμάδα τῶν Μαθητῶν συγκεντρώνεται τελικά ἐδῶ μετά τήν Ἀνάσταση (Μαθθ. 28.16-19: «ἐπορεύθησαν εἰς τήν Γαλιλαίαν εἰς τό Ὅρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς...»), μέ τήν ἐπίσημη ἐντολή: «...πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη», θά ἦταν σάν νά ἐπέστρεφαν στόν τόπο πού ἄρχισαν. Ἄλλη ἐρμηνεία θέλει τή σύναξη αὐτή κοντά στήν Ίερουσαλήμ.

Ὅμως ἡ πόλη τοῦ Θεοῦ, τό ὄρος Σιών, ἀπορρίπτει τό κήρυγμα, δέν ἔχει μέλλον, ὅπως κι ὁ Ναός. Ἀναδεικνύεται τό Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν (Μαθθ. 21.1, 24.3, 26.30-35) κατά τίς ἐπισκέψεις στήν Ίερουσαλήμ (Ἰωάν. 8.1, κτλ.) ἢ στήν παρακείμενη Βηθανία. Τέτοιες βραδινές συνάξεις ἔγιναν σέ διάφορα μέρη τοῦ Ὅρους τίς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Ἰησοῦ (πιό ἔντονα στό Λκ.: 21.37). Κυρίως ὅμως γιὰτί ἐδῶ συντελεῖται ἡ τελική συγκέντρωση στήν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ, προδιαγράφοντας τήν ἔξοδο στά ἔθνη (Πράξ., 1.3-11, ἀλλά στό χ. Λκ. 24-50: «πρός Βηθανίαν»)³. Τό προσκύνημα τελικά ἀρχίζοντας ἀπό «τό Ὅρος» κανονικά ὀλοκληρώνεται ὄχι στόν Ναό, ἀλλά στό Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν. Ἀντίθετα ὁ Ἰωάννης δέν ἔχει καμία ἀναφορά σέ ἱερό Ὅρος, οὔτε προέλευσης οὔτε προορισμοῦ. Μετά τήν Ἀνάσταση ἡ ὁμάδα κινεῖται στή Γαλιλαία, τή γῆ πού κατεξοχῆν σπάρθηκε τό κήρυγμα. Κι ὁ Ἀναστημένος Χριστός τήν «τιμᾶ» μέ Ἄριστον («πικ-νίκ»!) στήν παραλία! Μετά τήν κοπιώδη προσ-

πάθεια, τις περιοδείες, έρχεται ή χαλά-
ρωση μιᾶς δεξίωσης...

Τό ένδιάμεσο ὄρος τῆς Μεταμορφώσε-
ως δέν ὑπάρχει στόν Ἰωάννη. Οἱ Συνοπτι-
κοί παρουσιάζουν τό γεγονός ὡς μυστικό
«ὄραμα» (Ματθ. 17.9), εἰς «᾽Όρος ὑψη-
λόν» (Ματθ. 17.1, Μάρκ. 9.1) ἢ ἀπλῶς
«τό ᾽Όρος» (Λουκ. 9.28), πάλι φερόμενο
ἀνωνύμως, κείμενο πρός τή μεριά τῆς
Καισάρειας τοῦ Φιλίππου (Μάρκ. 8.27).
Στόν Ἰω. 7.1 κ.έ. ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Μεσ-
σία αὐτοπροσώπως γίνεται στόν Ναό, στή
Σκηνοπηγία, 8ήμερη φθινοπωρινή γιορτή
μέ αἴτημα τῆ βροχῆ, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι κα-
τασκήνωναν στή φύση. Πρόκειται γιά
διαφορετικά γεγονότα, μέ ταυτόσημη
λειτουργία, στή βάση ὅτι συγκροτοῦν
ὑψιστο κήρυγμα-ἀποκάλυψη: 1) Ἐφ'ὅ
στή Μεταμόρφωση οἱ τρεῖς κορυφαῖοι
μαθητές προτείνουν νά κατασκευάσουν
σκηνές στή φύση, ἀναβιώνει ἡ Σκηνοπη-
γία, εἴτε διότι συνέπιπτε χρονικά εἴτε διό-
τι σκηνοθετεῖται ποιητικῶς στόν τύπο τῆς
ἀπό αὐτοσχεδιάζοντας μία δική τους.
[Στή χριστιανική παράδοση, ἀργότερα,
κάθε γιορτή εἶναι νέα σκηνοπηγία] 2) Τά
δύο μνητικά γεγονότα, «ὄκταήμερος»
πορεία πρός τή Μεταμόρφωση [Λκ.
9.28: «ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ», ἕξι ἡμέρες
στούς ἄλλους Συνοπτικούς] καί (ὄκταή-
μερος) Σκηνοπηγία, ἐντάσσονται πρῖν
ἀπό τό μοναδικό (Συνοπτικοί) ἢ τό τε-
λευταῖο /τρίτο (Ἰωάννης) προσκύνημα
τοῦ Χριστοῦ πρός Ἱερουσαλήμ.

Στούς Συνοπτικούς τό κήρυγμα παρά

τό γεγονός ὅτι (1) ὑπῆρχε ὁ Ναός, ἡ ἐναλ-
λακτική Συναγωγή πού ἀφήνονται ἢ (2)
οἱ οἰκίαις ιδιωτῶν, διαφαίνεται ὡς (3) ἐπι-
στροφή στήν ὑπαιθρο, μέ πρωτεύοντα μή
ἐπώνυμα ὄρη (κορυφές) ἀχρησιμοποίητα
μᾶλλον ἀπό παλαιότερες λατρεῖες. Ἡ
πνευματική ζωή ἢ ἔστω προσανατολισμός
τῆς στή φύση, κορυφώνεται (4) στήν ἡσυ-
χία τοῦ ὄρους τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁ
Ἰωάννης, βέβαια, ἐπιμένει πῖο δημόσια,
ἐκκλησιαστικά.

Τόν 4^ο αἰ. ἀναδεικνύεται ὡς κέντρο
λατρείας, τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους πλέον,
τό ᾽Όρος τῶν Ἐλαιῶν, ἡ Ἀνάληψη. Ὁ
Εὐσέβιος [Βίος Κων/νου, ΙΙΙ.26.2.41,43]
ἀναφέρει ὅτι οἱ Κωνσταντῖνος καί Ἐλέ-
νη οἰκοδόμησαν τρεῖς λαμπροῦς ναοῦς
πάνω σέ «ἄντρα», ὑπόγεια: Βηθλεέμ
(Φάτνη), Μαρτύριον (Τάφος) Χριστοῦ,
᾽Όρος Ἐλαιῶν. Στόν χῶρο τῆς Ἀναλή-
ψεως ὅμως δέν κατανοεῖται τί εἶδους
«ἄντρο» ὑπῆρχε. Μήπως τότε ὑπῆρχε
παράδοση ὅτι ἡ Ἀνάληψη ἔγινε στό ἴδιο
μέρος, σέ καταφύγιο τῆς ομάδας, κάποιον
φυσικό κοίλωμα προστατευθῶν ἀπό καιρι-
κές συνθήκες, χῶρος συνάξεως καί διδα-
σκαλίας πρός τοῦς Μαθητές; Ἡ θά ἦταν
τό ἴδιο τό σπήλαιο ἢ θά ἀναπαριστοῦσε
εἰκονικά τήν τελική σύναξη, σχολεῖο-πυ-
ρήνας τῶν μαθητῶν, πρότυπο γιά τά ἔθνη!
Ἄλλά ὁ ναός αὐτός, σύμβολο τῆς οἰκου-
μενικότητας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔμελλε
νά ἐξαφανισθεῖ. Ἀπό ἀνταγωνισμό ἄλλο-
θρήσκων, ἀποστασιοποίηση Χριστιανῶν
στήν οἰκουμενική ἀποστολή;

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Εὐχαριστίες στόν καθηγητή τοῦ ΕΚΠΑ κ. Σωτ. Δεσπότη γιά τή γόνιμη κριτική του καί βιβλική ἐνη-
μέρωση στό θέμα. 2. Πρβλ. καί τήν περιοδεία τῶν 12 (Μάτθ.10.5-6) ἢ τῶν 70 (Λκ. 10.1 κ.έ.). 3. Κα-
νονικά ὁ Λουκάς ὑποβαθμίζει τήν ἔννοια «᾽Όρος», τόσο στό χ.6.17 μέ τό «Πεδινό», ὅσο καί στό
χ.24.50 μέ τή Βηθανία. Τόσο πού ἡ ἀναφορά (στό τέλος τῆς διήγησής τῆς Ἀναλήψεως) τοῦ χ.
Πρ.1.12: «ἀπό ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὃ ἔστιν ἐγγύς Ἱερουσαλήμ...», μπορεῖ νά ἐρευνη-
θεῖ μήπως εἶναι μεταγενέστερη τοπογραφική ἐπεξήγηση.

Ἡ Βιβλική πόλη Ἀσώρ

Πρωτ. Σπυρίδωνος Ν. Λόντου

Ἐφημερίου Παραεκκλησίου Ἀγ. Παντελεήμονος Βουλιαγμένης

Ὑποψ. Διδάκτορος Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Η ΒΙΒΛΙΚΗ πόλη Ἀσώρ (ἢ Χατσώρ, Hazor) βρίσκεται στους πρόποδες τῆς ἀνατολικῆς κορυφογραμμῆς τῆς ὄρεινῆς περιοχῆς τῆς Ἰ. Γαλιλαίας, βόρεια τῆς λίμνης Τιβεριάδος. Ἦταν μεγάλη χαναανιτικὴ καὶ ἀργότερα ἰσραηλιτικὴ πόλη, στρατηγικὰ τοποθετημένη στὴν περιοχή τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ὁδοῦ (Via Maris) πού διέσχιζε τὴ Χαναάν, σὲ ὅλη τὴν ὙΕ τοῦ Χαλκοῦ (1550-1200 π.Χ.).

Στὴ Βίβλο ἀναφέρεται στὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὁ ὁποῖος στὴν προσπάθειά του νὰ κατακτήσει τὴ γῆ Χαναάν, κατέλαβε τὴν Ἀσώρ¹, τὴν Ἰεριχώ² καὶ τὴν Γαί³. Ὁ Ἰαβείν, βασιλεὺς τῆς Ἀσώρ, μαζί μὲ τοὺς ὑπόλοιπους βασιλεῖς καὶ μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμη, στρατοπεύδυσαν κοντὰ στὰ ὕδατα Μερώμ γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς Ἰσραηλίτες⁴. Στὴ μάχη πού ἐπακολούθησε ἐπικράτησε ὁ στρατός τοῦ Ἰ. Ναυῆ, ἐξοντώθηκαν οἱ λαοὶ τῆς περιοχῆς, καὶ ἡ Ἀσώρ, πρωτεύουσα ὅλων τῶν βασιλείων τῆς περιοχῆς, πυρπολήθηκε (περὶ τὸ 1400 π.Χ.). Οἱ περισσότεροι ἀρχαιολόγοι πού ἀποδέχονται τὴν ἱστορικότητα τῆς Βιβλικῆς ἀφήγησης, συνδέουν τὴ μαζικὴ πυρκαγιὰ τῆς πόλης μὲ τὴν πύρινη καταστροφὴ τῆς ἀπὸ τὸν Ἰ. Ναυῆ, κατὰ τὴν ὙΕ τοῦ Χαλκοῦ. Ἀργότερα κατὰ τὴν περίοδο τῶν Κριτῶν ἡ πόλη ἀναφέρεται στους πολέμους τῆς Δεββώρας⁵.

Στὸ βιβλίον τῶν Βασιλειῶν (Α΄ Βασ. 9:15) ἀναφέρεται ρητὰ ἡ Ἀσώρ μεταξὺ τῶν πόλεων πού ἀνοικοδόμησε ὁ Σολομών κατὰ τὴν 40ετῆ (970-930 π.Χ.) βασιλεία του (Α΄ Βασ. 11:42)⁶. Ἡ πόλη ἤκμασε κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἀχαάβ καὶ τοῦ Ἱεροβοάμ Β΄, ὡς τὴν τελικὴ καταστροφὴ τῆς τὸ 732 π.Χ. κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ βασιλιᾶ τῶν Ἀσσυρίων Τιγκλάθ Πιλεσέρ Γ΄, ἐκστρατεία πού σηματοδότησε τὴν ἀρχὴ τοῦ τέλους τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Β΄ Βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ (Β΄ Βασιλειῶν 15:29).

Ἐξωβιβλικές ἀναφορές γιὰ τὴν πόλη γίνονται ἀπὸ τὸν Ἰώσηπο⁷ καὶ τὸν Εὐσέβειο Καισαρείας⁸, στὰ Αἰγυπτιακὰ κείμενα (Egyptian Execration texts) καὶ στὰ ἀρχεῖα τῆς Μάρι (ἀρχαία πόλη στὴ βόρεια Συρία) πού καταδεικνύουν σαφῶς τὴ σημασία, τὸν πλοῦτο καὶ τοὺς ἐκτεταμένους ἐμπορικοὺς δεσμούς τῆς. Στίς ἐπιστολές Ἑλ-Ἀμάρνα, στὴν Αἴγυπτο, (14^{ος} π.Χ. αἰ.) ὑπάρχουν ἀρκετές ἀναφορές στὴν Ἀσώρ, καθὼς καὶ στὰ ἀρχεῖα τῶν στρατιωτικῶν ἐκστρατειῶν τῶν Φαραώ, στὴ διάρκεια τοῦ 15^{ου}-14^{ου} αἰ. π.Χ.

Τὴν πόλη ἀποτελοῦσαν ἡ ἄνω πόλη (ἀκρόπολη) καὶ ἡ κάτω πόλη (ὁ ὄχυρωματικὸς περίβολος) πού βρισκόταν κοντὰ στὸ βορρᾶ. Ὁ πρῶτος οἰκισμὸς τῆς Ἀσώρ, στὴν τρίτη χιλιετία π.Χ. (Πρώιμη Ἐποχὴ τοῦ Χαλκοῦ), περιοριζόταν στὴν

άνω πόλη. Ἡ κάτω πόλη ἰδρύθηκε περίπου τόν 18^ο αἰ. π.Χ. (Μέση Ἐποχή τοῦ Χαλκοῦ) καί συνέχισε νά ἐπεκτείνεται ὡς τόν 13^ο αἰ. (τό τέλος τῆς Ὑστερης Ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ), ὅταν τόσο ἡ ἄνω καί κάτω πόλη καταστράφηκαν βίαια.

Τό Tel el-Qedah, Ἀραβικό ὄνομα τῆς Ἀσώρ, ταυτοποιήθηκε ἀρχικά μέ τή βιβλική Ἀσώρ ἀπό τόν J.L. Porter τό 1875. Τό 1928, ὁ βρετανός ἀρχαιολόγος J. Garstang, διεξῆγε περιορισμένης ἔκτασης ἀνασκαφικές ἐργασίες στό χῶρο. Μεγάλης κλίμακας ἀνασκαφές διεξήχθησαν, γιά λογαριασμό τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πανεπιστημίου, κατά τή διάρκεια τῶν ἐτῶν 1955-1958 καί 1968-1969 ἀπό μία ομάδα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Yigael Yadin⁹. Οἱ 15 περιοχές πού ἀνασκάφηκαν σέ διάφορα μέρη αὐτῆς τῆς τεράστιας περιοχῆς ἀποκάλυψαν ἕναν πλοῦτο κειμηλίων τῆς βιβλικῆς Ἀσώρ, συμπεριλαμβανομένων τῶν ναῶν, τῶν ὀχυρώσεων, τῆς μνημειώδους πύλης καί ἑνός τεράστιου συστήματος ὕδρευσης.

Ὁ Α. Ben-Tor¹⁰ τοῦ Hebrew University of Jerusalem διεύθυνε τίς πρόσφατες ἀνασκαφές ἀπό τό 1990 (σέ συνεργασία μέ τήν Sh. Zuckerman ἀπό τό 2006 ὡς τόν θάνατό της τό 2014). Σέ 25 ἀρχαιολογικές περιόδους οἱ ἀνασκαφές ἔχουν ἀποκαλύψει μεγάλο μέρος τῆς ἀκρόπολης τῆς πόλης, ναούς, παλάτια καί ἄλλα

δημόσια κτίρια, καί τμήματα τῆς κάτω πόλης, ὅπου ζοῦσαν οἱ κοινοί. Τά εὐρήματα τους ἀποκαλύπτουν πολλά γιά τήν καταστροφή τῆς βιβλικῆς Χαναανιτικῆς Ἀσώρ.

Ἡ μεγαλύτερη κατασκευή πού ἀποκαλύφθηκε στίς πρόσφατες ἀνασκαφές εἶναι τό λεγόμενο «ceremonial palace» στή μέση τῆς ἀκρόπολης. Στά ἐρείπια τοῦ ἀνακτόρου, ὁ Ben-Tor καί ἡ ομάδα του ἔφεραν στό φῶς χάλκινα ἀγάλματα, ἔλεφαντόδοντα, κοσμήματα, σφραγιδές καί ἀγγεῖα, εὐρήματα πού μαρτυροῦν τόν πλοῦτο τῶν χαναανιτικῶν ἡγεμόνων. Ἰδιαιτέρας σημασίας ἦταν καί ἡ ἀνακάλυψη στήν εἴσοδο τοῦ ἀνακτόρου μέρους Αἰγυπτιακῆς Σφίγγας μέ ἱερογλυφική ἐπιγραφή ἀνάμεσα στά πόδια. Ἡ ἐπιγραφή φέρει τό ὄνομα τοῦ αἰγύπτου βασιλιᾶ Mycerinus, πού κυβέρνησε στήν τρίτη χιλιετία π.Χ., καί ἦταν ἀπό τούς κατασκευαστές τῶν διάσημων πυραμίδων τῆς Γκίζας. Τέλος, ἀποκαλύφθηκαν ἀποδεικτικά στοιχεῖα γιά τήν τεράστια πυρκαγιά πού κατέστρεψε τό παλάτι καί μεγάλο μέρος τῆς πόλης.

Συμπερασματικά, ἡ Ἀσώρ ἀποτελοῦσε στίς ἀρχές τῆς 2^{ης} χιλιετίας π.Χ. ἀναπόσπαστο τμήμα τοῦ πολιτικοῦ καί οικονομικοῦ δικτύου τῶν κρατῶν τῆς Μεσοποταμίας καί σπουδαῖο κέντρο τῆς ἀρχαίας Ἑγγύς Ἀνατολῆς¹¹.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰ. Ναυῆ 11: 10-11. 2. Ἰ. Ναυῆ 6: 21-24. 3. Ἰ. Ναυῆ 8: 18-19. 4. Ἰ. Ναυῆ 11: 1-5 καί Κριτῶν 4:2. 5. Κριτ. 4, 1-24. 6. André Lemaire, Hazor in the second half of the tenth century B.C.E.: historiography, archaeology and history, στό *The Historian and the Bible* (2010), 60. 7. Ant V, 5,1 καί IX, 11,1. 8. Ὀνομαστικόν 20,1-5. 9. Yadin, Y.1956. Excavations at Hazor, *The Biblical Archaeologist*, vol. 19, no. 1, 2-11. -1958. 10. Ben-Tor, A. and D. Ben-Ami, 1998. Hazor and the Archaeology of the 10th Century B.C.E. *Israel Exploration Journal* 48:1-37. Ben-Tor, A. and M. T. Rubiato, 1999. Excavating Hazor - Did the Israelites Destroy the Canaanite City? *Biblical Archaeology Review* 25/3:22-39. 11. Ὀλυμπίου Ν., *Πρόϊσραηλιτικοί Ἱεροί Χῶροι καί Ναοί εἰς τήν Παλαιστίνην*, Ἀθήναι 1992, 262.

Οἱ Πεντηκοστιανοί καί τό Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου
Ἐπικούρου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

ΟΡΟΣ φονταμενταλισμός προέρχεται ἀπό τό λατινικό *fundamentum* = θεμέλιο καί δηλώνει τήν ἐπιστροφή, ἀποδοχή καί ἐμμονή στά θεμέλια, στίς ρίζες ἑνός θρησκευτικοῦ πιστεύω ἢ ἑνός ιδεολογικοῦ ρεύματος γενικώτερα, ἄν καί ἡ ἀρχική νοηματοδότηση τοῦ ὄρου ξεκίνησε ἀπό τό θρησκευτικό πεδίο, ἔχει ἐπεκταθεῖ σέ ιδεολογικό καί πολιτικό ἐπίπεδο. Ὁ προτεσταντικός φονταμενταλισμός ἐμφανίστηκε στίς ΗΠΑ τό πρῶτο τέταρτο τοῦ 20^{οῦ} αἰώνα μέ διπλή στόχευση:

α) τήν υπεράσπιση τῆς ἐγκυρότητας καί τῆς καθαρότητος τῆς παραδοσιακῆς χριστιανικῆς πίστεως –στήν προτεσταντική ἐκδοχή της– ἀπό μοντέρνες καί φιλελεύθερες θεολογικές δοξασίες τῆς ἐποχῆς του καί

β) ὡς ἀντίδραση σέ ἐπιστημονικές θεωρίες καί πρακτικές, πού κατά τή γνώμη τῶν ὀπαδῶν του, ἀπειλοῦσαν τήν αὐθεντία τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰδικά καί τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας γενικώτερα.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν φονταμενταλιστικῶν κοινοτήτων μέ διαδογματική παρουσία, θά ιδρῦσουν ἀκόμα μείζονα δι-οικητικά σχήματα γιά τόν καλύτερο συντονισμό, τήν συστηματική προώθηση τῶν θέσεών τους καί τήν παροχή ἀλληλοβοήθειας μεταξύ τους. Αὐτοί οἱ ὄργανοι

εἶναι: ἡ «Παγκόσμια Ἐνωση τῶν Χριστιανῶν Φονταμενταλιστῶν» πού ιδρύθηκε τό 1919, «Τό Ἀμερικανικό Συμβούλιο τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν», πού ιδρύθηκε τό 1941 καί τό «Διεθνές Συμβούλιο Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν», πού ιδρύθηκε τό 1948 καί ὡς σήμερα ἐκπροσωπεῖ 700 κοινότητες ἀπό 100 χῶρες τοῦ κόσμου.

Ὁ προτεσταντικός φονταμενταλισμός, ὡς ὄρος καί ὡς πραγματικότητα, ἔχει ἄκρως ἀρνητική φόρτιση καί τοῦτο ὄχι μόνο γιάτι διαφοροποιεῖται κατά τρόπο ἀπόλυτο ἀπό τόν ὑπόλοιπο χριστιανικό κόσμο, ἀλλά καί ἀπό τά κοινωνικά περιβάλλοντα. Ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἐμφανίσεώς του ὁ προτεσταντικός φονταμενταλισμός διεκδικεῖ τήν ἀποκλειστική συνέπεια στήν παραδοσιακή προτεσταντική ἐκδοχή τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐπιλέγει κομμάτια τῆς διδασκαλίας καί τῆς ἠθικῆς, πού ἐξ ὀρισμοῦ τά προσδιορίζει ὡς θεμελιώδη.

Πρόκειται γιά κίνημα μέ διαφορετικές τάσεις καί διαβαθμίσεις διαθέσεων πού διαδίδεται ἢ ἀμύνεται μέ ἐκδηλῆ ἐπιθετικότητα. Ἡ αἴσθηση τῆς ἀποκλειστικότητος πού τοῦς διακρίνει, ἐκφράζεται μέ τόν ἰσχυρισμό, ὅτι ὁ ὑπόλοιπος χριστιανικός κόσμος ἔχει ἀποστατήσει στό σύνολό του. Ὡς ἐκ τούτου τό ὀρθόν καί τό δίκαιο βρίσκεται μόνο στή δική τους

πλευρά, ἐνῶ τό λάθος εἶναι πάντα στούς ἀπέναντι.

Ὁ ἐκκοσμικευμένος χαρακτηήρας τῆς σύγχρονης κοινωνίας, θεωρεῖται ὡς ὑπαρκτή ἀπειλή γιά τά πιστεύω του, ἀδυνατεῖ νά ἀποδεχθεῖ τίς νεώτερες μορφές τῆς κοινωνικῆς μετεξέλιξης μέ ἀποτέλεσμα νά δομεῖ ἕνα ἔντονο πολωτικό πλαίσιο δράσης καί ἄρνησης γιά κάθε τι τό ὁποῖο εἶναι συμβατό μέ τίς ἀντιλήψεις του. Ἡ ἀδιαλλαξία του καί ὁ καταγγελτικός τρόπος ἀντιμετώπισης γιά ὁ,τιδήποτε σέ ἐπίπεδο πίστεως ἢ κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς τό θεωρεῖ ἀπειλητικό, λειτουργεῖ ταυτοχρόνως καί ὡς μιά πρακτική αὐτοβεβαίωσης τῆς θεολογικῆς καί κοινωνικῆς του ταυτότητας.

Ἐνα ἀκόμα χαρακτηριστικό του εἶναι μιά μορφή μεσσιανικοῦ ἐλιτισμοῦ, πού καλλιεργεῖ στά μέλη του. Οἱ φονταμενταλιστικές κοινότητες ἔχουν τήν αἴσθηση, ὅτι ἀποτελοῦν τούς ἐκλεκτούς τοῦ Θεοῦ πού ἀγωνίζονται μέσα σέ ἕνα κόσμο πού βρῖσκεται στήν ἀποστασία, νά ἐφαρμόζουν τό θεῖκό νόμο, ὅπως καταγράφεται στή Βίβλο, μέ ταυτόχρονη αἴσθηση ὅτι ὁδεύουν σέ ἕνα ἀποκαλυπτικό τέλος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Ὁρμώμενοι ἀπό μιά βασική πεποιθήση - ὄραμα πολλῶν προτεσταντικῶν ὁμολογιῶν, πού εἶναι ἡ ἐπιθυμία ἐπιστροφῆς στίς ἀρχέγονες ρίζες τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖες κατ' αὐτούς ἔχουν χαθεῖ, ὁ προτεσταντικός φονταμενταλισμός ἀξιοποιώντας αὐτή τήν ἐπιθυμία καί αὐτοπροβαλλόμενος ὡς ἔκφραση τῆς χριστιανικῆς καθαρότητος, βρῖσκει ἐν προκειμένῳ ἄλλοθι γιά τή λεκτική ἐπίθεση ἐναντίον καί τῶν ὑπόλοιπων χριστιανικῶν κλάδων καί αὐτοῦ ἀκόμη

τοῦ προτεσταντικοῦ χώρου, ἀπό τόν ὁποῖο προῆλθε. Ἡ ἀνελαστικότητα τῶν πεποιθήσεών του καί ἡ ἀπολυτότητα τοῦ καταγγελτικοῦ λόγου του δέν ἀφήνει περιθώριο γιά συνάντηση μέ αὐτόν πού διαφωνεῖ, διακριτική ἐποικοδομητική συζήτηση γιά μετριοπάθεια καί γιά καλλιέργεια ἐμπιστοσύνης. Κύρια τακτική του εἶναι ἐπιπλέον νά μάχεται ἀνιδιοτελῶς καί συστηματικά τή σύγχρονη φιλελεύθερη προτεσταντική ἀκαδημαϊκή θεολογία, τίς θέσεις τῆς ὁποίας τίς θεωρεῖ ὡς μέρος τῆς διαβολικῆς συνωμοσίας ἐναντίον τοῦ ἀλαθήτου καί τῆς κατά γράμμα θεοπνευστίας τῆς Βίβλου.

Ἐξεχωριστή θέση γιά τόν σύγχρονο προτεσταντικό φονταμενταλισμό, πού σχετίζεται μέ τόν τρόπο κατανόησης τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀποτελεῖ καί ἡ ἐπιλογή διαφόρων ἡγετικῶν παραγόντων του γιά ἀρκετές δεκαετίες ὡς σήμερα, νά εἰσχωρήσουν στήν πολιτική. Οἱ ἐρευνητές τοῦ φαινομένου ἐπισημαίνουν στή συνάφεια αὐτή, ὅτι στόν προτεσταντικό φονταμενταλισμό δέν ὑπάρχει μόνο τό κριτήριο ἀποδοχῆς τῆς λεκτικῆς θεοπνευστίας καί τοῦ ἀλαθήτου τῆς Βίβλου, ἀλλά ταυτοχρόνως συνυπάρχει ἡ πολιτική διάσταση μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπιβολῆς τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεών τους μέσῳ τῆς πολιτικῆς. Οἱ προτεστάντες φονταμενταλιστές διεκδικοῦν μέ τόν ἴδιο ἀπόλυτο καί ἀνελαστικό τρόπο στό χωρο τῶν ΗΠΑ ὄχι μόνο θρησκευτική, κοινωνική, ἀλλά καί πολιτική ἐκπροσώπηση.

Ἄν καί τό μοντέρνο γιά τίς φονταμενταλιστικές ἀντιλήψεις θεωρήθηκε ἀπειλή, ὁ χώρος ἰδιαίτερος στίς ΗΠΑ, τίς δεκαετίες τοῦ 1980 καί τοῦ 1990 δέν θά διαστάσει νά κάνει χρήση ὅλης τῆς νεώτε-

ρης τεχνολογίας για τή διάδοση τών φονταμενταλιστικῶν πεποιθήσεων ἀπό διάφορους τηλε-ευαγγελιστές τοῦ χώρου, πού ἐπηρέαζαν τή ζωή ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Μέ ἀπόλυτη ἀπαίτηση καί χωρίς καμία ἀνοχή για ὅποιοδήποτε ἄλλο πολιτικό προσανατολισμό ἀπαιτοῦν τή βιβλική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας ὑποστηρίζοντας, ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ὀργάνωση ἔχει ἐξασφαλισμένη ἐπιτυχία, καθώς τήν ἐγγυᾶται τό ἀλάθητο τῆς Βίβλου. Βλέπουμε δηλαδή ἡ χριστιανική πίστη νά καθίσταται ἕνα εἶδος κοσμικοῦ μεσσιανισμοῦ. Τό ΠΣΕ στά μάτια τῶν προτεσταντῶν φονταμενταλιστῶν ἀποτελεῖ θεσμική ἐκπροσώπηση τῆς χριστιανικῆς ἀποστασίας ἀπό τήν καθαρότητα καί τό ἀλάθητο τῆς Βίβλου.

Τά ἰσχυρά συντηρητικά καί ἐχθρικά κίνητρα αὐτῶν τῶν μειζόνων διοικητικῶν καί ὀργανωτικῶν σχημάτων ἐκ-

φράζονται ὡς σήμερα μέ μεγάλη δόση ἐπιφυλακτικότητας καί καχυποψίας καί για ἄλλους διεθνεῖς προτεσταντικούς συντηρητικούς ὀργανισμούς, πού δέν ἀποδέχονται ριζοσπαστικές θεολογικές θέσεις, ὅπως για τήν «Παγκόσμια Εὐαγγελική Συμμαχία». Ἡ ἐπιφυλακτικότητα ἐναντίον τῆς σχετίζεται μέ τό ὅτι αὐτοί οἱ ὀργανισμοί εἶναι ἀνοιχτοί καί στή σχέση διαλόγου μέ τό ΠΣΕ.

Ἡ σχέση τῶν προτεσταντῶν φονταμενταλιστῶν, σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀπόρριψη καί τήν ἐπιθετική στάση ἐναντι τοῦ ΠΣΕ, μέ τούς συντηρητικούς προτεσταντικούς κλάδους εἶναι δεδομένη. Ἔχει ὅμως ὀρθῶς ἐπισημανθεῖ, ὅτι ὅποιαδήποτε παραδοσιακή δομή δέν εἶναι ἀπαραίτητος καί ἐξ ὀρισμοῦ ἔκφραση φονταμενταλισμοῦ, καθώς πρέπει νά ὑπάρξουν οἱ ἀπαραίτητες συνθήκες καί ἡ σχετική μεθοδολογία πού θά ὀδηγήσουν σέ ἕνα τέτοιο μετασχηματισμό.

Ἡ κατανόηση τῶν πολιτισμῶν πέρα ἀπό τήν ἀνεκτικότητα τῶν πολιτιστικῶν ἑτεροτήτων (α')

Γεωργίου Χατζηγεωργιάδη
Ἱστορικοῦ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ χρόνια παρατηροῦνται μεγάλες μετακινήσεις, καί ἐν συνείδησει ἐγκαταστάσεις, πολυπληθῶν ὁμάδων ἀνθρώπων ἀπό τήν μία χώρα στήν ἄλλη, καί ἀπό τήν μία ἡπειρο στήν ἄλλη, νομίμως εἴτε ὄχι¹. Σημασία πάντως ἔχει ἡ τελική διαπίστωση, δηλ. ἡ ὑπαρξη νέων ἐθνικῶν ὁμάδων καί σέ κοινωνίες πού δέν προῆλθαν ἀπό παλαιές αυτοκρατορίες, οὔτε εἶχαν σχέση μέ τήν ἱστορική ἐξέλιξη τῶν κρατῶν καί τῶν κοινωνιῶν αὐτῶν. Οἱ ἐπήλυδες αὐτοί φυσικό εἶναι νά μεταφέρουν πέρα ἀπό τήν προσωπική τους ἱστορία, πού τούς ἔκανε μετανάστες, καί τόν πνευματικό, πολιτιστικό κόσμο τους, ὁ ὁποῖος συνήθως διαφέρει ἀπό αὐτόν τῶν κοινωνιῶν ὑποδοχῆς. Στίς περιπτώσεις αὐτές τό πιό πιθανό εἶναι νά τούς γίνεται ἀνεκτό, σιωπηρά πάντοτε, νά ἐπιβιώνουν μέ τίς ἰδιαιτερότητές τους στό περιθώριο τῆς κυρίαρχης κοινωνίας.

Παλαιότερα, «μεταναστευτική πολιτική» εἶχαν νά ἐπιδείξουν τά κράτη πού ἐπισήμως ὑποδέχονταν μετανάστες καί μόνον. Τά δέ ὑπόλοιπα κράτη πού διέθεταν ἐθνικές ὁμάδες ἢ μειονότητες στό ἐσωτερικό τους, διαμόρφωναν τήν πολιτική τους ἀνάλογα μέ τίς ἐπιδιώξεις τῶν πλειονοτήτων, ἢ τῶν σχέσεων μέ τόν ἐθνικό κορμό τῶν ὁμάδων αὐτῶν. Πέρα, ὅμως, ἀπό τίς ἱστορικές διαφοροποιή-

σεις, ὑπῆρχε κάτι τό κοινό στίς πολιτικές πού ἐφαρμόσθηκαν καί στίς δύο περιπτώσεις· ὁ ἐμφανής ἢ ἀφανής στόχος τῆς χώρας ὑποδοχῆς, ἢ τῆς πολιτικῆς ἔναντι τῶν μειονοτικῶν ὁμάδων, ἦταν πάντοτε ὁ ἴδιος, ἢ ἀφομοίωση².

Στίς «αὐτοκρατορικές» κοινωνίες, δηλ. αὐτές πού προῆλθαν ἀπό τήν μετεξέλιξη τῶν παλαιῶν αυτοκρατοριῶν π.χ. Βρετανικῆς, ὅπου συνυπῆρχαν πολλές ἐθνότητες, ὡς μοντέλο κοινωνικῆς στάσης προβλήθηκε ἡ ἀνεκτικότητα, ἢ ὁποία ἦταν περισσότερο ἀνοχή καί λιγότερο ἀνεκτικότητα, ἔναντι τῶν διαφορῶν καί τῶν διαφορῶν τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων. Ἡ ἀνοχή αὐτή εἴτε ὡς στάση κοινωνική, εἴτε ὡς ἐπίσημη πολιτική ἀναγνώριζε τήν διαφορετικότητα ὡς ἀναγκαῖο κακό καί προσπαθοῦσε νά τήν «θεραπεύσει» μέσα στόν χρόνο μέ προοπτική τήν ἔνταξη, καί ἐν συνεχείᾳ τήν ἀφομοίωση, τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων στό πολιτιστικό σῶμα τοῦ κυριάρχου³. Ἐξ ἀρχῆς ἢ στάση τῆς ἀνοχῆς, ὑπέκρυπτε μεγάλη ὑποκρισία καί πολλή μεγαλύτερη ἀλαζονεία, διότι ἀνεγνώριζε τήν ἀνωτερότητα τῆς ἄρχουσας ἐθνικῆς ὁμάδας, ἢ κουλτούρας, ἢ ὁποία μέ μεγαθυμία ἀνεχόταν, ἢ καλύτερα παραχωροῦσε λίγο χώρο «γιά νά ἀναπνεύσει» κι οἱ ἄλλες, κατώτερες ὁμάδες. Γεγονός, πάντως εἶναι ὅτι ἡ ἀνοχή, ὡς συμπεριφορά,

δηλώνει τήν ὑπαρξή πάντοτε κάποιου ισχυρότερου ἢ ἀνώτερου, διότι ὁ κατώτερος ἢ ὑπομένει ἢ ἀντιστέκεται, ποτέ πάντως ὅμως δέν ἀνέχεται. Ἡ στάση αὐτή, ὡς πολιτική πράξη εἶχε σάν συνέπεια τήν ὑποτίμηση τῶν ἐθνικῶν πολιτισμῶν τῶν διαφόρων λαῶν καί τήν ἀντιμετώπισή τους, ἀπό τήν θέση τοῦ πολιτιστικά καί φυλετικά ἀνώτερου, ὡς χρησίμων στοιχείων μόνον γιά ἐπιστημονική ἔρευνα καί μουσειακή χρήση, ποτέ ὅμως γιά πολιτιστική ἀνταλλαγή. Γενικά, θά μπορούσαμε νά ἐκτιμήσουμε ὅτι ἡ ἀνοχή εἶναι μιὰ σχετικά ἀνώδυνη στάση ἔναντι τῶν πολλῶν καί ποικίλων ἑτεροτήτων· δέν συνιστᾶ οὔτε κἂν συμπεριφορά, διότι δέν ἀναλαμβάνει δράση, παρά μόνον παραχωρεῖ λίγο χῶρο στήν διαφορετικότητα τοῦ καθενός. Τέλος, μπορεῖ νά μὴ ἦταν τό ἅπαν, ἀλλά ἀποτελοῦσε κάποια πρόοδο ἐν συγκρίσει μέ τήν ἀποστροφή καί τόν χλευασμό πού ἀντιμετώπιζαν στό παρελθόν. Ἀλλά δέν παύει νά τονίζει μέ τό παραπάνω τήν ἀνωτερότητα αὐτοῦ πού ἀνέχεται⁴.

Γι' αὐτό ὑπογραμμίζω τήν παρατήρηση, ὅτι ἡ ἀνεκτικότητα πού ἐπαγγέλονταν ἦταν περισσότερο ἀνοχή, διότι ἡ πραγματική ἀνεκτικότητα, ὅπως ἡ ἐλευθερία τῆς ἀποψῆς καί τῆς γνώμης εἶναι πάντοτε πράγματα πολύ ὄψιμα. Δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ καί νά διεισδύσει στούς νόμους καί στά ἤθη τοῦ ἰσχυροῦ καί ἀνώτερου παρά σέ μιὰ πολύ προχωρημένη ἐποχή, ὅταν τά πνεύματα ἔχουν πλουτίσει καί ἀποδυναμωθεῖ προοδευτικά ἀπό τήν ἀνταλλαγὴ τῶν διαφορῶν τους.

Τό ὑπόδειγμα αὐτό πέρασε καί στίς σύγχρονες κοινωνίες τῶν πάλαι ποτέ αὐτοκρατοριῶν, ὅπου τό μόνο πού ἔχει

ἀπομείνει ἀπό τό ἀρχαῖο μεγαλεῖο εἶναι ὁ μέγανος ἀριθμὸς ἐθνικῶν ὁμάδων μέσα στά περιορισμένα ὄρια τῶν συγχρόνων κρατῶν, ἀλλά μέ μιὰ μεγάλη διαφοροποίηση ἀπό τό παρελθόν. Ἡ μεγάλη διαφορὰ ἐγκριταίει στό ὅτι οἱ παλαιές αὐτές αὐτοκρατορίες, ἐν πολλοῖς σήμερα κράτη μέσης ἐμβελείας, ἀναγκάζονται νά ἀντιμετωπίσουν τίς διάφορες ἐθνικές ὁμάδες μέ ἄλλο «μάτι», ἀφοῦ ἀνήκουν πιά σέ νέα κράτη, πού εἴτε εἶναι πλούσια, εἴτε ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπαραιτήτοι ἐταῖροι στή νέα διεθνή πραγματικότητα. Μέ ἄλλα λόγια ἀνήκουν πλέον σέ ἐθνικά κράτη πού διεκδικοῦν τήν δική τους θέση στόν πολιτισμό καί στό διεθνές γίγνεσθαι, ἀλλά ἔχουν διαμορφώσει καί τήν δική τους ἐκτίμηση γιά τό ἱστορικό παρελθόν, ἢ ὅποια εἶναι διάφορη τῶν παλαιῶν ἀποικιακῶν δυνάμεων.

Στίς μέρες μας, ὅμως, δέν φτάνει, οὔτε κι ἡ ἀνεκτικότητα ἔναντι τῶν «ἄλλων» ὁμάδων καί πολιτισμῶν, διότι ἂν καί συμβιώνουμε στίς σύγχρονες πολυσυλλεκτικές κοινωνίες δέν ἐπικοινωνοῦμε πολιτιστικά μέ τόν γείτονά μας. Στό ὄνομα μιᾶς ἀνοχῆς, ἢ καλύτερα ἀδιαφορίας γιά τόν πολιτισμό καί τήν παράδοση τοῦ ἄλλου, συνεχίζουμε νά κινούμαστε στό στενὸ πλαίσιο τῆς δικῆς μας ὁμάδας. Ἴσως, γιὰτί ἡ ἐπικοινωνία αὐτή θά προκαλέσει τή σύγκριση, ἢ ὅποια θά προσβάλλει τόν αὐτοσεβασμό μας, ἀφοῦ τό πρότυπο τῶν στερεοτύπων μας ποτέ δέν εἶναι οὐδέτερο, εἶναι ἡ ἐγγύηση τοῦ αὐτοσεβασμοῦ μας, εἶναι ἡ προβολή πάνω στόν κόσμο τῆς δικῆς μας αἴσθησης γιά τίς ἀξίες μας, τῆς δικῆς μας θέσης καί τῶν δικῶν μᾶς δικαιωμάτων.

Σημασία πάντως ἔχει ὅτι ἡ ἀνοχή, ἢ

ακόμη κι ή ανεκτικότητα στην έποχή μας δέν λειτουργοϋν, διότι κατά πώς λέει ό ποιητής, κι ό οϊκτος έχει ξύλινο πόδι κι ακούγεται. Στίς πολυπολιτιστικές κοινωνίες εκείνο πού λείπει στίς μέρες είναι κάτι πιό δυναμικό· μάς λείπει ή κατανόηση τοϋ άλλου, τοϋ διαφορετικού από έμάς. Πρέπει νά δεχθοϋμε ότι ό ρατσισμός, όποιασδήποτε μορφής, και ή ξενοφοβία αποτελοϋν γεγονός άδιαμφισβήτητο, δεδομένου ότι οί περισσότεροι είναι ακόμη σκεπτικοί απέναντι σέ τέτοιες μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών διαφορετικών σέ σχέση μέ τά δυτικά πρότυπα. Διαφορετικό, όμως, δέν σημαίνει απαραίτητα ασύμβατο. Πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε ότι δέν άπειλοϋμε ό ένας τόν άλλο, απλά άλληλοσυμπληρωνόμαστε. Παρά, όμως, τήν συμβίωση μέ τόσους διαφορετικούς ανθρώπους γύρω μας, έλάχιστα γνωρίζουμε και ακόμη λιγότερο κατανοοϋμε τόν πολιτισμό και τίς συνήθειες τοϋ γείτονά μας. Γιά τόν λόγο αυτό βλέπω ότι στίς ήμέρες μας ή μισαλλοδοξία νά αυξάνεται σέ βάρος τής κατανόησης. Τά γεγονότα τίς

11 Σεπτεμβρίου 2001 και τά έπακόλουθα αυτών, ανεπίγνωστα ή έσκεμμένα, δέν γνωρίζω, φάνηκε νά ένοχοποιοϋν μεγάλες έθνικές ομάδες και κοινωνικά σύνολα μέ συνέπεια νά φαντάζοϋν παντοϋ έχθροί και ύποψήφιοι τρομοκράτες.

Έκείνο πού φοβοϋμαι είναι ότι αρχίζει μιá νέα έποχή καθαρών λύσεων. "Άς μή ξεχνοϋμε, στους καθαρούς καιρούς εκείνος πού θριαμβεύει είναι μόνον ό φανατισμός. "Ο φανατισμός, αντίθετα μέ τήν κατανόηση, είναι ή τρομακτική άρετή των καθαρών καιρών. "Ο λόγος τής μονόδρομης αυτής λογικής είναι άπλος, έκλεισε ή καρδιά κι στέρεψε ό νοϋς... Γιατί από ποϋ άλλοϋ εκτός από τήν έλλειψη φαντασίας προέρχεται ή μισαλλοδοξία; Κάποιος είναι μισαλλόδοξος, όχι επειδή φαντάζεται μέ μεγάλη ένταση τίς δικές του πεποιθήσεις· όχι επειδή τίς φαντάζεται μέ τόση παραστατικότητα πού νά αποκλείει τίς υπόλοιπες, αλλά επειδή είναι άνίκανος νά φανταστεί τόν έαυτό του στην κατάσταση των άλλων ανθρώπων και νά δει τά πράγματα όπως θά τά έβλεπαν εκείνοι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. "Η μαζική αυτή μετακίνηση πληθυσμών, όχι μόνο στην Εϋρώπη αλλά σέ παγκόσμιο επίπεδο, θεωρείται από άρκετούς ως μιá παθογενής κατάσταση και συνώνυμη μέ άνιάτη άσθένεια των μοντέρνων κοινωνιών.
2. Διότι πολλοί ήταν εκείνοι πού προσπάθησαν νά πείσουν για τό αντίθετο, αναπτύσσοντας τήν ιδεολογική άποψη ότι είναι δυνατή ή άμεση πρακτική έφαρμογή των διαφόρων πολιτικών θεωριών μεταναστευτικής πολιτικής, κατορθώνοντας νά αποδείξουν μόνο ότι οί εισηγήσεις αυτές συνεχίζουν νά αποτελοϋν μιá οϋτοπία.
3. Τά «άνοιχτά σύνορα» για όλους προϋποθέτουν τίς απαραίτητες ύποδομές και τήν κατάλληλη καλλιέργεια συμπεριφορών στην κοινωνία-οικοδεσπότη ώστε ό μετανάστης-φιλοξενούμενος νά μπορέσει νά «ξεδιπλώσει» τή διαφορετικότητά του και νά συνεισφέρει μέσω αυτής.
4. "Άρα τό έρώτημα πού προκύπτει είναι μήπως τελικά τά κράτη πού έμεις θεωροϋμε περισσότερο ανεπτυγμένα είναι ακόμη ανώριμα τόσο πολιτισμικά όσο και οικονομικά νά δεχθοϋν εκείνους πού οί κοινωνίες μας ώθοϋν μέσω αυτής τής επίδειξης ανωτερότητας στό περιθώριο και τόν αποκλεισμό.

Τά καλοκαίρια τοῦ χθές ἀλλά καί τά σημερινά

Πρωτ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανού

Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἀγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

ΚΑΘΕ τέτοιο καιρό, καιρό τοῦ θέρους καί τῶν διακοπῶν, ἡ μνήμη ταξι-δεύει στό χθές, τό χθές τῶν ἐφηβικῶν καί τῶν παιδικῶν καιρῶν, καί μέ ἱερή προσοχή πασχίζει νά συλλαβίσει ἐκεῖνες τίς λιτές, μά τόσο εὐλογημένες καί θεοφώτιστες στιγμές, πού ἔζησες σ' ἓνα χωριό σκαλισμένο ἀνάμεσα στά βράχια καί στούς πευκῶνες τοῦ νησιοῦ.

Τότε ἀκόμα οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦσαν καί σέβονταν τή γῆ. Τήν καλλιεργοῦσαν, κι ἐκείνη τοὺς ἔδινε πλούσια τά ἀγαθά της, σέ λαχανικά καί ὀπῶρες. Οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν πιό λιτά, ἀπλά καί μέ μοναδικό τους προνόμιο νά ταυνοῦν τό χρόνο τους ἴσαμε τίς γιορτές, πού τόσο πυκνῶνουν στόν θερινό τόν χρόνο. Σήμερα, δυστυχῶς, γιά νά ξεορίσουμε αὐτές τίς ἀνεκλάλητες εὐκαιρίες, ἐφεύραμε ἓνα πλήθος ἄλλων θερινῶν “πολιτιστικῶν” ἐκδηλώσεων, τίς ὁποῖες ὀνομάσαμε γιορτές, δίχως νά διακρατοῦν τή δροσιά καί τήν εὐλογία πού προσφέρει ἡ ὄντως γιορτή, ὅπως μᾶς τήν παραδίδει καί τήν πραγματοποιεῖ ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοσή μας.

Στέκομαι στήν παραμονή τῆς γιορτῆς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων κι ἀφουγκράζομαι φωνές τοῦ χθές, φωνές μακρινές, ξεχασμένες ἀπ' τοὺς πολλούς καί κατεβαίνω τά σκαλοπάτια τοῦ χρόνου μ' ἐκείνη τή σπουδή καί τήν ἀνησυχία τῆς

νιότης, ὥστε νά βρεθῶ καί πάλι στό δροσερό τό βράδυ, ἀπ' ἔξω, ἀπό τήν παλιά τήν ἐκκλησιά, στό καφενεῖο τοῦ μπάρμπα Χρυσόστομου, μέ τό κέρασμα τῆς λεμονάδας “τοῦ πάγου” –μιᾶς καί μοναδικῆς, μοιρασμένης γιά τέσσερα πρόσωπα... Τί χαρά γιά κείνο τό μικρό τό φλυτζανάκι μέ τό κρύο τό ἀναψυχτικό... Συνδυασμένο αὐτό τό κέρασμα μέ τό πανηγύρι τοῦ χωριοῦ, μᾶς φαινόταν ὡς πραγματική εὐλογία, καθὼς κάτω ἀπ' τόν ἑναστρο τόν οὐρανὸ καί δίχως τήν ἄγρια εἰσβολή τῶν ἠλεκτρικῶν, ὅλη ἡ χαρά μας ἦταν ἐπικεντρωμένη στή θερινή τή νύχτα μέ τή δροσερή ἀνάσα τῆς θάλασσας ν' ἀνεβαίνει λαχανιασμένη καί νά ζωοποιεῖ τόν τόπο καί τοὺς ἀνθρώπους.

Κάθε χρόνο τέτοια βραδυά ἀναζητῶ ἐκείνη τή δροσερή πεζούλα, τά λίγα γραμμάρια τῆς δροσερῆς λεμονάδας καί τόν ἑναστρο οὐρανὸ πού τόν ἐξαφάνισαν τά ἠλεκτρικά τά φῶτα. Τά δαιμονισμένα φῶτα κι οἱ ἐκτυφλωτικοὶ προβολεῖς. Καί τό κυριώτερο, ἀναζητῶ ἐκείνη τήν ἡρεμία πού ἀπλωνόταν στόν τόπο, ἡρεμία πού κάποτε-κάποτε τήν ἔκοβε στή μέση τό ταξίδεμα τοῦ γρύ-γρύ ἀπέναντι στό σκοτεινὸ τό πέλαγος, τό γάβγισμα κάποιου σκύλου καί, γύρω στά χαράματα, τό λάλημα τοῦ πετεινοῦ.

Σήμερα τά καλοκαίρια ἐτοῦτα χάθη-καν. Καί μαζί τους ταξίδεψε γιά μακριά,

ἡ ἡρεμία, ὁ ἔναστρος οὐρανός καί φυσικά ὅ,τι ζωντάνευε τά κύτταρα τοῦ εἶναι μας καί τά ἀνανέωνε. Γιατί στά χρόνια μας τό καλοκαίρι ἔγινε φοριχτή ἐποχή παραγεμισμένη μέ ἤχους μεγάλης ἔντασης καί ἀταίριαστους μέσα στό μεγαλεῖο τῆς θείας καί χαριέστατης θερινῆς νύχτας. Καί μαζί μ' αὐτούς συνυπάρχει ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων πού δέν ἐπιζητοῦν τήν ἡσυχία καί τό ρεμβασμό, ὥστε ν' ἀποτοξινώσουν τό εἶναι τους ἀπό κάθε τι τό βέβηλο, τό ἄχρηστο καί περιττό, ἀλλά ἐπιμένουν νά φέρουν στούς νησιωτικούς ἡμερους καί πλούσια εὐλογημένους ἀπό τό Θεό τόπους, τούς ἔντονους ρυθμούς τῆς πολιτείας, σέ σημεῖο νά ἐξααμίζετα ἀπό μέσα τους καί ἡ παραμικρή ἰκμάδα ἀνανέωσης καί ζωῆς. Γιατί πόσο φρόνιμο θά ἦταν στόν ἐπισκέπτη-παραθεριστή νά ἐκμεταλλεῖτο τό χρόνο πού τοῦ παρέχει «ἡ κατάπαισις πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ» καί ν' ἀποταμιεύσει ἕνα πλῆθος ἀπό εἰκόνες καί ἤχους πού τοῦ παρέχει ἀνεξόδιαστα ἡ φύση κι ἡ ἐποχή. Εἰκόνες, ὅπως τήν ἀνατολή ἢ τή δύση τοῦ ἡλίου μέ ἐκείνη τήν πανοραμική πολυχρωμία καί τή γαλήνη, ἡ ὁποία ἀναμφίβολα ψυχαγωγεῖ, ἀλλά καί ὀδηγεῖ τό εἶναι σιμά στόν Δημιουργό. Ἦχοι, ὅπως τό θρόισμα τῶν

πεύκων στήν πρωινή τήν αὐρα ἢ στήν ἀνέμελη πνοή τῶν δειλινῶν μελετεμιῶν, τό τραγοῦδι τοῦ τζίτζικα στό φωτισμένο μεσημέρι, τό ξεδίπλωμα τοῦ κύματος στήν ἑωθινή ἀκρογιαλιά, ἀλλά καί τό σεριάνισμα τῆς εὐκατάνυκτης σιωπῆς στούς ἱερούς τοῦς χώρους τῶν ταπεινῶν ἐξωκκλησιῶν, πού εὐωδιάζουν θυμίαμα, καμμένο λάδι καί ξεραμένο λουλούδι. Ὅλα τοῦτα, πόσο ἀποτοξινώνουν τήν ψυχή καί τό εἶναι, ὀδηγῶντας τά βήματα στήν προσευχή καί στήν πρώτη τήν προσπάθεια γιά ἕνα ξαναδέσιμο μ' Ἐκεῖνον, πού δημιούργησε τό Κόσμο “καλόν λίαν” (πρβλ. Γεν. 1, 31), ἀλλά καί ἕνα κοίταγμα “ἔνδον”, στά βαθεῖα; τά σπῆλαια τοῦ εἶναι ὥστε ν' ἀρχίσει τό συγύρισμά του, μέ πρῶτο θεμέλιο τήν ἐξαγόρευση. Ἀλήθεια, ποιός ἀπ' ὅσους ἔρχονται καί ἐπισκέπτονται τήν θεόγραφο ἑλληνική φύση κατανοεῖ τό πόσες εὐκαιρίες παρέχει ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο πρὶν τόν φωνάξει σιμά του; Φοβᾶμαι ἐλάχιστοι, ἴσως μετρημένοι στά δάχτυλα τοῦ ἐνός χεριοῦ...

Ὅσον ἀφορᾶ στίς γιορτές, αὐτές ἀπομένουν ξεχασμένες σέ κάποιες ταπεινές ὀλιγάριθμες συνάξεις εὐλαβῶν πιστῶν, πού ἐπιμένουν νά τιμοῦν τίς χρονιάρες τίς μέρες. Μέχρι τότε ὁμως;

Ἡ προσφορά τοῦ κατώτερου Κλήρου στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (β')

Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη
Ἀρχαιολόγου

Στή μνήμη τοῦ Ἰ. Μ. Χατζηφώτη (14.4.1944-18.7.2006)

ΤΟ ΟΦΦΙΚΙΟ τοῦ ἐξορκιστῆ εἶναι παλαιότατο στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί προέρχεται ἀπό τήν ἀρχαιότητα. Ἦταν μάλιστα καί ἐπάγγελμα ἀναγνωρισμένο ἤδη ἀπό τόν 2^ο αἰ. π.Χ. στούς Ἰουδαίους. Στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρχαν τήν ἐποχή τους ἐξορκιστές ὅπως οἱ «ἐπτά υἱοί Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως», οἱ ὁποῖοι περιέρχονταν πόλεις καί χωριά καί προσποιούνταν ὅτι ἐκδιώκουν πονηρά πνεύματα, χρησιμοποιώντας «τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, πού κηρύττει ὁ Παῦλος», ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἐξαπατοῦσαν τούς ἀπλοῖκούς καί τούς ἀνόητους, πράγμα πού συχνά, σέ διαφορετικά πλαίσια, συμβαίνει καί στούς καιρούς μας.

Στήν χριστιανική ζωή ὁ ἐξορκισμός ἀνάγει τήν ἀρχήν του στόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος μέ τήν δύναμή του καί ὄχι μέ τρόπο μαγικό καλοῦσε τά κακά πνεύματα νά ἐξέλθουν ἀπό κάποιο πού ὑπέφερε ἀπό αὐτά. Στούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες, πρὶν ἀπό τήν Βάπτιση, γινόταν στούς κατηχούμενους ἐξορκισμός, τόν ὁποῖο τελοῦσαν οἱ ἐπτά διάκονοι, καί σκόπευε στήν ἀπαλλαγή τους

ἀπό τά πονηρά πνεύματα, πού πιθανόν νά ἐμφώλευαν στίς ψυχές τους. Τήν ἐποχή ἐκείνη, ὅποτε τό Εὐαγγέλιο διαδιδόταν διαρκῶς καί σέ περισσότερους ἀνθρώπους καί οἱ Βαπτίσεις γίνονταν κατὰ χιλιάδες, δέν ἐπαρκοῦσε ὁ ἀριθμός τῶν διακόνων γιά τήν τέλεση τῶν ἐξορκισμῶν καί ἀπό τόν 3^ο αἰ. δημιουργήθηκε εἰδική τάξη κληρικῶν μέ εἰδικά χαρίσματα γιά νά τελοῦν τόν ἐξορκισμό. Ἔτσι προῆλθε ὁ θεσμός τοῦ ἐξορκιστῆ. Ὅταν πλέον ἐπικράτησε ὁ νηπιοβαπτισμός, τό κείμενο τῶν ἐξορκισμῶν περιορίστηκε καί διαβάζεται πρὶν ἀπό τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, διατηρώντας πάντοτε ἀρκετή ἀπό τήν σκληρότητα τῶν κειμένων ἀπό τά ὁποῖα προέρχεται

Ἔτσι ὁ ὅρος δηλώνει, ὁ ὑποδιάκονος, βαθμός τοῦ κατώτερου κλήρου τῆς Ἐκκλησίας, βρίσκεται ὑπό τόν διάκονο. Ὡς θεσμός παρουσιάστηκε γιά πρώτη φορά στή Ρώμη, στά μέσα τοῦ 3^{ου} αἰ., ἐπί Ἐπισκόπου Φαβιανοῦ, ὁ ὁποῖος, πλάι στούς ἐπτά διακόνους, πού θέσπισε στούς ἐπτά τομεῖς πού χώρισε τήν ἐπισκοπή του, ὄρισε καί ἀπό ἕναν ὑποδιάκονο, ὡς βοηθό καί ὑπηρετή του. Πι-

* Ὁμιλία στήν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Γεωργίου Στολίγκα: «Ἡ ποινική μεταχείριση τοῦ κατώτερου Κλήρου κατὰ τό Ὁρθόδοξο Κανονικό Δίκαιο».

στεύεται ότι στην Ἀνατολική Ἐκκλησία ὁ ὑποδιάκονος δέν ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ τὸν 4^ο αἰ. Στὸ «Πηδάλιο» ξεκαθαρίζεται ὅτι εἶναι ἄλλο διακόνημα ἐκεῖνο τοῦ ὑπηρέτη καὶ ἄλλο τοῦ ὑποδιακόνου.

Μεταξὺ τῶν καθηκόντων τῶν ὑποδιακόνων εἶναι νὰ λαμβάνουν τὰ Ἅγια Σκευὴ πού περισσεύουν καὶ νὰ τὰ δίδουν στοὺς ὑπηρέτες γιὰ νὰ τὰ φυλάξουν, νὰ προπορεύονται στίς λιτανεῖες βαστάζοντας σταυρό, νὰ φροντίζουν τὰ φῶτα τοῦ Ἱ. Βήματος, τὴν λυχνία καὶ τὰ τρίκρηρα, καὶ νὰ κοινωνοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα μετὰ ἀπὸ τοὺς διακόνους μπροστὰ ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων ὑπάρχει μάρτυς ὑποδιάκονος, ὁ Ἅγιος Εὐτύχιος. Ὑπῆρξε ὑπέρμαχος τῶν δογμάτων τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἴκουμ. Συνόδου. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος τὸν ἐκτιμοῦσε βαθειά. Μαρτύρησε ἀπὸ τοὺς Ἀρειανούς καὶ τὸν ἐπίσης ἄρειανό ἐπίσκοπο Γεώργιο τὸ 356. Τὴν ὑπαρξὴ ὑποδιακόνου, ὀνόματι Θεοχάρη, ἐντοπίζουμε μαζί μὲ ἓνα πνευματικὸ τὸ 1648 στὴν Ἀντιόχεια. Ἀναφέρονται σέ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου «Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς» Μακαρίου πρὸς τὸν Πατριάρχη Ἱωαννίτιο Διόδιο (1645-1657), μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀπαντοῦσε σέ δική του σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ μετοχίου τῆς Ἱ. Μ. Σινᾶ.

Ἀπὸ τὰ παλαιότερα ὀφίκια τοῦ κατώτερου κλήρου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὁ ἀναγνώστης ἀποτελεῖ μαζί μὲ τὸν ὑποδιάκονο καὶ τὸν ἱεροψάλτη ἓναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς κατώτερους βαθμούς τῆς ἱερωσύνης πού συναντᾶται στίς πηγές ἤδη ἀπὸ τὸν 2^ο αἰ. Τὸ πρόσωπο πού ἐπιλεγόταν νὰ ἀναλάβει τὸ καθῆκον τῆς ἀνά-

γνωσης κειμένων ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ἰδίως στίς παλαιότερες ἐποχές, ἔπρεπε νὰ διαθέτει καλλιέργεια γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ κάνει τὸ περιεχόμενό τους σαφές καὶ ἀφομοιώσιμο γιὰ τὸ ἐκκλησίασμα. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες ὁ ἀναγνώστης διάβαζε δημοσίως ἀκόμη καὶ τὸν Ἀπόστολο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο.

Τὸ ὀφίκιο, πού ὑπάρχει καὶ στὴν Δύση, ἔχασε τὴν αἴγλη καὶ τὴν σημασία του μετὰ τὸν 8^ο αἰ. Στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, σήμερα, εἶναι ὁ μοναδικός, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς παλαιότερους, βαθμὸς κατώτερου κληρικῶν πού ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἐνσωματωμένο στό πρόσωπο τῶν ἱεροψαλτῶν. Στίς πηγές ἀναφέρεται καὶ ὁ ἀρχιαναγνώστης, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὅσοι ἀνήκαν στὴν Τάξη αὐτὴ ἦσαν πρεσβύτεροι καὶ ὄχι ἀναγνώστες, ἀνήκαν δηλαδὴ στὸν ἀνώτερο κλῆρο.

Τὸ ὀφίκιο τοῦ ἀκολούθου, πού ἀφορᾶ στὸν κατώτερο κλῆρο καὶ παρέχεται μὲ χειροθεσία, παρουσιάστηκε ἀρχικὰ στὴν Ἐκκλησία τῆς Καρχηδόνας, μετὰ στὴν Ρώμη καὶ ἀργότερα, κατὰ τὸν 4^ο αἰ., μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν δημιουργία ἐπισκοπῶν, στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἐκεῖνος πού ἔφερε τὸ ἀξίωμα εἶχε ὑποχρεώσεις περίπου ἀνάλογες μὲ ἐκεῖνες τοῦ διακόνου. Φαίνεται ὅτι, ἐπειδὴ ἀρχικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν διακόνων ἦταν περιορισμένος στοὺς ἑπτὰ, κατὰ τὴν παράδοση τῶν ἑπτὰ διακόνων πού εἶχαν ὀρίσει οἱ Ἀπόστολοι στὰ Ἱεροσόλυμα, θεσπίστηκε ἡ παρουσία βοηθῶν τους, οἱ ὁποῖοι ἀποκλήθηκαν ἀκόλουθοι, ἐπειδὴ ἀκολουθοῦσαν τὸν ἐπίσκοπο, (ἢ τὸν ἀρχιεπίσκοπο ἢ τὸν ἀρχιδιάκονο, πού ἀντικαθιστοῦσαν τὸν ἐπίσκοπο), σέ διά-

φορες επισκέψεις, αποστολές κ.λπ. Πα-
ραλλήλως έκτελοῦσαν διάφορες ὑπηρε-
σίες στό ναό καί ιδιαίτερα στό Ἱερό
Βῆμα, ἀνάβοντας τά κεριά, μεταφέρον-
τας τόν οἶνο καί τό νερό κ.ἄ.

Σχετικά πολύ σύντομα, στή διάρκεια
τοῦ 7^{ου} αἰ. ἡ ἐφαρμογή τοῦ θεσμοῦ ἄρχι-
σε νά ἀτονεῖ καί κατέληξε ἀπλός τίτλος.
Εἶδος ἀκολουθοῦ ἀναγνωρίζεται σήμε-
ρα στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας στό πρόσω-
πο τῶν ἱεροπαίδων, αὐτῶν πού εὐρύτα-
τα χαρακτηρίζονται ὡς «παπαδάκια»,
πού ἐξυπηρετοῦν ἀνάγκες στό ἱερό,
κρατοῦν τό κερί κατά τήν ἀνάγνωση τοῦ
Εὐαγγελίου κ.λπ.

Ὁ θεσμός τοῦ νεωκόρου εἶναι παλαι-
ότατος. Ἀναφέρεται σέ ἐκεῖνον πού
φροντίζει γιά τήν εὐταξία καί τήν καθα-
ριότητα τοῦ ναοῦ. Ὡς ὑπηρεσία εἶναι
παλαιότατη. Σέ ὅλα τά ἀρχαῖα ἱερά
ὑπῆρχε ἀνάγκη παρουσίας προσώπων
γιά τήν καθαριότητα καί ἄλλα ἀπαραί-
τητα γιά τή λειτουργία τους. Στόν χρι-
στιανικό ναό ὁ νεωκόρος παρουσιάζεται
ἀπό τόν 4^ο αἰ., ὅταν ἀρχίζουν νά οἰκοδο-
μοῦνται ναοί καί ἀνήκει στόν κατώτερο
κλῆρο, ἀναλαμβάνοντας τά καθήκοντά
του μέ εἰδική εὐχή.

Ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρου Ἰωάννης, σέ
ἀπόκρισή του στόν ἀρχιεπίσκοπο Δυρ-
ραχίου Κωνσταντῖνο τόν Καβάσιλα δι-
ευκρινίζει ὅτι ἐπιτρέπεται στούς νεωκό-
ρους μόνον, καί σέ κανένα ἄλλο, νά μέ-
νουν μέσα στό ναό καί γιά νά προσφέ-
ρουν τίς ἀναγκαῖες ὑπηρεσίες τους ἀλλά
καί γιά τήν ἀσφάλεια ἀπό κλέπτες καί
ἄλλους κακοποιούς.

Εἶναι συγκινητικό καί ἐπειδή σχετίζε-
ται μέ τήν Ἐκκλησία τῶν Ἀλεξανδρέων,
μέλος τῆς ὁποίας ἦταν καί ὁ Γιάννης

Χατζηφώτης, ἄς μοῦ ἐπιτραπεί νά ἀνα-
φέρω ἐδῶ ἕναν σεμνό ἀντιπρόσωπο τῆς
τάξης αὐτῆς τοῦ κατώτερου κλήρου,
πού μέ τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἔφθασε νά
γίνει ἐπίσκοπός τῆς Ἐκκλησίας μας.
Πρόκειται γιά τόν Μητροπολίτη Ζά-
μπιας καί Μαλάουι, πρώην Ἐπίσκοπο
Μοζαμβίκης κ. Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος χειρο-
τονήθηκε στίς 17 Ὀκτωβρίου τοῦ 2011
στόν Ἱ. Ν. Ὀσίου Σάββα τοῦ Ἁγιασμέ-
νου στήν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ π. Ἰωάννης
(Τσαφταρίδης), πού ὡς τήν ἡμέρα αὐτή
ὑπηρετοῦσε στό Τζέρμιστον τοῦ Γιοχά-
νεσμπουργκ, μέ ἀνιδιοτελῆ καί φιλόπο-
νη προὔπηρεσία δεκαεπτὰ χρόνων στήν
ἱεραποστολή στήν Ἀφρική, θυμῆθηκε
κατά τόν χειροτονητήριο λόγο του ὅτι,
ὡς νέος στήν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τό
χωριό του Ἀγκερικό τῆς Ζακύνθου,
ὑπηρετοῦσε ὡς νεωκόρος, ὡς «νόντσο-
λος», ὅπως λέγεται στήν τοπική λαλιά.
«Ἀπό τότε ὁ ρόλος αὐτός μοῦ φαινόταν
ὁ πιό ταιριαστός καί εὐλικρινής», εἶπε,
καί συνέχισε: «Ἐπιθυμῶ νά ἀναδειχθῶ ὁ
νόντσολος τοῦ Κυριακοῦ Σώματος, πού
παροικεῖ στή Μοζαμβίκη, ἐκεῖνος ὁ
ὁποῖος θά ἀνάβει τά καντήλια τῆς Πί-
στεως τους, θά θερμαίνει τό ζέον τῆς
Ἐλπίδος τους, θά εὐτρεπίζει δῶρα καί
ἀντίδωρα τῆς Ἐσταυρωμένης Ἀγάπης
τους (οὐράνιας καί ἀνθρώπινης), θά
γυαλίζει τά τιμαλφῆ τῶν καρδιῶν τους,
θά καθαρίζει τό ἱερό Βῆμα τῶν ψυχῶν
τους, θά σημαίνει τήν καμπάνα γιά τίς
Εὐχαριστιακές συνάξεις μας».

Σπουδαῖος ὀρισμός τῆς ἐργασίας τοῦ
νεωκόρου ἀλλά καί γενικότερα ἑνός
ἐργάτη τῆς Πίστεως, σέ ὅποια ἄκρη τῆς
γῆς ἀκούγεται τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελί-
ου τοῦ Χριστοῦ.

Ἐποστολικοὶ Κανόνες (θ')

Παναγιώτη Μπούμη

Ἵμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)

ΚΑΝΟΝΑΣ ΚΔ' (24ος)

Κείμενο

Λαϊκός ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφορίζεσθω ἔτη τρία· ἐπίβουλος γάρ ἐστιν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

Μετάφραση

Ἐάν κάποιος λαϊκός ἀκρωτηριάσει τὸν ἑαυτό του, νά ἀφορίζεται γιά τρία χρόνια, γιατί ἐπιβουλεύεται (θέτει σέ κίνδυνο) τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του.

Παράλληλοι κανόνες: Ἐποστολικοὶ οἱ κα', κβ' καὶ κγ', τῆς Α' ὁ α', τῆς Α'-Β' ὁ η'.

Σχόλιο: Κατ' ἀναλογία ἐπιτιμῶνται καὶ οἱ γυναῖκες, ὅταν χωρὶς λόγο καθίστανται στεῖρες πρὸς ἀποφυγὴ τεκνογονίας.

ΚΑΝΟΝΑΣ ΚΕ' (25ος)

Κείμενο

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνεία, ἢ ἐπιπορκία, ἢ κλοπῇ ἀλούς, καθαιρεῖσθω, καὶ μὴ ἀφορίζεσθω· λέγει γάρ ἡ γραφή· Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τό αὐτό. Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

Μετάφραση

Ἐάν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος συλληφθεῖ νά διαπραττεῖ πορνεία ἢ ἐπιπορκία ἢ κλοπῇ, νά καθαιρεῖται (μόνο) καὶ νά μὴν ἀφορίζεται. Διότι λέει ἡ Ἁγία Γραφή, δὲν θά τιμωρήσεις δύο φορές γιά τὸν ἴδιο λόγο. Τό ἴδιο ἰσχύει καὶ γιά τοὺς ἄλλους κληρικούς.

Ἐποστολικοὶ κανόνες: Ναοὺμ 1,9.

Παράλληλοι κανόνες: Ἐποστολικός ὁ λ', τῆς Α' ὁ θ', τῆς ΣΤ' οἱ δ' καὶ κα', τῆς Νεοκαισάρειας οἱ α', θ' καὶ ι', τῆς Καρθαγένης ὁ κζ'/λε', τοῦ Μεγάλου Βασιλείου οἱ γ', ιζ', λβ', μδ', να' καὶ ο'.

Σχόλιο: Ἐπιπορκία, ἢ καταπάτηση ὄρκου, ἢ ἀθέτηση ὑποσχέσεως πού ἀφορᾷ σέ ἐκπλήρωση ὑποχρεώσεως.

ΚΑΝΟΝΑΣ Κ' (26ος)

Κείμενο

Τῶν εἰς κληρὸν προσελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους.

Μετάφραση

Διατάσσουμε σέ ὅσους θέλουν νά νυμφευθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς πού ἄγαμοι προσῆλθαν στὸν κληρὸ, (νά τό κάνουν) μόνον οἱ ἀναγνώστες καὶ οἱ ψάλτες.

Παράλληλοι κανόνες: Τῆς Δ' ὁ ιδ', τῆς ΣΤ' ὁ ς', τῆς Καρθαγένης οἱ ις'/ιθ' καὶ κε'/λγ', τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁ ξθ'.

Σχόλιο: Ὁ γάμος πρέπει νά προηγεῖται τῆς χειροτονίας. Οἱ ἀναγνώστες καὶ ψάλτες ἔχουν ἀπλή χειροθεσία.

ΚΑΝΟΝΑΣ ΚΖ' (27ος)

Κείμενο

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ

ἀπίστους ἀδίκησαντας, καί διά τούτων φοβεῖν ἐθέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν· οὐδαμοῦ γάρ ὁ Κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τούναντίον δέ, αὐτός τυπτόμενος, οὐκ ἀντέτυπτε, λαιδορούμενος, οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων, οὐκ ἠπειλεί.

Μετάφραση

Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, πού χτυπᾷ πιστούς, πού ἀμαρτάνουν, ἢ ἀπίστους πού ἀδίκησαν, καί μέ τέτοιες ἐνέργειες θέλει νά (τούς) ἐκφοβίζει, διατάσσουμε νά καθαιρεῖται, γιατί πουθενά ὁ Κύριος δέν μᾶς δίδαξε κάτι τέτοιο. Ἀντίθετα, ὁ ἴδιος κτυπώμενος δέν ἀνταπέδιδε τό χτύπημα, ὑβριζόμενος δέν

ἀνταπέδιδε τίς ὕβρεις, ὅταν ἔπασχε δέν ἀπειλοῦσε.

Ἄγιογραφικά χωρία: Α΄ Πέτρ. 2,23.

Παράλληλοι κανόνες: Τῆς Καρθαγένης ὁ γ' ρ', τῆς Α΄-Β' ὁ θ'.

Σχόλιο: Ἐπισημαίνεται ὅτι ὅλοις τούς ἐρμηνευτές ἀναφέρεται ἡ στάση τοῦ Κυρίου πρὸς τούς ἐμπόρους στό Ναό, γιὰ τὴν ὁποία σημειώνουν ὅτι δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό νόημα καί τό πνεῦμα τοῦ κανόνα ἐδῶ γιὰ δύο λόγους: α) Γιατί ἐκεῖνοι, ἐμπορευόμενοι «ἐν τῷ ἱερῷ», ἐμφανίζονται «ὡς εἰς τό θεῖον ἀμαρτάνοντες» (Ζωναράς) καί β) «... οἱ εὐαγγελισταί δέν γράφουσιν ὅτι ἐκτύπησεν, ἀλλά μόνον ὅτι ἐξέβαλεν αὐτούς» (ἅγιος Νικόδημος).

Κύριε διευθυντά,

Στό τεύχος Μαΐου - Ιουνίου του «Εφημερίου» δημοσιεύτηκε επιστολή μου προς τό περιοδικό, ή οποία αναφέρονταν στό θέμα τών ακτίστων ενεργειών του Θεού. Θά ήθελα κατ' αρχήν νά σās ευχαριστήσω για τήν φιλοξενία, ειδικά λόγω τής έκτασης τής επιστολής, καί κατά δεύτερον νά σημειώσω ότι στην τελευταία παράγραφο, ή οποία αρχίζει μέ τήν φράση «Δέν μπορεί, τέλος, παρά νά απορήσει κανείς διαβάζοντας περί «κτιστού Θεού», ειδικά σέ ό,τι αφορά στό Σώμα καί στό Αίμα του Χριστού κατά τήν Θεία Ευχαριστία...», ό δαίμων του τυπογραφείου αφάιρεσε τήν λέξη «παρά», μέ αποτέλεσμα νά αντιστραφεί τό νόημα τής προτάσεως. Έξ' ού καί ή ανάγκη τής παρούσης διευκρινίσεως, για τή δημοσίευση τής οποίας σās ευχαριστώ θερμά.

π. Χερουβείμ Βελέτζας

Άξιότιμε κ. Διευθυντά,

μέ δύο ξυλόγλυπτα μεγάλα προσκυνητάρια εξοπλίζεται τό νέο έξωκλήσι του Άγίου Άποστόλου Θωμά Βελβεντού. Τά προσκυνητάρια προέρχονται από τόν Ίερό Ναό του Άγίου Διονυσίου Βελβεντού, πού (μετά τήν αντικατάστασή τους από τά δύο και-

νούργια, επίσης ξυλόγλυπτα, προσκυνητάρια, έργο τών ξυλόγλυπτών-καλλιτεχνών Άθανασίου Κουμαντζέλη καί Παντελή Σιούφα από τήν Έλασσόνα) προσφέρθηκαν όλοπρόθυμα στό ιερό έξωκλήσι μέ όμόφωνη απόφαση του Έκκλησιαστικού Συμβουλίου του Άγίου Διονυσίου. Η Διαχειριστική Έπιτροπή του έξωκκλησιού Άγίου Άποστόλου Θωμά Βελβεντού παρέλαβε, μετέφερε καί τοποθέτησε μέ ευλάβεια τά δύο προσκυνητάρια στό έξωκλήσι, ασπάζεται μέ ευγνωμοσύνη τήν εικόνα του Άγίου Διονυσίου έν Όλύμπω καί ευχαριστεί τόν Ίερό Ναό για τή δωρεά.

Ό όβολός τών παλαιότερων γενιών (τών φτωχών ανθρώπων, πού από τό ύστέρημά τους έγιναν καί τά δύο προσκυνητάρια) δέν πάει χαμένος, παρά έχει συνέχεια, αξιοποιείται μέ νοικοκυροσύνη από τίς νεώτερες γενιές τών χριστιανών.

Αυτή ή συνέχεια καί ό σεβασμός στά ιερά πράγματα τής Έκκλησίας είναι ή έκφραση τής συνέχειας καί του σεβασμού τής πίστης του λαού, πού αποχτᾶται, καλλιεργείται καί ενισχύεται μέσα στην (καί από τήν) Έκκλησία.

Σάν καί νά είναι σωρευμένη ή πίστη κι ή προσευχή όλων αυτών τών παλαιότερων απλοϊκών στά πράγματα τής Έκκλησίας. Αυτοί ένω έφυγαν από τό βίο,

πήγαν στη ζωή και άφησαν τά πνευματικά τους ίχνη στά ιερά πράγματα. Αυτό νιώθουν οί σημερινοί και τό εύλαβούνται. Ξέρουν ότι δέν είναι μόνοι. Καί διώχνουν τό φόβο. Ήρεμοϋν, ειρηνεύουν και άξιολογοϋν μέ θαυμαστή οξύνοια, απλότητα, σοφία και λιτότητα τίς υποθέσεις και όλα τά πράγματα του κοινωνικού βίου.

Στίς συσσωματώσεις, όπως διασαλπίζονται οί αποκλεισμοί και οί απορρίψεις ώς τάχα «δυνατή» λύση, όμως υπάρχει και ή δυνατότητα τής αποδοχής του άλλου, τής κοινωνίας μαζί του, τής συν-οικοδόμησης στό κοινό σπίτι. Στόν σημερινό κόσμο που αλλάζει μέ όρμη, ή χριστιανική πίστη δέν κινδυνεύει από

τήν αποδοχή του άλλου, κινδυνεύει (μᾶλλον αυτοαναιρεϊται) από τήν απόρριψη του άλλου. Έκτός αυτού ή Έκκλησία δέν ζει για τόν έαυτό της». (Μήνυμα τής Αγίας και Μεγάλης Συνόδου προς τόν Όρθόδοξο λαό, Κρήτη, Ιούνιος 2016).

Σοφία, Πίστις, Άγάπη, Έλπίδα, (πρόσωπα μαρτύρων Γυναικων που ή μνήμη τους έορτάζεται σήμερα, 17 Σεπτ.) άς μάς ενισχύουν στην άληθινή σοφία, στην πίστη, στην άγάπη και στην έλπίδα.

Ύπενθυμίζουμε για τήν ιερή πανήγυρη του έξωκλησιού στις 6 Όκτωβρίου.

π. Κωνσταντίνος Ι. Κώστας
παπαδάσκαλος
17.9.2016

- Ἀρχιμανδρίτου Σεβαστιανοῦ Σωμαράκη: Ἡ Μείζων Σύνοδος στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Ἱστορικοκανονική θεώρηση τῆς γενέσεως, διαμορφώσεως καί ἐξελίξεως τῆς Μείζονος Συνόδου, ἀπαρχῆς μέχρι τό Μέγα Σχίσμα (1054), Ἀθήνα 2015.

Ἡ Μείζων Σύνοδος εἶναι ξεχωριστή καί διαχρονική μορφή ἐκφράσεως τῆς συνοδικότητας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὡς σήμερα δέν εἶχε ἐπαρκῶς μελετηθεῖ. Ἐχοντας κατά ἐποχές διαφορετικό χαρακτήρα, ἐξαρτώμενο κυρίως ἀπό τίς Τοπικές Συνόδους, δέν εἶχε σταθερά χαρακτηριστικά τακτικοῦ συνοδικοῦ ὄργανου. Ἡ ἔκδοση τοῦ πονήματος αὐτοῦ ἀπό τόν Ἀρχιμ. π. Σεβαστιανό, Γραμματέα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων, εἶναι πολύ σημαντική καί ἐνδιαφέρουσα, ἀφοῦ καλύπτει τήν ὡς σήμερα ἔλλειψη ἐπαρκοῦς μελέτης τοῦ θέματος ἀπό ἱστορικοκανονικῆς ἀπόψεως. Ἡ μελέτη χωρίζεται σέ τέσσερα κεφάλαια. Στό α' ἐξετάζεται τό Μητροπολιτικό Σύστημα Ἐκκλ. Διοικήσεως καί ἡ Μείζων Ἐπαρχιακή Σύνοδος, στό β' τό Ἐξαρχικό Σύστημα Ἐκκλ. Διοικήσεως καί ἡ ΜΕΣ, στό γ' ἀναλύεται τό Πατριαρχικό Σύστημα Ἐκκλ. Διοικήσεως σέ συνδυασμό μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ Θεσμοῦ τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου καί στό δ' ἐκτίθεται ἡ ἐξέλιξη τῆς Τακτικῆς Πατριαρχικῆς καί Ἐλάσσονος ἢ ἑνορίας Ἐνδημούσης Συνόδου καί τῆς Μείζονος ὑπερόριας Ἐνδημούσης Συνόδου ὡς τό 1054. Τῆ μελέτη συνοδεύει ἐκτεταμένη βιβλιογραφία, ἑλληνική καί ξενόγλωσση. Τό συμπέρασμα πού συνοψίζει ὁ συγγραφεύς εἶναι ὅτι ἡ Μείζων Σύνοδος μετά τήν Δ' Οἰκουμ. Σύνοδο λειτούργησε κυρίως ὡς μεγάλη καί διευρυμένη Ἐνδημοῦσα Σύνοδος στήν Κωνσταντινούπολη μέ τή συμμετοχή ἐκπροσώπων μερικῶν ἢ καί ὄλων τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καί τοῦ Παπικοῦ Θρόνου καί ὅτι ἡ λειτουργία της ἐπήρεασε σημαντικά τίς ἐκκλησιαστικές ἐξελίξεις στήν Ἀνατολή καί ἐμμέσως καί στή Δύση. Μᾶς εὐχαρίστησε ἰδιαίτερος ἡ στρωτή καί σαφέστατη γλῶσσα πού χρησιμοποιοεῖ, πού βοηθεῖ στήν κατανόηση θεμάτων μερικῶς ἢ τελείως ἀγνώστων καί σέ πολλοῦς ἀσχολομένους μέ τά θέματα αὐτά, καί ἀποτελεῖ ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα γιά ὅσους θεωροῦν ὅτι μποροῦν νά ἐκφράζουν ἀπόψεις γενικῶς χωρίς «γνώση» εἰδικῶς.

- Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Ἐνδόξου Ἀπολογητοῦ καί Ὁμολογητοῦ Ἀθηναγόρου τοῦ Ἀθηναίου, ποιηθεῖσα ὑπό Χαρ. Μπούσια. Ἀθήναι 2016.

Τό νέο ποιητικό ἔργο τοῦ Μ. Ὑμνογράφου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας Χ.

Μπούσια, πού ἐκδίδεται μέ τήν φροντίδα τοῦ Ἀρχιμ. Ἀθηναγόρα Σουπουρτζή, Γραμματέως στίς Συνοδικές Ὑπηρεσίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σέ πολύ προσεγμένη καί ἐπιμελημένη ἔκδοση, κάλυψε κενό πολλῶν αἰῶνων, ἀφοῦ γιά πρώτη φορά γράφηκε Ἀκολουθία «εἰς τιμὴν καί μνήμην του». Ἐξ ἄλλου ἡ ἔκδοση εἶναι ἀφιερωμένη στή μνήμη τοῦ αἰοδιμοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα. Ὁ Ἅγιος Ἀθηναγόρας, χριστιανός φιλόσοφος καί ἀπολογητής τοῦ 2^{ου} αἰῶνα ἄφησε συγγραφικό ἔργο μέ ἀξιολογὴ θέση στήν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία τῶν πρώτων αἰῶνων. Τήν ἔκδοση προλογίζει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετροπόλεως κ. Ἀθηναγόρας. Μικρὸ δείγμα:

«Διώκτης ὢν πίστεως Χριστοῦ / ὡς ὁ Παῦλος πρότερον / Αὐτοῦ ἀγάπης ὑπέμαχος / πάντιμε, γέγονας / Σὺ γάρ πέλων πάσης / τῆς παιδείας κάτοχος / τῆς θύραθεν καί τῆ εὐγλωττία σου / ὠραϊζόμενος / στεντορεῖα διεκήρυττες, / ἄνερ θεῖε, / τά δόγματα πίστεως».

○ Ἀρχιμ. Νικοδήμου Φαρμάκη: Χριστιανισμός καί Θρησκείες στή Θεολογία τοῦ Raymond Panikkar. Ἐκδόσεις Χρυσόπηγῆ 2016.

Πρωτότυπο θέμα γιά θεολογικὴ ἐργασία, ταυτόχρονα ὅμως πολὺ ἐνδιαφέρον καί σημαντικό, διότι παρουσιάζει τήν προσπάθεια τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ θεολόγου καί συγγραφέα Raymond Panikkar νά διαλεχθεῖ μέ θρησκευτικὲς παραδόσεις μὴ χριστιανικῶν θρησκειῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίως τῶν Ἰνδουιστῶν καί τῶν Βουδιστῶν. Ὅπως σημειώνει ὁ συγγραφεύς, τόσο οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ ὅσο καί οἱ προτεστάντες ἀνέδειξαν τίς τελευταῖες δεκαετίες νέα γενιά θεολόγων, πού ἐργάσθηκαν γιά ἄνοιγμα πρὸς «ἄλλότριες θρησκευτικὲς παραδόσεις» στή βάση ἑνὸς θεωρητικὰ ἰσότιμου διαλόγου. Παρατηρεῖ ἐπίσης κάτι πού εἶναι γνωστὸ στοὺς ὀρθόδοξους ἱεραποστόλους, ἰδίως στήν Ἀφρική, ὅτι στό παρελθόν, κατὰ τήν περίοδο τῆς ἀποικιοκρατίας, αὐτὴ ἡ προσέγγιση δέν ἦταν ἀμφίδρομη καί ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἂν καί δέν εἶχε ἀνάλογο παρελθόν, δέν διέθετε τίς ἀπαραίτητες ὑλικές ὑποδομές γιά δραστηρικὴ ἱεραποστολικὴ δράση. Ὁ συγγραφεύς, γνωρίζοντας πολὺ καλά τὸ ἀντικείμενό του, εἶναι σαφῆς στή διατύπωση τῶν πληροφοριῶν πού παρέχει τόσο γιά τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς, τοὺς προτεστάντες καί τὴν δράση τοῦ Panikkar, (ὁ ὁποῖος εἶναι γιὸς Ἰνδοῦ καί Καταλανῆς), τῶν συγκρίσεων τῶν ὄρων πού χρησιμοποιεῖ ὁ Panikkar προκειμένου νά μιλήσει στοὺς Ἰνδουιστὲς γιά τὸν Θεὸ καί τὸν Χριστό, τήν υἱοθέτηση τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ ἱστορικοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Χριστοῦ -Λόγου τοῦ Θεοῦ καί ἄλλα πολλὰ πού δέν χωροῦν στή σελίδα αὐτή. Ἡ μελέτη, πού εἶναι διδακτορικὴ διατριβή, χωρίζεται στὰ ἀκόλουθα κεφάλαια, ἐκτός ἀπὸ τήν εἰσαγωγή καί τήν βιογραφία-ἐργογραφία τοῦ συγγραφέα: α) Θεολογικὲς -φιλοσοφικὲς καταβολές β) Θεωρία τοῦ Κοσμοθεανδρισμοῦ καί ἡ τριμερὴς σύνθεση τοῦ σύμπαντος κόσμου γ) Πανικκάρεια Τριαδολογία δ) Θρησκεία-Διαθρησκειακὸς Διάλογος ε) Ὀρθόδοξη κριτικὴ ἀξιολόγηση τῶν προτάσεων τοῦ R. Panikkar στὸν Διαθρησκειακὸ Διάλογο καί στ) Συμπεράσματα. Πλούσια βιβλιογραφία συνοδεύει τὸ κείμενο. Πρόκειται γιά πολὺ πρωτότυπο καί ἐνδιαφέρον βιβλίον, καλογραμμένο (τὸ σημεῖωμα τοῦ συγγραφέα στήν ἀρχὴ προοιδαίνει σχετικὰ).

Προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για τό άνοιγμα τής Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας στή μή χριστιανική Άνατολή, παραθέτει πάμπολλα στοιχεία τών ανατολικών θρησκευιών σέ αντιπαραβολή μέ τήν όρθόδοξη θεολογία καί διάφορα φιλοσοφικά συστήματα, παλαιότερα καί νεότερα, καί τίς όχι πάντα επιτυχημένες μεθοδεύσεις τοϋ Panikkar, καί τονίζει τήν «σταθερή ύπαρξη μιās νέο-σχολαστικίζουσας θεολογίας, πού εφαρμόζει τίς γνωστές αυγουστίνειες ανθρωπομορφικές θεολογικές θέσεις, διδάσκει τό Filioque καί επιδίδεται σέ μιá έξωτερική - επιφανειακή αναζήτηση συσχετισμών, άλλαγμένους όρους, γεγονός πού συνεπάγεται κίνδυνο έκτροπών πρός μή χριστιανικές πανθειζουσες θεωρίες».

○ Στέλλα Ζωγράφου: Προβληματισμοί καί Διαπιστώσεις. Άθήνα 2016.

Δέν φθάνουν συχνά τέτοια βιβλία στά χέρια μας καί τό παρόν δέν άποτελεί μόνον γι' αυτό έκπληξη. Λέγοντας «τέτοια βιβλία» έννοώ «βιβλία μέ άποψη», θαρραλέα διατυπωμένη, χωρίς πολλά λόγια, εύσεβισμούς, ύπεκφυγές, αλλά μέ ειλικρίνεια, πάθος, γνώση καί αγάπη γι' αυτό πού όνομάζεται οικογένεια ιερέως στήν Έλλάδα. Τό ότι ό συγγραφέυς είναι γυναίκα, καί μάλιστα σύζυγος ιερέως, κάνει τήν έκπληξη μεγαλύτερη. Σπανίως συναντούμε συζύγους ιερέων νά εκφράζονται για τήν ζωή τους γενικώς καί ειδικώς δημόσια μέ γνώση, θέληση, πίστη, άποψη, ειλικρίνεια καί μέ λόγο ζυγισμένο, σωστό καί άπό καρδιάς. Πολύ περισσότερο πού επιπολάζουν στήν εποχή μας παρεξηγήσεις, λάθη καί άγνοια, μέ άποτέλεσμα παρεκτροπές καί προβλήματα στήν ένοριακή ζωή, πολλές φορές δίπλα μας. Ή κατά κάποιον τρόπο έξομολόγηση τών προβληματισμών της στό εισαγωγικό σημείωμα επιβεβαιώνει τήν άποψη αυτή: «Ώς ανήσυχο πνεύμα άρνήθηκα νά έφησυχάζω κρατώντας στεγανά καί δεδομένα. Έρεύνησα, φίλτραρα, έμβάθυνα, γιατί θέλησα νά βρω αλήθειες τής παράδοσης καί τής πίστης άνόθευτες, άτόπιες. Κάποια άπό τά θέματα πού πραγματεύομαι έχουν άκουστεί λίγες φορές ή καθόλου. Προσπάθησα νά τά άγγίξω όσο μπορούσα πιό διακριτικά, ώθούμενη άπό τήν αγάπη μου πρός τόν Θεό καί πόνο πρός τήν δοκιμαζόμενη Έκκλησία». Ή συγγραφέυς χώρισε τό κείμενό της σέ έξι κεφάλαια, όπου θίγει κατά σειρά τό ρόλο τοϋ ιερέα ως λειτουργοϋ καί ως προσώπου πού ζει μέσα στόν κόσμο, τής συζύγου του καί τής στάσης της μέσα καί έξω άπό τήν Έκκλησία, τίς σχέσεις ιερέως-συζύγου καί ή εικόνα τοϋ ζεύγους στόν κόσμο, ή ιερατική οικογένεια καί τά παιδιά μέσα στό κοσμικό γίνεσθαι, ή προσέγγιση τοϋ τέλειου άπό τόν χριστιανό, καί ή στάση τών συνειδητών χριστιανών σέ έχθρικό περιβάλλον. Αυτό πού έντυπωσιάζει περισσότερο είναι ή πολύ προσγειωμένη κριτική καταστάσεων καί πραγμάτων στήν θρησκευτική, κοινωνική καί πολιτική ζωή τής χώρας, καί γενικότερα, τά τελευταία χρόνια στό έκτο κεφάλαιο. Επίσης σέ κάθε έρώτημα έχει άπό μία πολύ λογική άπάντηση. Κρατήσαμε τήν έξής: «Ή γή χρειάζεται σήμερα επαναστάτες μέ τέσσερις διαστάσεις καί ιδιαίτερα μέ ύψος καί βάθος. Μόνον ή επαναστατική παιδαγωγική τοϋ Χριστοϋ καλλιεργει ολοκληρωμένους ανθρώπους».

Πρωτοπρ. Γεωργίου Βαμβακίδη
Γενικού Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἰ.Μ. Ζιγῶν καὶ Νευροκοπίου

Πολλοὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καταθέτουν ἐρωτήματα σχετικά μὲ τὸ ἐπίδομα τῆς οἰκογενειακῆς παροχῆς. Τόσο στό παρόν τεῦχος ὅσο καὶ στό ἐπόμενο, θά δημοσιεύσουμε ὅλα ὅσα ἰσχύουν γιά τὸ ὡς ἄνω ἐπίδομα σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 17 τοῦ Νόμου 4024/2011, τὰ ὁποῖα φυσικά ἀφοροῦν μόνο στοὺς ἐγγάμους Ἐφημερίους, οἱ ὁποῖοι τὴν διακαίονται.

1) Γιά τὴν ἐνίσχυση τῆς οἰκογένειας ὑπαλλήλων-κληρικῶν, πού ἐμπίπτουν στίς διατάξεις τοῦ ὡς ἄνω ἁρθρου χορηγεῖται οἰκογενειακὴ παροχὴ, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκογενειακὴ αὐτῶν, ὡς ἐξῆς: Γιά ὑπάλληλο-κληρικὸ μὲ τέκνα ἀνήλικα ἢ ἀνίκανα σωματικά ἢ πνευματικά γιά ἄσκηση βιοποριστικοῦ ἐπαγγέλματος μὲ ποσοστὸ ἀναπηρίας 50% τουλάχιστον, ἢ οἰκογενειακὴ παροχὴ ὀρίζεται ὡς ἐξῆς: α) πενήντα (50,00) € γιά ἓνα τέκνο, β) ἑβδομήντα (70,00) € συνολικά γιά δύο τέκνα, γ) ἑκατὸν εἴκοσι (120,00) € συνολικά γιά τρία τέκνα, δ) ἑκατὸν ἑβδομήντα (170,00) € γιά τέσσερα τέκνα καὶ ε) προσαυξάνεται τὸ ἐπίδομα κατὰ ἑβδομήντα (70,00) € ἀνά ἐπιπλέον τέκνο ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω ὀριζόμενα. Ἡ παροχὴ αὐτὴ χορηγεῖται γιά τέκνα προερχόμενα ἀπὸ γάμο, φυσικά, θετά, ἢ ἀναγνωρισθέντα, ἐφ' ὅσον εἶναι ἄγαμα καὶ δέν ὑπερβαίνουν τὸ 18^ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους ἢ τὸ

19^ο, ἐφ' ὅσον φοιτοῦν στὴ Μ. Ἐκπαίδευση.

2) Εἰδικά γιά τέκνα πού φοιτοῦν στὴν ἀνώτερη ἢ ἀνώτατη ἐκπαίδευση καὶ σέ Ἴνστιτοῦτα Ἐπαγγελματικῆς Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), ἢ παροχὴ δίδεται μόνο κατὰ τὸν χρόνο φοίτησής τους, πού προβλέπεται ἀπὸ τὸν ὀργανισμό κάθε Σχολῆς, σέ καμία περίπτωση πέρα ἀπὸ τὴ συμπλήρωση τοῦ 24^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας τους.

3. Γιά τὴ διακοπὴ τῆς παροχῆς, λόγω συμπλήρωσης τῶν ἀνωτέρω, κατὰ περίπτωση, ὀρίων, ὡς ἡμέρα γέννησης τῶν παιδιῶν θεωρεῖται ἡ 31^η Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους γέννησῆς τους καὶ, προκειμένου περὶ φοιτητῶν ἢ σπουδαστῶν, ἡ λήξη τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἢ σπουδαστικοῦ ἔτους.

Οἱ ὑπάλληλοι-ἐφημέριοι νά ἐνημερῶνουν σχετικά τοὺς ἐκκαθαριστές μισθοδοσίας τῶν Ἱ. Μητροπόλεων-Ἱπηρεσιῶν τους γιά τίς ἀνακατατάξεις τῶν παιδιῶν τους πού συνδέονται μὲ τὴν παροχὴ οἰκογενειακοῦ ἐπιδόματος. Γιά τοὺς Κληρικούς πού δέν δικαιοῦνται πλέον τίς οἰκογενειακὲς παροχές καὶ ἐξακολουθοῦν λόγω ἄγνοιας νά τίς λαμβάνουν, θά ἔχει ὡς συνέπεια, ὅταν τὰ ἀρμόδια ὀργανα τῆς Ἱπηρεσίας-Ἱ. Μητρόπολης καὶ τοῦ Ἱπουργείου ἐντοπίσουν τὴν παρατυπία, νά ἐπιστρέψουν ἀναδρομικῶς ὅλα ὅσα ἔλαβαν.

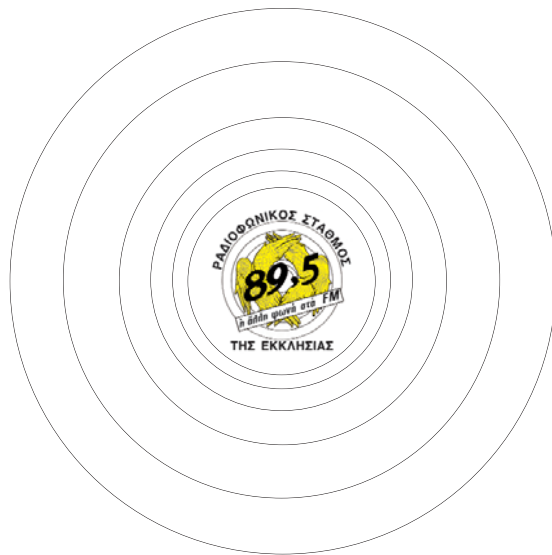
(συνεχίζεται)

Προτείνουμε :

Καθημερινά

- 02.00: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ - Προσεγγίσεις στους όρους τῆς πίστεως. Μὲ τὸν Δημήτρη Μαυρόπουλο (Ε)
- 12.00: ΤΟ ΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΓΗΣ - Παραδοσιακή μουσική. Μὲ τὸν Λάμπρο Λιάβα.
- 17.30: ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ - Ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς, Ἐκκλησία καὶ τέχνη, Ἐκκλησία καὶ ἐπιστήμη, Ἐκκλησία καὶ περιβάλλον, ἼΑνθρωπος καθ' ὁδόν).
- 22.00: ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ 89,5.
- 23.00: ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ 89,5.
- 00.00: ΜΕ ΛΟΓΙΑ ΑΚΡΙΒΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΦΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ. Ἐποσπάσματα ἀπὸ κείμενα Πατέρων μὲ μουσικὲς γέφυρες. Μὲ τὴν Κυριακὴ Αἰλιανοῦ.

Οἱ ἐκπομπές τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 89,5 ἀναμεταδίδονται ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους σταθμούς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203